

Riitta Romppanen

**ÄITIEN TUNTEITA JA KOKEMUKSIA RASKAUS-
AJALTA SEKÄ ESIKOISEN SYNTYMÄN JÄLKEEN**

Pro gradu -tutkielma

Syyslukukausi 2000

Kasvatustieteen laitos

Jyväskylän yliopisto

TIIVISTELMÄ

Romppanen, Riitta. **ÄITIEN TUNTEITA JA KOKEMUKSIA RASKAUSAJALTA SEKÄ ESIKOISEN SYNTYMÄN JÄLKEEN.** Kasvatustieteen pro gradu -työ. Jyväskylän yliopiston kasvatustieteen laitos, 2000. 85 sivua. Julkaisematon.

Tämän tutkimuksen teko sai alkunsa kiinnostuksesta ensimmäisen lapsensa saaneiden äitien kokemuksiin raskausajalta sekä lapsen syntymän jälkeen. Tutkimus suoritettiin siten, että kahdeksan äitiä muisteli oman raskausaikansa tunteita ja kokemuksia äitiydestä ja lapsen odottamisesta. Syntymän jälkeiseltä ajalta äideiltä tiedusteltiin heidän sopeutumistaan äitiyteen, äitiyden muuttumista lapsen kehittymisen myötä sekä yleensä äitiyteen liittyviä tunteita ja kokemuksia. Odotusajan ja synnytyksen jälkeisiä ajatuksia vertailtiin siten, että äidit kertoivat, mitä he olivat olettaneet äitiyden tulevan olemaan ja millaiseksi äitiys oli muotoutunut lapsen syntymän jälkeen.

Suurin osa haastateltavista saatiin mukaan Mannerheimin Lastensuojeluliiton perhekahvilatoiminnan kautta. Tutkimuksen äidit olivat iältään 23-31-vuotiaita ja heidän lapsensa olivat 9-20-kuukauden ikäisiä. Kaikki äidit elivät parisuhteessa lapsen isän kanssa ja suurimmalla osalla heistä seurusteluaika oli yli kuusi vuotta. Haastatteluhetkellä kaikki äidit olivat kotiäitejä. Äitejä haastateltiin käyttämällä teemahaastattelua.

Suurin osa tutkimuksen raskauksista oli suunniteltuja ja ne olivat joitakin fyysisiä oireita, pelkoja ja epävarmuutta lukuun ottamatta sujuneet hyvin. Äidit olivat suhtautuneet tulevaan äitiyteen enimmäkseen, joko hyvin realistisesti tai sitten he olivat keskittyneet itse raskauteen ja elämiseen päivän kerrallaan. Lapsen syntymän jälkeen naiset olivat sopeutuneet äitiyteen hyvin. Kaikki äidit kuvailivat lapsensa helppohitoisiksi. Monella äidillä puolison tuki lapsen syntymän jälkeen tuli korostuneesti esille. Suurimmalla osalla äideistä ajatukset äitiydestä oli muuttunut lapsen syntymän jälkeen. Useimmille äideille tämä tarkoitti sitä, että varmuus äitinä oli kasvanut, lapsen tarpeisiin oli helpompi vastata kuin vauvana tai äitiys tuntui muuten luontevammalta. Äidit kokivat pystyneensä raskausaikana kuvittelemaan tulevan äitiyden melko hyvin, mutta silti lapsen sitovuus ja vastuu oli tuntunut eniten yllättävimmiltä. Osa äideistä oli tyytyväisiä kotona oloonsa, kun taas osa oli halukkaita lähtemään jo työelämään.

Hakusanat: Äitiys, tunteet, kokemukset, raskausaika, muistot, esikoinen

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	5
2	MUISTOT JA MUISTELEMINEN	7
3	ÄITIYS JA ÄITIIYTEEN SIIRTYMINEN	11
3.1	Äitiyden monet kasvot	11
3.2	Äitiyden motivaatio ja ensimmäisen lapsen hankinta	14
4	ÄITIIYTEEN VALMISTAUTUMINEN JA NAISEN ODOTUSAIKAISET TUNTEET	17
4.1	Raskausajan käsitykset ja kokemukset äitiydestä sekä konkreettiset elämänmuutokset	18
4.2	Naisten pelot sekä epävarmuuden tuntemukset	20
5	PERHEEN ELÄMÄ ESIKOISLAPSEN SYNTYMÄN JÄLKEEN	22
5.1	Sopeutuminen äitiyteen ja äitiyden koko kirjo	22
5.2	Äitiyteen liittyvät kielteiset tuntemukset	25
5.3	Äidin ja puolison roolin yhdistäminen ja sopeutuminen kotona oloon	27
5.4	Isäksi tuleminen esikoislapsen syntymän myötä	30
6	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	32
6.1	Tutkimusongelmat	32
6.2	Haastateltavat sekä heidän valintansa	33
6.3	Teemahaastattelu tutkimusmenetelmänä	35
6.4	Haastattelujen teko sekä haastatteluissa käytetyt teemat	36

6.5	Aineiston analysoiminen	38
6.6	Tutkimuksen yleistettävyys ja luotettavuus	39
7	TULOKSET	42
7.1	Ajatukset äitiydestä ennen raskautta ja raskauden aikana	42
7.2	Lapsen hankkimisen syyt ja ensireaktio raskaudesta	45
7.3	Raskausaika ja tunteet	46
7.4	Sairaalassa oloaika ja lapsen näkeminen ensimmäisen kerran	49
7.5	Valmius äidiksi ja kokemus äitiydestä, kiintymys lapseen sekä äitiys osana identiteettiä	52
7.6	Sosiaaliset suhteet ja puolison rooli raskausaikana sekä lapsen syntymän jälkeen	54
7.7	Sopeutuminen äitinä ja kotona oloon sekä lapsen helppohoitoisuus	57
7.8	Äitiyden hyvät ja huonot puolet	59
7.9	Kokemuksia ja tunteita liittyen äitiyteen ja onko äitiys ollut sitä, mitä oletti	61
7.10	Tulevaisuus äitinä	64
7.11	Synnytyksen jälkeinen aika ja äitityypit	65
7.12	Oliko helppo muistella?	66
8	TUTKIMUSTULOSTEN VERTAAMINEN AIEMPIIN TUTKIMUKSIIN	69
9	POHDINTA	78
	LÄHTEET	83
	LIITE	88

1 JOHDANTO

Äitiys ja pienen lapsen hoitaminen saattavat olla itsenäisyyteen tottuneelle modernille naiselle vieraita asioita. (Almay & Hanhijoki 1999, 122). Niemelän (1985) mukaan tämä johtuu osittain siitä, että perheiden ollessa pieniä ei ihmisillä ole käsitystä lapsenhoidosta edes oman sisaruksen kautta. Kosketuspintoja äitiyteen ja lastenhoitoon saamme monesti vain television ja elokuvien kautta. (Almay & Hanhijoki 1999, 122). Niemelä (1985, 189) korostaa raskautta ja äidiksi tulemistä elämän käännekohtana, jonka jälkeen naisen suhtautuminen kaikkeen muuttuu. Äidiksi tulemisen jälkeen elämä ei palaudu enää koskaan entisiin uomiinsa. (Niemelä 1985, 189, 198.)

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on selvittää, mitä tunteita ja kokemuksia esikoisensa synnyttänyt nainen muistelee itsellään olleen raskausaikanaan sekä lapsen syntymän jälkeen. Odotusaikaiset muistot käsittelevät naisten tunteita odottamisesta sekä heidän mietteitään siitä, mitä he ajattelivat tulevan äitiyden olevan. Synnytyksen jälkeiset tapahtumat keskittyvät taas naisten kokemuksiin itse äitiydestä ja siihen miten äitiys on muuttunut lapsen kasvamisen myötä. Tutkimuksen peruslähtökohtana on kysymys, onko äitiys ollut tutkittaville sitä, mitä he olettivat sen raskausaikanaan olevan.

Esikoislapsensa saaneiden äitien tunteet ja kokemukset tutkimuksen aiheena alkoi kiinnostaa minua kummipoikani syntymän kautta. Lisäksi monista kokemuksistani pienten lasten hoitajana olin saanut vinkkejä ja ajatuksia siitä, mitä lapsen syntyminen perheeseen todella tarkoittaa. Tutkimukseni avulla halusin saada esille naisten ajatuksia äitiydestä myös raskausajalta. Päättyessäni tekemään muistelututkimusta taustalla oli ajatus, että jos haastattelisin raskaana olevia naisia, he eivät välttämättä olisi valmiita kertomaan omista kokemuksistaan. Synnytystäkin seuraavat muutamat kuukaudet ovat vielä sekavaa aikaa tuoreelle äidille. Esikoislapsen äiti, joka on saanut tutustua uuteen rooliinsa jo noin vuoden verran, saattaa pystyä kertomaan kokemuksistaan laajemmin ja tekemään kuluneesta ajasta tavallaan jonkinlaista yhteenvetoa.

Erityisesti kehityspsykologiassa äitiyttä on keskitytty tutkimaan näkökulmasta, jossa äidit määritellään pelkästään lapsien kautta. Äidin omat tunteet ja käsitykset lapsesta ovat jääneet vähemmälle huomiolle. Tutkimusta äidin omista käsityksistä on tehty enemmänkin muun psykologian ja sosiologian alueella. Näiden tutkimusalueiden lisäksi

feministiset teoriat näkevät äitiyden enemmänkin sosiaalisesti rakentuneeksi ilmiöksi. Äitiyttä tutkittaessa voidaan tarkastella äidin identiteettiä, tunteita, sosiaalista asemaa tai sitä todellisuutta, jossa äidit elävät jokapäiväistä elämäänsä. Vain harvat tutkimussuuntauokset keskittyvät naisten erilaisiin kokemuksiin äitiydestä. Yleensä äitiys nähdään ilmiöksi, joka on samanlainen kaikille naisille. (Woollett & Phoenix 1991, 40-42.)

Tässä tutkimuksessa äitiys nähdään perinteisesti ymmärretyksi vanhemmuudeksi, koska se keskittyy naisiin, jotka elävät parisuhteessa. Tutkimuksen tarkoituksena on kuitenkin tuoda esille jokaisen äidin yksilöllistä kokemusmaailmaa äitinä sekä vanhempainä. Äitiyttä ja erityisesti ensimmäisen kerran vanhemmaksi tulevia äitejä on tutkittu paljon, mutta monet tutkimukset ovat varsin vanhoja ja vain harvat tutkimukset ovat keskittyneet naisten omiin käsityksiin äitiydestä. 80-90-luvuilla tutkimukset vanhemmuudesta ovat keskittyneet enemmänkin isyyden tutkimiseen. Näyttäisi siis siltä, että äitiyttä ja siihen liittyviä ulottuvuuksia on tarpeellista tutkia. Tämä on tärkeää siksi, että saataisiin ajankohtaista tutkimustietoa nykyajan äitien ja erityisesti meillä Suomessa elävien äitien käsityksistä ja siitä todellisuudesta, jossa he elävät. Tämän tutkimuksen kautta voi myös tarkastella historiallisesti aiempia tutkimuksia esikoistaan odottavista ja esikoisensa synnyttäneistä äideistä ja todeta, onko äitien käsityksissä tapahtunut merkittäviä muutoksia.

2 MUISTOT JA MUISTELEMINEN

Muistin avulla menneitä asioita kuvaillaan aivan samoin kuin kuvailemme nykyhetkenkin tapahtumia. Muistiin voidaan sijoittaa asioita lyhyt- tai pitempiaikaisesti. Muistaminen itsessään ei ole irrallinen tapahtuma, vaan se kuuluu aina nykyiseen toimintaan. Nykytoimintaan sisältyy aina aineksia menneiden aikojen tapahtumista. (Järvilehto, 1996, 26, 31.) Eletyn elämän muisteleminen ja siitä kertominen ovat harvoin itsetarkoituksellisia, vaan ne aktivoituvat nykyhetkestä käsin. Muisteleminen on jokapäiväiseen elämään kuuluvaa toimintaa ja se on yksi osa puheen, mielikuvituksen sekä ajattelun elementeistä. Muistojen kertomista määräävät kulttuuriset, sosiaaliset ja yksilölliset tarkoitukset. (Saarenheimo 1997, 23, 58.)

Elämäkokemusten muistelemissä voidaan nähdä olevan kolme erilaista aspektia. Nämä ovat kertomusten ja keskustelujen muistaminen, arkielämän tapahtumien muistaminen sekä varsinaiset omaelämäkerralliset muistot. Näistä tutkimukseni kannalta ovat tärkeitä omaelämäkerrallinen muisti eli autobiografinen muisti ja jossain määrin arkielämän tapahtumien muistaminen. Niiden yhteisenä nimittäjänä Saariluoma pitää episodista muistia. (Saariluoma 1988, 84.) Brewer (1986, 33) taas haluaa pitää erillään termit episodinen muisti ja omaelämäkerrallinen muisti. Hänen mielestään termi episodinen muisti sisältää myös erilaiset rutiinimaista kielellistä lahjakkuutta mittaavat tutkimukset, eikä termiä tällöin voi ymmärtää synonyymiksi omaelämäkerralliselle muistille. Myös Conwey (1990, 4, 14) tekee selvän eron episodisen ja omaelämäkerrallisen muistin välille. Omaelämäkerrallisen muistin monia aspekteja ei voida tutkia laboratorio-oloissa ja sille on ominaista hyvin korkea henkilökohtainen aspekti toisin kuin episodiselle muistille. Omaelämäkerrallinen muisti on fragmentaarinen, eli yleensä ihmiset muistavat tapahtumien pääkohdat ja yksityiskohdat unohtuvat. Ihmisen pitkäkestoinen muisti ei ole passiivinen varasto, vaan siellä olevat tiedot muuttuvat jatkuvasti. Pääasiat ja ihmiselle merkitykselliset sekä miellyttävät asiat voivat tallentua sinne hyvinkin pitkiksi ajoiksi. Muistiaines ei kuitenkaan kokonaisuudessaan ole virheetön, ja se on aina ihmisen oman konstruoinnin tulosta. (Saariluoma 1988, 87-88.)

Brewerin (1986) mielestä puhuttaessa omaelämäkerrallisesta muistista voidaan samanaikaisesti puhua myös persoonallisesta muistista. Tähän muistiin tallentuvat muistot sisältävät hyvin usein näköön liittyviä mielikuvia sekä ajatuksia ja tunteita muistelluista tapahtumista. Persoonalliset muistot koetaan tapahtuneen merkityksellisinä ja ainutlaatuisina hetkinä ja ihminen muistaa muistiin tallentuneiden asioiden tapahtuneen tietyssä järjestyksessä, vaikka niin ei aina olisikaan. Persoonallisessa muistissa ihminen tuntee kuitenkin tärkeämmäksi ja myös muistaa paremmin muistojen sisällön. Tapahtumien ajankohta ja järjestys, jotka korostuvat omaelämäkerrallisessa muistissa, eivät tunnu niinkään oleellisilta. (Brewer 1986, 34-35.) Korkiakangas (1996, 17) erottaa ainakin osittain toisistaan termit muistot ja muistitiedon. Hänen mukaansa muistoissa korostuvat juuri tunnepohjaiset ja yksilölliset kokemukset, kun taas muistitieto on yhteisöllistä. Monella eri ihmisellä saattaa olla tietyistä tapahtumista hyvinkin samanlaisia muistoja.

Linton (1986, 57-59) jaottelee ihmisen muistin sisällöt eri osiin. Näistä ensimmäinen ja tärkein muiston sisältöön vaikuttava tekijä on tunne, jonka tapahtuma ihmisessä on herättänyt. Ihminen muistaa siis ensimmäiseksi esimerkiksi, onko joku tapahtuma ollut hänelle myönteinen vai kielteinen. Seuraavaksi ihmisen muistot sisältävät erilaisia teemoja kuten työmuistot ja yksityiselämän muistot. Kolmanneksi Lintonin jaottelussa ovat teemoja pienempinä osina ihmisen elämän yksittäiset tapahtumat, mistä oman tutkimukseni kannalta esimerkkinä "ensimmäisen lapseni raskausaika". Seuraavalla tasolla ihmisen muistoissa ovat erilaiset tapahtumat ja episodit kuten esimerkiksi "ensimmäisen lapseni synnytys". Viimeiset kaksi muistin sisältöä ovat episodien yksittäiset elementit ja yleensä tapahtuminen yksityiskohdat kuten esimerkiksi "miltä lapseni näytti heti synnyttyään".

Lintonin (1986, 59-60) mukaan ihmisen muistelustrategiat voivat olla hyvin erilaisia. Yleisemmin käytetään kuitenkin tapaa, jossa ihminen muistelee menneitä tapahtumia kronologisessa järjestyksessä. Toiseksi yleisin strategia on erilaisten kategorioiden löytäminen elämästä, eli ihminen muistelee tapahtumia, jotka ovat olleet hänen elämässään hallitsevimpia. Muita harvinaisempia muistelustrategioita ovat ajallisesti päinvastainen muistelu, eli ihminen lähtee tarkastelemaan elämäänsä nykyisyydestä menneisyyteen sekä aikaviivan piirtäminen, johon ihminen kokoaa erilaisia tapahtumia elämästään. Yleensä ihmiset muistavat paremmin myönteisiä asioita elämässään kuin kielteisiä.

Määttänen (1996) tuo tutkimukseni kannalta esille mielenkiintoisen näkökohdan. Hän nimittäin näkee muistin ja tunteet vastakkaisena toisilleen ja tunteet muistille haitallisiksi. Asetamme helposti vastakkain hyvämuistisen ja tunteellisen ihmisen. Tämä selittyy siten, että yhdistämme muistin ja järjen sekä muistelun ja tunteellisuuden toisiinsa. Muistelu on ikään kuin toimintaa, joka perustuu tunteisiin ja on näin itsessään epäluotettavaa. Sanoja muisti, muistaminen ja muisteleminen voitaisiin puhuttaessa tunteista verrata termeihin asiamuisti, muistamisen tunne ja tunnelmoiva muistelu. (Määttänen 1996, 10-12.) Määttänen epäilee muistojen luotettavuutta tutkimuskohteena varsinkin, jos ne perustuvat tunteisiin. Määttästä mukaillen muistelu on itsessään epäluotettavaa. Se ei kuitenkaan ole tutkimuksessani oleellista, koska tutkimukseni tarkoituksena ei ole selvittää, kuinka totuudenmukaisia naisten kertomat kokemukset ovat vaan millaisia tunteita he muistelevat äitiyden heissä herättäneen. Tällöin tuotettu muistiaines on juuri niin totuudenmukaista, kuin äiti itse ilmaisee sen olevan.

Conway (1990, 87) esittelee käsitteen eloiset muistot (vivid memories) ja kokoaa niihin liittyviä tärkeimpiä näkökohtia erilaisten tutkimusten perusteella. Ensinnäkin eloisille muistoille on tyypillistä, että ne ovat ihmiselle hyvin henkilökohtaisia ja merkityksellisiä. Ihminen muistaa ne yksityiskohtaisemmin kuin muut muistot, ja nämä muistot näyttävät säilyvän muuttumattomina ihmisen muistissa hyvin pitkiäkin aikoja. Lopuksi näyttää, että eloisiin muistoihin liittyy tärkeänä osana muistettujen tapahtumien herättämät tunteet. Näin ollen siis Määttäsen (1996) väite, että muisti ja tunteet ovat toisilleen vastakkaisia, kumoutuu ainakin hyvin henkilökohtaisten muistojen kohdalla. Tutkimuksessani käsiteltävät raskausajan ja synnytyksen jälkeiset tapahtumat ovat juuri tällaisia ainutkertaisia ja henkilökohtaisia muistoja, joten naisten on niitä varmasti helpompi muistaa kuin muita vähemmän merkityksellisiä tapahtumia elämässään. Conway (1990, 87) pohtii, liittyykö emotionaalisten tapahtumien hyvä muistaminen siihen, että ne tallentuvat muistiin muita tapahtumia paremmin vai siihen, että emotionaalisesti tärkeät asiat prosessoidaan syvemmin ja ihminen palaa tarkastelemaan niitä mielessään useasti vielä tapahtuman jälkeenkin.

Toinen mielenkiintoinen näkökohta liittyen muistoihin ja tunteisiin on Conwayn (1990, 94) esittelemä ihmisen muistelun hetkellä vallitsevan tunnetilan sekä muistettujen asioiden välinen yhteys. Aiheesta tehdyt tutkimukset nimittäin osoittavat, että esimerkiksi ihmisen ollessa muistellessaan surullinen, hän muistaa paremmin kielteisiä tapahtumia

elämästään. Tutkimukseni kannalta tämä toisi aineistooni vinoutumia, sillä esimerkiksi, jos hyvin onnellisessa mielentilassa haastatteluhetkellä oleva äiti ei pystyisi muistamaan raskausaikanaan tapahtuneen mitään kielteisiä asioita tai päinvastoin.

Menneiden tapahtumien muistamisen helppouteen liittyy oleellisena osana myös se, kuinka intensiivisiä tunteita tapahtuma on muistelijassa herättänyt ja milloin hän ensimmäisen kerran koki tämän tunteen. (Conway 1990, 92). Muistaminen on spontaaniprosessi, eikä ihminen voi itse päättää muistaako vai eikö muista. Muistamisen voi tavallaan ymmärtää elävänä olemiseksi ja tavaksemme olla olemassa. Muistellesamme emme voi kertoa menneisyyden tapahtumaa identtisesti niin, kuin se tapahtui. Muistamisessa luodaan muisto, ja muistetun merkitys muuttuu sen mukaan, kuinka muistajan suhde siihen muuttuu. (Määttänen, 1996, 19-20.)

Koska tutkimuksessani nainen muistelee raskausaikaansa ja ensimmäistä vuottaan tuoreena äitinä, eivät hänen tuottamansa kokemukset ole välttämättä identtisiä todellisten tapahtumien kanssa. Se ei ole kuitenkaan tutkimukseni kannalta oleellisinta vaan se, millaisia tunteita ja kokemuksia nainen kokee itsellään olleen menneisyydessään katsottuna sitä nykyisyydestä käsin. Monet tunteet ovat saattaneet unohtua, ja äidillä voi olla esimerkiksi raskausajastaan pelkästään myönteisiä muistoja. Naisella on ollut aikaa käsitellä raskausajan tunteita ja hän voi antaa niille vähemmän hallitsevan osan, kuin mitä ne raskausaikana saivat.

Omaelämäkertamuistoista puhuttaessa ei voida sanoa, onko jokin muisto oikea vai väärä vaan lähinnä kysymys on siitä, ettei ihminen muista tarkasti tapahtumien yksityiskohtia. Ihmisen muistot ovat erilaisia alkuperäisistä tapahtumista muun muassa siksi, että tapahtumahetken ajatukset, toiveet ja motiivit sekoittuvat todellisiin tapahtumiin ja näin ne sisältyvät muistoihin. Omaelämäkertamuistoihin liittyy myös tapahtumien merkityksiä ja tulkintoja. (Conway 1990, 9.)

3 ÄITIYS JA ÄITIYTEEN SIIRTYMINEN

3.1 Äitiyden monet kasvot

Smartin (1996) mukaan äitiyttä ei ole ollut olemassa ainakaan Englannissa ennen 1850-lukua meidän ymmärtämällämme tavalla. Tämä perustuu siihen, että äitiyttä ei oltu tuolloin määritelty maan laissa. Ainoastaan isyys oli merkittävää ja isän kautta lapsi sai esimerkiksi nimensä ja uskontonsa. Äitiyden saaminen isyyden rinnalle samanlaiseksi sosiaaliseksi ja lailliseksi instituutioksi vaati pitkään kestävästä taistelusta. Tämän takia Smart kritisoikin äitiyden pitämistä luonnollisena ja itsestään selvänä tapahtumana. Oikeastaan äitiys tietynä aikana ymmärrettyä on historiallisesti eri kulttuureissa muovautuneiden sosiaalisten prosessien tulosta. (Smart 1996, 35, 44.)

Suomalaisten ammattilehtien keskusteluissa esiintyvissä määrittelyissä äitiydestä ja naiseudesta muodostuvaa kategoriaa voidaan tarkastella historiallisesta perspektiivistä. 50-luvun paikkeilla äitiys määriteltiin lasta, tulevaa sukupolvea ja yleensä koko kansakuntaa palvelevaksi. Äiti nähtiin tämän ajan lehtikirjoituksissa hoivaavaksi, myönteiseksi ja melko persoonattomaksi olennoiksi, jolla oli lapsen lisäksi vastuu kantaa huolta myös omasta hyvinvoinnistaan. 60-luvulle tultaessa lehtiin pääsi yhä useammin naisten omia puheenvuoroja. Lisäksi keskusteluun toi oman värinsä muun muassa naisten lisääntynyt ansiotyö ja aborttikysymys. Ansiotyön nähtiin olevan sopimatonta naiselle, sillä se uhkasi mullistaa perheen ja kodin tähänastisen idyllin. Puhuttiin äidinhoivan puutteesta ja "äidinriistosta" ansiotyön haittailmiönä. Yhteneväinen äidin kategoria alkoi siis rakoilla. (Nätkin 1997, 149-152.)

60-luvun loppupuolella ja 70-luvun alkupuolella feministit puhuivat äitiydestä tietyllä tavalla. Käytiin paljon kamppailua siitä, että naisen elämän sisällön tulisi muodostua muistakin asioista kuin pelkästään lapsenhoidosta. Sen sijaan nykyinen feministinen kirjoittelu äitiydestä keskittyy äitien yksilöllisiin kokemuksiin. Äitiys nähdään asiana, jonka rikkauden monet naiset haluavat kokea. Nykyään näyttääkin olevan oleellista pohtia, millaisia kokemuksia naisilla pitäisi olla ja on äitiydestä. Naisilla nähdään nykyisen feministisen kirjoittelun mukaan olevan siis oikeus, joko olla äitejä tai ei olla äitejä. Äitiys

ymmärretään myös asiaksi, joka on sekä palkitsevaa että ristiriitaista. (Chodorow & Contratto 1992, 191-192.)

Almay ja Hanhijoki (1999) toteavat, että naisen, joka on koko ikänsä taistellut tasa-arvoisen maailman puolesta, saattaa olla vaikea hyväksyä, että äitiys on psyykkinen kokopäivätyö. Näiden naisten puheissa saattaa vilahdella vahingollinen äitimyytti -käsite, joka koetaan yrityksenä sitoa nainen kodin ja lastenhoidon piiriin. Äitiydestä huolimatta tasa-arvoon pyrkivät naiset vaativat oikeuttaan saada toteuttaa itseään kuten muutkin. Almayn ja Hanhijoen mukaan äitiyttä on kuitenkin turha mystifioida. Heidän mielestään äitiydenkahleista vapautumisen sijaan tulisi keskittyä ympäristön tekemiseen enemmän äitejä ymmärtäväksi. Esimerkiksi äidin väsyessä imettämiseen hänen ei tulisi saada kehoituksia imettämisen lopettamiseksi, vaan ympäristön tukea, että hän pystyisi jatkamaan imettämistä. Lisäksi Almay ja Hanhijoki kritisoivat, että jos äitiyttä todella arvostettaisiin, ei naisten tarvitsisi aina pyrkiä fyysisesti toimimaan miestenehtojen mukaan. (Almay & Hanhijoki 1999, 123-124, 126-127.)

Äitiyteen kuuluu oleellisena osana äitimyytti, jonka sisältö on muuttunut historiallisesti. Joskus äitimyyttiin ovat kuuluneet sellaiset käsitykset kuin, että äitiys on itsestänselvyyys ja naisen tehtävänä on pelkästään synnyttää lapsia. Äitimyytin uudempia aineksia ovat äidin kasvatuksen tärkeyden korostaminen sekä äidin yhdistäminen pelkästään kotona oloon. Äitiyden rajoittaminen tulee esille nykymaailmassakin, sillä naisella on kyllä vaihtoehtoisia tapoja olla nainen, mutta kun hän synnyttää lapsen, hänen toimintaansa pyritään rajoittamaan julkilausumattomien normien avulla. (Hirsjärvi, Laurinen & tutkijaryhmä 1998, 20.)

Katvala (1996) löysi esikoislapsiaan odottavien naisten puheista äitimyyttistä neljä erilaista äitityyppiä. Äitimyyttiä ihannoiva ja äitimyyttiin epäröivästi suhtautuva nainen oli sisäistänyt äitimyytin osaksi itseään. Äitimyyttiä ihannoivalle myytti hyvästä äidistä oli innoituksen lähde omaan äitiyteen, kun taas epäröivälle se tuotti lähinnä kielteisiä tunteita kuten ahdistusta. Kaksi muuta tapaa suhtautua äitimyyttiin oli siihen mukautuminen tai sitten sen kritisoiminen. Mukautuva suhtautuminen äitimyyttiin tarkoitti sitä, että nainen tiedosti äitimyytin mutta ei kokenut sitä kuitenkaan ongelmaksi. Kriittisesti äitimyyttiin suhtautuva tiedostaa sen olemassaolon ja pyrkiikin toimimaan sitä vastaan. Kokonaisuudessaan tutkimuksessa tuli esille, että äitimyytti vaikuttaa jo naisen käsityksiin ennen

lapsen syntymää ja se on edelleenkin oleellinen osa nykynaisen äitiyttä. (Katvala 1996, 100.)

Riikonen (1991, 155) määrittelee äitiyden seuraavasti: "Äitiys ei ole mikään rooli, jonka voisi opiskella. Äitiys on ominaisuus tai pikemminkin joukko ominaisuuksia, jotka ilmenevät jokaisessa naisessa eri tavalla. Yksikään nainen ei vältty äitiydeltä, eivät edes ne, jotka päättävät elää lapsettomina. Jossain elämänvaiheessa jokaisen naisen on päätettävä kantansa äitiyteen." Mänttärin (1991, 30) mielestä äitiyteen suhtautuminen ja siitä kirjoittaminen ei voi koskaan olla täysin objektiivista. Tämä johtuu siitä, että vaikka emme itse koskaan olisikaan äitejä, kaikilla naisilla on omat kokemuksensa lapsuudestaan ja olostaan oman äitinsä tyttärinä. Ymmärtääkseni tätä myös Riikonen (1991) tarkoittaa väittäessään, ettei kukaan nainen vältty elämänsä aikana äitiydeltä, vaikka päättäisi elää lapsettomana.

Kuronen (1989, 22-23) tuo esille kolme eri näkökulmaa, josta äitiyttä voi tarkastella. Ensinnäkin äitiydellä voidaan tarkoittaa naisen ominaisuutta eli "äidillisyyttä" ja tällöin tarkastellaan sitä, kuinka naiset eroavat miehistä tämän ominaisuuden kautta. Toiseksi äitiydellä voidaan ymmärtää naisen kykyä tulla raskaaksi ja synnyttää lapsia. Tällöin olennainen kysymys kuuluu, että kuka kontrolloi naisten seksuaalisuutta ja reproduktiokykyä. Kolmas tapa katsoa äitiyttä on keskittyä äitien arkipäivään, ja heidän tekemään hoito- ja kasvatustyöhön. Tällöin tarkastelu kohdistuu vain tiettyyn joukkoon naisia, toisin kuin kaksi edellistä äidin määrittelemistapaa voidaan ymmärtää koskevaksi suurempaa joukkoa naisia. Tässä tutkimuksessa annetaan tilaa juuri äidin omille tunteille ja kokemuksille. Tällöin äitiydenkokemus voi olla jokaiselle naiselle erilainen.

Uusi teknologia on antanut äitiydelle aivan uusia ulottuvuuksia. Äärimmilleen ajateltuna äiti voidaan nähdä pelkkinä munasarjoina ja kohtuna. Äitiys ymmärretään tällöin tilaksi, jota voidaan hallita ja muokata erilaisilla menetelmillä. Tällöin äitiys on marginaalista äitiyttä, eikä äidin omalle tahdolle ja tietoisuudelle ole tilaa. (Turunen 1996, 61-62.)

Mäenpää-Renkola (1997) tuo esille äitiyteen kuuluvien tunteiden koko kirjoa kuvaillessaan äitiyttä naisen ilona ja täyttymyksenä, mutta toisaalta myös erittäin ahdistavana kokemuksena, jossa nainen kokee äidin roolissaan olevansa kuin vankilassa. Myös ympäristö suhtautuu äitiyteen ristiriitaisesti. Toisaalta äitiyttä ihannoidaan ja toisaalta äitiydelle ei anneta tarpeeksi arvoa. Äitien syyllistäminen esimerkiksi silloin, jos lapsen

kehityksessä on ilmennyt ongelmia, on ollut myös yleistä. (Mäenpää-Renkola 1997, 62-63.)

3.2 Äitiyden motivaatio ja ensimmäisen lapsen hankinta

Gordonin (1990) tutkimuksessa, jossa haastateltiin 16 suomalaista ja 36 englantilaista naista, naisilta kysyttiin muun muassa, miksi he olivat halunneet hankkia lapsen. Naisista 12 ei ollut suunnitellut raskauttaan ja lopuilla päätös oli ollut enemmän tai vähemmän pitkäaikaisen harkinnan tulos. Osalle näille naisille lapsi oli aina ollut asia, jonka he elämässään luonnostaan olivat halunneet saada. Toisilla tunteet olivat vaihdelleet enemmän ristiriitaisesti, eli toisaalta he olivat halunneet lapsen, mutta toisaalta muut elämänarvot, kuten vapaus, oli houkutellut. Joillekin naisille koko kysymys tuntui oudolta ja he yrittivät nähdä asian lapsen näkökulmasta. He olivat miettineet lapsen hankinnan päätöstä tehdessään, mitä tarjottavaa heillä olisi tulevalle lapselle. (Gordon 1990, 50-52.)

Ei ole aivan yhdentekevää, mitkä asiat ratkaisevat lopullisen päätöksen perustaa perhe. Esimerkiksi nainen, joka on halunnut lapsen oman naiseuden täydellistämisen vuoksi tai oman avioliiton ongelmien ratkaisemiseksi, voi kokea pettymyksen, kun vauva ei toteutakaan sille asetettuja toiveita. Tällöin äidin turhautuminen voi kohdistua vauvaan ja hän ei pystykään tuntemaan myönteisiä tunteita lastaan kohtaan. (Mäenpää-Renkola 1997, 40.)

Karilan (1989) kyselytutkimuksessa esikoistaan odottavien vanhempien lapsen hankkimisen perustelut voitiin jaotella kolmeen eri kategoriaan. Yleisemmin vanhemmat vastasivat lapsen hankkimiseen liittyneen rationaalisia syitä, kuten perheen talouden tasapainon tai muuten elämäntilanteen sopivuuden. Toinen eli psykologinen motiivi esiintyi 20%:lla vanhemmista. Tällöin vanhemmat olivat kokeneet olevansa valmiita vanhemmiksi ja lapsen koettiin tuovan elämään uudenlaista rikkautta. Poikkeavaan motiiviin sisältyi esimerkiksi sellaisia syitä, että vanhemmat olivat niin vanhoja, että lapsen hankkiminen oli ajankohtaista tai vanhemmat totesivat lapsen olleen "herran lahja". (Karila 1989, 34.)

Leiferin (1980) tekemä tutkimus 19 odottavasta äidistä keskittyi muun muassa siihen, miksi nämä äidit halusivat lapsen. Tutkimuksen äidit neljää lukuun ottamatta kertoivat raskautensa olleen suunniteltu. Kaikkien äitien vastauksissa tuli kuitenkin esille, että tärkein syy lapsen hankkimiseen oli ollut halu perustaa perhe eikä niinkään lapsen hankkiminen itsessään. Lapsen hankkimiseen oli vain harvalla naisella rationaalisia syitä. Lähinnä naiset korostivat lapsen hankkimista oman naiseutensa täydellistäjänä. Monissa vastauksissa naiset taas totesivat vain aina halunneensa lapsia. (Leifer 1980, 6-7, 13-14.)

Nykyään vanhemmuus ja äitinä oleminen ei ole enää vaihe, joka luonnollisesti tapahtuu jokaisen ihmisen kohdalla. Monet nuoret haluavat nauttia elämästään ja tuntea olevansa vapaita. Päätös vanhempana olemiseen ja äitiyteen tarvitsee tietyn tunteen siitä, että ihminen on kypsä ottamaan vastuuta toisesta ihmisestä. Zollin (1989) tutkimuksessa nuorilta (20-25v.) kysyttiin muun muassa heidän käsityksiään vanhemmuudesta. Useimmat nuoret korostivat haluttomuuttaan vanhemmuuteen. Tämän voisi selittää siten, että nuorten identiteetti ei ole vielä vakiintunut. He eivät tiedä, mitä haluavat tulevaisuudeltaan ja mikä heidän arvomaailmansa on. Vanhemmuuteen kuuluu sen sijaan oleellisenä osana identiteetti. Koulutuksen kestäminen yhä pidempään on siirtänyt identiteettityön tekemistä ja tätä kautta myös vanhemmuuteen siirtymistä. (Oechsle & Zoll 1992, 46, 50-52.)

Coltranen (1996, 133) mukaan vanhemmuuteen siirtymisen ajankohtaan vaikuttaa ihmisen koulutus, tulotaso ja sosiaaliset kontaktit. Mitä enemmän ihmisellä on koulutusta ja itse hankittuja sosiaalisia suhteita, sitä myöhäisemmäksi ensimmäisen lapsen hankkiminen siirtyy. Ihanteellisimpana tilanteena lapsen hankkimiseen pidetään olosuhteita, jossa vanhempien ikä sijoittuu 20-40-ikävuoden välille. Myös vanhempien sitoutumista toisiinsa avioliiton kautta pidetään monesti hyväksyttävänä. Edelleenkin lapsen syntymän jälkeen nainen jää useimmiten kotiin hoitamaan lasta isän käydessä töissä. (Phoenix & Woollet 1991, 15.)

Suomessa ensisynnyttäjien ikä on tasaisesti noussut, ja erityisesti korkeasti koulutetuilla naisilla ensimmäisen lapsen syntyminen ajoittuu yhä useammin lähemmäksi kolmenkymmenen vuoden ikää. (Nikander 1992, 20-21). Vuonna 1996 ensisynnyttäjien keski-ikä oli 27,1 vuotta. (Koskinen, Meriläinen, Gissler & Virtanen 1998, 1). Myös Ruotsissa naiset tulevat äideiksi yleensä vasta 25 vuotta täytettyään. Keskimääräinen ensisynnyttäjän ikä on 26.1 vuotta ja naimisiin meno ikä 27 vuotta. Lapset syntyvät siis yleensä ensin ja vasta tämän jälkeen pari vihitään, jos naimisiin ylipäätään päätetään

mennä ollenkaan. Yleisesti Ruotsissa lapsen oletetaan olevan haluttu ja suunniteltu. Raskauden jatkumiselle ei nähdä esteitä, jos nainen tuntee olevansa psykologisesti ja taloudellisesti kykenevä hoitamaan tulevaa lastaan. Raskaus nähdään normaalina elämänvaiheena, jolloin äiti voi esimerkiksi käydä töissä. Töistä ollaan poissa vasta silloin, kun nainen lähtee sairaalaan synnyttämään. (Welles-Nyström 1996, 198-199.)

4 ÄITIYTEEN VALMISTAUTUMINEN JA NAISEN ODOTUSAIKAISET TUNTEET

Raskausaikana naisen on käsiteltävä mielessään sisäkkäisyyden kokemusta, jossa tulee esille samanaikaisesti niin ykseyden kuin erillisyydenkin kokemukset. Raskausaikana vauvasta tulee tavallaan osa naisen minuutta, ja eräät naiset voivatkin kokea tuntemuksen uhkaavana ja sitovana. Toiset naiset saattavat taas iloita ja nauttia tällaisista symbioottisista tuntemuksista, sillä heistä tuntuu, että he eivät ole enää yksin ja elämälle näyttää raskauden myötä muotoutuvan eräänlainen tarkoitus. (Mäenpää-Renkola 1997, 32-43.)

Särkkä ja Lehmusvaara (1993) kuvaavat nykyäitiyttä urana, johon jokaisen naisen on opiskeltava. Raskauskaan ei ole vaihe, jota elettäisiin normaalisti vaan raskautta harrastetaan. Monesti esimerkiksi julkisuuden henkilöiden raskauksista saa sen kuvan, että silloin ollaan aktiivisia ja energiaa riittää ylimääräisiinkin projekteihin. Särkän omakoh- taisten kokemusten mukaan esimerkiksi pahoinvointi raskauden aikana voi saada aikaan huonommuuden tunnetta ja kokemusta siitä, että raskaus on epäonnistunut. Myös naisen itsemääräämisoikeus näyttää muuttuvan raskauden myötä. Nainen saa ohjeita, niin sukulaisilta kuin muilta tuttavilta siitä, mitä hän saa milloinkin tehdä. Raskaana oleva nainen alkaa pohtia tekemisiään siltä pohjalta, mitä vaikutuksia niillä on kehittyvään sikiöön. Kaikki on hyvä tehdä varman päälle, ettei myöhemmin kaduta, jos esimerkiksi sikiön kehityksessä myöhemmin esiintyy ongelmia. (Särkkä & Lehmusvaara 1993, 7, 13-14.) Raskautta pidetään nykyään ajanjaksona, joka ei poikkea ei-raskaana olevien naisten elämästä. Tähän on vaikuttanut varmasti osaltaan tasa-arvoideologia, jolloin raskauden toista puolta, kuten esimerkiksi lisääntynyttä unen tarvetta ja erilaisia mielihaluja, ei korosteta. (Eräsaari 1997, 194.)

4.1 Raskausajan käsitykset ja kokemukset äitiydestä sekä konkreettiset elämänmuutokset

Jokinen (1996) kuvaa erään naisen novellikirjoituksen perusteella hänen kokemustaan ensimmäisen lapsensa odottamisesta. Naisen kirjoituksen perusteella saa kuvan siitä, kuinka naisen omat kokemukset sekoittuvat yleisiin kertomuksiin äitiyden ihanuudesta ja onnesta, joilla ei välttämättä ole mitään tekemistä totuuden kanssa. Äidiksi tuleminen niin kuin äitiyskin näyttää osittain rakentuvan erilaisista äitiydestä olemassa olevista kertomuksista ja muisteluista. (Jokinen 1996, 49, 51.) Niemelä (1985, 197-198) erottaa äidin valmistautumisen uuden lapsen tuloon tekemisen, ajattelemisen ja tunteitten tuntemisen tasoille. Tekeminen voi tarkoittaa esimerkiksi lapsen vaatteiden valmistamista. Ajatuksiinsa äiti kuvittelee, millaista elämä tulee olemaan lapsen synnyttyä ja hän tuntee myös erilaisia tunteita, kuten hellyyttä, uutta tulokasta kohtaa.

Rofe`n, Blitnerin ja Lewinin (1993, 7, 10) israelilaisessa tutkimuksessa naisten raskausajan tuntemukset muuttuivat siten, että alkuraskauden aikana naiset kokivat pahoinvointia, ruokahaluttomuutta ja muita erilaisia fyysisiä tuntemuksia, kun taas viimeinen raskaus kolmannes oli aikaa, jolloin naiset olivat lähinnä masentuneita, näkivät painajaisia ja kärsivät unettomuudesta. Leiferin (1980) yhdysvaltalaisessa tutkimuksessa naisten kokemukset ja käsitykset odotusaikana itse raskaudesta ja äitiydestä muuttuivat selvästi raskauden edetessä. Monet naiset vasta keskusteltuaan toisten äitien kanssa alkoivat pitää raskausaikaa normaalina elämänvaiheena. Naisten vähittäinen psykologinen kehittyminen äideiksi raskauden edetessä näkyi naisten parempana kyynä raskauden loppuvaiheessa nähdä itsensä todellisina äiteinä. Naisilla, jotka eivät olleet henkisesti yhtä valmistuneita lapsen tuloon, ei tällaista kykyä esiintynyt yhtä selvästi. (Leifer 1980, 20, 22-23.)

Niemelän (1989, 144) mukaan naisen kyky tuntea lapsi omakseen jo kohdussa helpottaa äiti-lapsisuhteen muodostumista syntymän jälkeen. Leiferin (1980, 25) tutkimuksessa raskausaikana tapahtuva muutos ja kehittyminen näkyi konkreettisesti erään naisen kohdalla hänen halunaan raskauden loppuvaiheessa tulla äidiksi, kun raskauden alkuvaiheessa hän oli tuntenut itsensä vielä kypsymättömäksi äidiksi. Myös Feldmanin (1987, 31) tutkimustulos selventää odotusajan vaikutuksia vanhempien käsityksiin: vaikka 35%

tutkimuksen raskauksista ei oltu suunniteltu, niin kuitenkin raskauden loppuvaiheessa yli 95% vanhemmista koki haluavansa tulla vanhemmiksi.

Kun lapsi alkaa loppuraskauden aikana olla äidille yhä tutumpi, äidin ajatuksiin tulee erilaisia mielikuvia syntymättömästä lapsesta. Mielikuvat perustuvat kuitenkin vain olettamuksiin, joten nainen saattaa haluta pitää ne omina yksityisinä asioinaan. Äidin mielikuvat koskevat yleensä lapsen sukupuolta, ulkonäköä ja muita ominaisuuksia sekä myöhempiä ikävaiheita. Myönteisten ajatusten lisäksi nainen kokee sikiötä kohtaan myös kielteisiä tunteita. Näitä tuntemuksia saattaa aiheuttaa esimerkiksi konkreettisesti sikiön potkut, jotka voivat tuntua äidistä joskus tahallisilta. (Niemelä 1985, 47-48, 53-56)

Niemelän (1985) tutkimuksessa odottavien äitien ja kohdussa olevan lapsen välille kehittyi eräänlainen salainen suhde. Monien äitien puheenvuoroissa kuvastuivat erilaiset tilanteet, joissa he olivat olleet, joko onnellisia tai hiukan kiusaantuneita lapsen runsaista liikkeistä kohdussa. Äidit oppivat vähitellen, esimerkiksi omilla asennoillaan, tyyntymään potkimaan innostunutta lasta. Myös tilanteet, joissa äidit tajusivat sikiön reagoineen ympäristön ääniin, olivat merkityksellisiä äidin ja lapsen vuorovaikutuksellisuuden lisääntymiselle. (Niemelä 1985, 39-40, 41-42.)

Uusi teknologia on mahdollistanut sen, että nykyään sikiö on nähtävissä äidin kohdussa omana erillisenä yksilönään. Sikiötä on mahdollista tarkkailla ultraäänitutkimuksen avulla, eikä raskauden seurannassa ole enää yhtä keskeisellä sijalla äidin subjektiiviset tuntemukset. 60-luvulla käyttöön otettu ultraäänitutkimus on tuonut raskaana olevan naisen kokemuksiin uuden ulottuvuuden, sillä hän voi nähdä oman syntymättömän lapsensa ja voi antaa tälle esimerkiksi jonkin kutsumanimen. (Turunen 1996, 62.) Eräsaari (1997, 189) kuvaa omakohtaisena kokemuksenaan ultraäänikuvan tuomaa positiivista lisää raskauteensa. Edellisiin raskauksiin verrattuna hän pystyi luomaan ultraäänikuvan mahdollistamana tulevaan lapseensa paremman suhteen, joka näkyi suurempana kiintymyksenä lapseen ja uskona siitä, että lapsi oli todella olemassa. Siddiqun ja Hagglofin (1999, 376) ruotsalaisessa tutkimuksessa ilmeni, että äidin ja lapsen välinen kiintymyssuhde jo raskausaikana oli positiivisesti yhteydessä yleensä naisen myönteiseen raskauden kokemiseen. Myös hyvä parisuhde ennusti naisen suurempaa kiintymystä syntymättömään lapseensa.

Vaikka useat naiset Leiferin (1980, 50, 53, 82) tutkimuksessa eli odotusaikanaan varsin samanlaista elämää kuin ennen raskauttakin, yli puolet naisista raportoi etäännyneensä tunnetasolla työhönsä tai opiskeluunsa liittyvistä asioista. Muutenkin ulkomaail-

man vaatimukseen haluttiin etäisyyttä, ja useat naiset kertoivat kasvaneestaan halustaan olla enemmän omissa oloissaan. Raskauden edetessä monilla naisilla alkoi esiintyä yleisesti kasvavaa kiinnostusta lapsia kohtaan ja he alkoivat aktiivisemmin hankkia tietoa, sekä lukemalla aiheesta että havainnoimalla toisia vanhempia ja heidän lapsiaan.

Leiferin (1980, 53) tutkimuksen odottavat naiset pyrkivät hakeutumaan ystävien seuraan, jotka odottivat lasta tai olivat äskettäin tulleet äideiksi. Collinsin, Dunkel-Schetterin, Lobelin ja Scrimshawin (1993, 1253-1254) tutkimuksessa odottavan naisen saama sosiaalinen tuki oli yhteydessä siihen, että tuleva synnytys eteni hyvin ja keskimäärin lasten syntymäpaino oli korkeampi verrattuna niihin naisiin, joiden sosiaalinen tuki oli ollut vähäisempää. Sosiaalisen tuen puute raskausaikana oli myös yhteydessä naisen altistumiseen masennukseen niin raskausaikana kuin 6-8-viikkoa synnytyksen jälkeen.

Vaikka monilla äideillä on raskausaikanaan käsitys siitä, että elämä tulee muuttumaan lapsen synnyttyä, heidän käsityksensä muutoksesta saattaa olla yli romantisoitu tai liian yksiselitteinen. Monilla naisilla tietoisuus tulevaisuuden muutoksista saattaa laukaista yliaktiivisen elämäntavan, jolloin nainen alkaa esimerkiksi opiskella, kuin hänellä olisi siihen viimeinen mahdollisuus. Toisaalta myös tietoisuus siitä, että lapsi saattaa synnyttyään olla esimerkiksi vammainen, aiheuttaa epävarmuutta ja vaikeuttaa luottavaista suhtautumista tulevaisuuteen. (Niemelä 1985, 18, 22, 45.)

4.2 Naisten pelot sekä epävarmuuden tuntemukset

Yhdysvaltalaisessa Goldsteinin, Dienerin ja Mangelsdorfin (1996, 69) tutkimuksessa todettiin, että naisten kielteiset tunteet raskausaikana ennustivat naisten kokemaa stressiä, sekä raskausaikana että synnytyksen jälkeen. Yksi tällaisista kielteisistä tunteista on pelko, joka Leiferin (1980) tutkimuksessa harvoin liittyi naiseen itseensä eli esimerkiksi raskauden vaikutuksiin naisen ulkonäköön. Lähinnä naisten pelot liittyivät lapsen hyvinvointiin ja pelot näyttivät kasvavan raskauden edetessä. Itseen liittyvät pelot kohdistuivat raskauden loppuajalla synnytykseen. (Leifer 1980, 45, 49.) Eräsaaren (1997, 196) mielestä nykyään puhe naisten lisääntyneistä synnytyspelosta saattaa olla harhaanjohtavaa. Hänen

mielestään nimittäin pelkojen lisääntymisen sijaan saattaa olla kyse siitä, että nykyään äidit puhuvat enemmän omista peloistaan verrattuna edellisiin sukupolviin.

Muita naisten pelkoja Leiferin tutkimuksessa oli ulkomaailmaan sekä aviopuolison menettämiseen liittyvät pelot. Puoliso nähtiin tärkeäksi tukijaksi varsinkin raskauden lopulla, joten pelko tämän menettämisestä nähtiin aiheelliseksi. (Leifer 1980, 49-50.) Niemelän (1989, 147) mukaan naisen pelko menettää puoliso liittyy odottavan äidin yksinäisyyden ja hylätyksi joutumisen tunteisiin lapsuudessa. Nämä kokemukset nousevat naisen tietoisuuteen varsinkin raskauden loppuvaiheessa. Feldman (1987, 31) tuo tutkimuksensa avulla näkökulmaa, sekä naisten että miesten pelkoihin esikoislapsen raskausajalta. Hänen tutkimuksessaan odottavien naisten pelot liittyivät yleensä raskauteen ja synnytykseen, kun taas miehet olivat huolestuneita perheen taloudellisista seikoista, jotka tulisivat muuttumaan uuden perheenjäsenen myötä.

Niemelän (1989, 148-149) mukaan odottava äiti kokee itsensä monesti epävarmaksi. Jotta odottava äiti pystyisi käsittelemään näitä epävarmuuden tuntemuksia, on hänen identiteettinsä perustuttava muihinkin asioihin kuin pelkästään äidin rooliin. Lisäksi naisen terve itsetunto ennen lapsen syntymää auttaa naista äitinä synnytyksen jälkeen, sillä hän pystyy antamaan itselleen anteeksi tekemiään virheitä, koska hänen arvokkuutensa ihmisenä perustuu muuhunkin kuin täydellisenä äitinä toimimiseen. Coltrane (1996, 131) on huomannut, että mitä nuorempana nainen hankkii lapsensa, sitä enemmän hän tukeutuu äidin rooliin eikä puhu omista yksilöllisistä tarpeistaan. Iältään vanhemman äidin kokemus äitinä olemisesta voi siis olla varsin erilainen verrattuna nuorempaan äitiin. Oman päätelmäni mukaan tämä johtuu siitä, että vanhempi äiti on usein valmistunut jo ammattiin ja ehkä ollut jo jonkin aikaa työelämässä. Tällöin hän kokee olevansa muutakin kuin äiti, kun taas nuorempi nainen, joka on halunnut hankkia lapsen, kokee olevansa ensisijaisesti äiti.

Äitiys ja raskaana oleminen herättävät monissa naisissa myönteisten ajatusten lisäksi myös kielteisiä ajatuksia ja tuntemuksia. Naisen saattaa olla vaikea hyväksyä itsessään näitä ajatuksia, sillä niiden taustalla olevat tosiasiat voivat tuntua liian kipeiltä hyväksyttäviksi tai kielteisten tunteiden voidaan kuvitella toteutuvan oikeasti. Epävarmuus ja alhainen itsetunto saattavat johtua esimerkiksi siitä, että nainen ei koekaan raskausaikaa yhtä onnelliseksi, kuin kuvitteli sen olevan. Raskauden tuomista muutoksista huolimatta osa naisista saattaa kuitenkin kokea itsensä odotusaikana tasapainoisemmiksi kuin ennen raskauttaan. (Niemelä 1985, 15-16, 71-73.)

5 PERHEEN ELÄMÄ ESIKOISLAPSEN SYNTYMÄN JÄLKEEN

5.1 Sopeutuminen äitiyteen ja äitiyden koko kirjo

Tarkan (1996) tutkimuksessa tuli esille, että äitiyteen sopeutumista auttoi äidin saama sosiaalinen tuki puolisoiltaan ja muilta sukulaisilta, kuten isovanhemmilta. Keskimäärin äitien tukiverkkoon kuului seitsemän ihmistä. Muita tekijöitä, jotka auttoivat äitiä uuden roolin omaksumisessa, oli muun muassa äidin mieliala ja lapsen helppohoitoisuus. (Tarkka 1996, 112, 116.) Kalmussen ja Davidsonin (1992) yhdysvaltalaisessa tutkimuksessa äidit kokivat vanhemmuuteen siirtymisen helpoksi. Tutkimusjoukon muodosti 473 naista, joista vain neljännes raportoi esikoislapsen ollessa vuoden ikäinen kokeneensa äitiyteen siirtymisessä jonkin verran vaikeuksia. Kalmussen ja Davidson epäilevätkin, että keskiluokkaisilla naisilla, jotka ovat naimisissa ja iältään 20-35-vuotta, vanhemmuuteen sopeutuminen onnistuu varsin hyvin. (Kalmuss & Davidson 1992, 3-4, 7)

Synnytyksen jälkeinen sairaalassa oloaika muotoutui Leiferin (1980) tutkimuksen naisille siirtymävaiheeksi. Raskausaikaa muisteltiin kaiholla ja nopea muutos todella äidiksi tulemiseksi koettiin ahdistavaksi. Kotiin pääsyn jälkeen varsinkin äidit, joilla oli enemmän vaativa lapsi eli lapsi esimerkiksi itki paljon, tunsivat itsensä riittämättömäksi. Useimmat naiset kertoivat ensimmäisen kuukauden aikana lapsen syntymän jälkeen katuneensa ainakin jossakin vaiheessa päätöstään lapsen hankkimisesta. Useimmilla naisilla tärkeäksi synnytyksen jälkeiseksi henkiseksi tueksi muodostui oman puolison sijaan oma äiti. Syy tähän oli useimmiten puolison työkiireet. (Leifer 1980, 59, 62, 64-65.) Niemelä (1989, 146) tuo myös esille tuoreen äidin uuden suhteen omaan äitiinsä. Ennen äidin ja tyttären muodostanut suhde tasavertaistuu ja monipuolistuu, kun kaksi äitiä pääsee vaihtamaan kokemuksiaan.

Nykyään Leiferin tutkimuksen tulos, että naisen oma äiti olisi puolisoa tärkeämpi tukija synnytyksen jälkeen, ei varmastikaan pidä paikkaansa. Erilaiset isyyslomat ainakin

Suomessa antavat isille mahdollisuuden jäädä lapsen syntymän jälkeen joksikin aikaa kotiin äidin tueksi. Myös kulttuurierot eri maiden välillä ovat näissä asioissa suuret, ja ymmärtääkseni Suomi on edelläkävijä maa isyyslomien suhteen.

Goldsteinin ym. (1996, 68) tutkimuksessa äidin roolin omaksuminen aiheutti naisille paljon enemmän stressiä lapsen kolmen ensimmäisen elinkuukauden aikana verrattuna naisten stressiin raskausajan kuutena ensimmäisenä kuukautena. Leiferin (1980) tutkimuksessa naiset kokivat vaikeimmaksi asiaksi sopeutumisen kotona oloon ja olemisen yksin lapsen kanssa ilman aikuisen ihmisen seuraa. Joillekin naisille saattoi olla vaikeaa hyväksyä, että odotusaikainen huomion keskipisteenä oleminen oli vaihtunut ihmisten keskittymiseen lapsen ja tämän kehittymiseen. (Leifer 1980, 170-173.)

Kaustion (1999) esille tuomissa äidiksi tulon kokemuksissa tulee ilmi äitiyteen sopeutumisen kaikki puolet. Eräs nainen kuvaa äidiksi tuloaan puolen vuoden ajanjaksona, joista ensimmäistä kuvaa väsymys, hämmennys sekä vahva äitiyden onni. Toinen puoli vuotta on taas asioiden sujumisen aikaa ja tunnetta siitä, että osaa olla äiti ja rakastaa lastaan niin hyvinä kuin huonoina päivinä. Kahden äidin lausunnoissa tulee esille lapsen edun asettaminen äidin oman edun edelle. Eräs äiti kertoo yllättyneensä positiivisesti lapsenhoidosta, sillä varautuessaan pahimpaan hän saikin hoidettavakseen helppohoitaisen lapsen ja äidille jäi myös paljon vapaa-aikaa. (Kaustio 1999, 16-17.)

Almayn ja Hanhijoen (1999) mukaan äitinä olemisen todellisuus alkaa valjeta viimeistään vauva-ajan ollessa ohi. Kiltti vauva, joka on itkenyt vähän ja on ollut muutenkin helppo hoitaa, on mahdollistanut äidin vaivattoman sopeutumisen uuteen rooliin. Lapsen itsenäisyyden kasvaessa ja hänen alkaessa itse tutkia ympäristöään äitiyden ihanuus karisee vähitellen, ja pyrkimys täydellisenä äitinä toimimiseen alkaa olla yhä vaikeampaa. (Almay & Hanhijoki 1999, 63-64.) Särkän ja Lehmusvaaran (1993) mukaan tilanne on aivan päinvastainen: 3-4-kuukauden päästä lapsen syntymästä elämä alkaa tasoittua, ja äidillä alkaa olla myös omaa aikaa. Särkkä ja Lehmusvaara jakavatkin äitiyden alkuvaiheet kolmeen osaan, jotka ovat sekaisuus, pettymys ja tottumus. Sekaisuus tarkoittaa tilannetta, joka seuraa synnytyksen jälkeen, jolloin uuteen elämäntilanteeseen sopeutuminen alkaa. Pettymysvaiheeseen kuuluu taas tuntemukset siitä, ettei äitiys olekaan sitä, mitä nainen oli sen kuvitellut aiemmin olevan. Tottuminen alkaa näiden vaiheiden jälkeen, jolloin äitiys hyväksytään osaksi elämää ja omaa identiteettiä. (Särkkä & Lehmusvaara 1993, 25-26.)

Särkkä ja Lehmusvaara (1993) luovat äitiyden alkuvaiheista varsin kielteisen kuvan. Heidän kirjoituksensa ei perustu tieteelliseen tutkimukseen, vaan muutamien äitien omakohtaisiin kokemuksiin. Varsinkin pettymysvaihe kuulostaa mielestäni varsin kielteiseltä. Ajattelisin, että tämä vaihe saattaa joillakin naisilla tarkoittaa yleensä omien tunteitten uudelleen jäsentelyä suhteessa siihen, mitä nainen oli aiemmin olettanut äitiyden olevan. Jos vaiheet ymmärtää lievemmin siinä mielessä, että äiti kokee esimerkiksi pettymyksen lisäksi myös iloa uudesta äitiydestään, voivat ne ollakin relevantteja. Kaikkia äitejä koskevaksi yleistykseksi en kuitenkaan olisi kyseessä olevia vaiheita valmis hyväksymään.

Niemelän (1985, 202) mukaan nainen, joka ei hyväksy itseään äitinä, joutuu tukeutumaan äitimyyttiin ja toisiin äiteihin hakiessaan itselleen oikeanlaisia toimintamalleja. Koska äitiys ei ole tällöin asia, joka olisi lähtöisin naisesta itsestään, hän kokee itsensä jatkuvasti epävarmaksi. Erityisesti esikoisen äidit uudessa elämäntilanteessaan joutuvat monesti äitimyytin armoille. (Särkkä & Lehmusvaara 1993, 215). Epävarmuus ei kuitenkaan ole asia, joka kumpuaa pelkästään uuden äidin omasta sisäisestä ajatusmaailmasta. Almay ja Hanhijoki (1999, 94) tuovat esille uuden äidin vaikean tilanteen, jossa hän ei tiedä noudattaisiko ystävien, sukulaisten ja asiantuntijoiden neuvoja vai ennemminkin omaa tervettä järkeään. Esimerkkinä he kertovat joskus yleisenä totuutena kerrotun ohjeen, jonka mukaan imetys olisi hyvä lopettaa lapsen saadessa ensimmäiset hampaansa, jotta lapsen hampaiden reikiintymiseltä vältyttäisiin.

Gordonin (1990) tutkimuksessa naiset korostivat äitiyden hyviä puolia. Esimerkiksi yksi haastateltava totesi, ettei ensimmäisen lapsen saamista voi verrata mihinkään muuhun tapahtumaan elämässä. Joillekin äitiys oli asia, joka oli muuttanut heidän arvojaan ja identiteettiään. Toiset kokivat, ettei äitiys ollut muuttanut heitä, vaikka se olikin tuonut uuden ulottuvuuden elämään. Yksi äiti jopa koki, että hänen täytyi kätkeä äitiyden ilonsa, sillä ympäristö odotti hänen olevan enemmän tyytymätön uuteen elämäntilanteeseensa. Osalle naisista äitiys oli asia, jossa punnitaan sen tuomia hyviä ja huonoja puolia elämään sekä etsitään niiden välistä tasapainoa. Naiset kokivat äitinä olemisen, joko hyvin omaa identiteettiään tukevaksi tai sitten asiaksi, jolloin nainen nähtiin pelkästään äidin roolissa eikä omana itsenään. Joillekin naisille äitiys ei näyttänyt korvaavan menetettyä asemaa työelämässä. (Gordon 1990, 52-53, 60.)

Rajalan ja Ruoppilan (1983) tutkimuksessa esikoislapsen syntymän jälkeen 63% äideistä koki äitinä olemisen myönteisenä kokemuksena. Lopuilla naisilla oli äitiydestä, sekä myönteisiä että ristiriitaisia kokemuksia tai pelkästään ristiriitaisia kokemuksia. Ympäristön myönteiset käsitykset lapsesta olivat yhteydessä siihen, että nainen koki äitiyden ja lapsen myönteisinä asioina. (Rajala & Ruoppila 1983, 115, 157) Jokisen (1996, 167-168) tutkimuksessa naisten päiväkirja merkintöjen perusteella äitiyden onni näytti liittyvän siihen, että äiti pystyy hyväksymään tosiasian, että vaikka lapset vaativatkin paljon he ovat myös rakkainta maailmassa. Äidin oma aika, hyvät yöunet ja nukkuvat lapset näyttivät olevan konkreettisia asioita, jotka liittyivät äitiyden onnellisiin hetkiin. Kaustion (1999) lainauksissa esikoislapsensa synnyttäneillä naisilla äitiyden myönteisiä asioita olivat useimmin lapsen kehityksen seuraaminen, uusien asioiden oppiminen lapsen syntymän myötä, lapsen antama rakkaus sekä erilaiset hellyyden osoitukset ja hymyt. Muita äitiyden parhaita puolia olivat tunne todellisen perheen olemassaolosta, pienien asioiden arvostamisen oppiminen, itsensä tunteminen tärkeäksi, lapsen kanssa puuhailu sekä terve lapsi. Kielteisiä asioita, jotka kuuluivat yleisemmin äitiyteen, olivat oman ajan puute, väsymys sekä erilaiset epävarmuuden ja avuttomuuden tuntemukset. Muita äitiyden kääntöpuoliin kuuluvia asioita olivat vastuu lapsesta, masennus, elämän muuttuminen kertaheitolla, parisuhteen kärsiminen sekä huoli lapsen tulevaisuudesta ja terveydestä. (Kaustio 1999, 281-285.)

5.2 Äitiyteen liittyvät kielteiset tuntemukset

Eräs usein huomaamattomaksi jäävä ilmiö synnytyksen jälkeen on äidin masentuneisuus. Masentuneisuus on varsin yleistä, ja sen syvyydestä riippuen sitä voidaan luokitella kolmeen eri tasoon. Yleisin masentuneisuuden muoto on niin sanottu baby blues, joka alkaa noin 3-4-päivää synnytyksen jälkeen. Tästä lievimmästä masennuksen muodosta kärsii 60-80 % äideistä, ja sille on ominaista äidin itkemisherkyys ja alakuloisuus. Kaikki tämä kuuluu kuitenkin normaaliin synnytyksen jälkeiseen tilanteeseen, jossa esimerkiksi äidin hormonitaso äkisti laskee. Vakavammasta synnytyksen jälkeisestä masennuksesta aletaan puhua silloin, kun äidin alakuloisuus pitkittyy. Tällainen vakavampi masennus on

pahimmillaan, kun synnytyksestä on kulunut 6-8-viikkoa. Kaikkein vaikein synnytyksen jälkeiseen masennukseen kuuluva sairaus on äidin psykoosi, joka ilmenee esimerkiksi äidin yliaktiivisuutena ja harhojen kokemisena. Masentuneisuuteen liittyviä riskitekijöitä voivat olla sosiaalisen tuen puute, äitiyden ihannoiminen ja omien kykyjen aliarvioiminen jo odotusaikana. (Niemi 1997, 16-17, 20-21.)

Masennukseen johtavista syistä on erilaisia selitysteorioita. Yksi teoria on, että äidin masentuneisuus on pelkästään selitettävissä hormonitason vaihtelusta synnytyksen jälkeen. Psykoanalyttinen näkökulma näkee taas äidin masentuneisuuden johtuvan naisen ratkaisemattomista konflikteista oman äitinsä kanssa. (Richardson 1993, 4.) Mielestäni kuitenkin teorioita yhdistelemällä saa oikeamman kuvan siitä, mikä synnytyksen jälkeisen masennuksen syy on.

Jokinen (1996) keskittyi tutkimuksessaan naisten kirjoitusten perusteella heidän erilaisiin tuntemuksiinsa liittyen äitiyteen. Eniten naisten mainitsema tunnetila oli väsymys, joka ilmeni moninkertaisesti esimerkiksi onnellisuuteen ja yksinäisyyteen verrattuna. Väsymys keskittyi yleensä paikkana kotiin ja muuten elämäntilanteena raskauteen, synnytykseen ja pienten lasten hoitoon. Kaksplus-lehden kirjoituksista 80-luvun loppupuolella voidaan erotella väsymiseen liittyviä erilaisia diskursseja. Näihin kuuluu äidin väsymisen hyväksyminen, äitiydelle antautuminen, puhtaan väsymisen erottaminen esimerkiksi masentuneisuudesta sekä viimeiseksi valitusdiskurssin kritiikki, joka mielestäni on uuden äidin näkökulmasta mielenkiintoinen. Erään kirjoittajan mielestä on nimittäin vaarana, että koska äitien väsymisestä ja masentuneisuudesta kirjoitetaan niin paljon alkaa uusi äiti automaattisesti toteuttaa tätä roolia, vaikka todellisuudessa tilanne ei sitä välttämättä vaatisi. Kokonaisuudessaan tutkimus osoitti, että äitiyteen ja kotona olemiseen kuuluu ristiriitaisuus, jossa vaihtelee niin ilo kuin ahdistuskin. (Jokinen 1996, 26, 115, 129, 135, 184.)

Nykyri (1998) keskittyi tutkimuksessaan yleensä naisten tuntemaan vihan lisäksi äitien kokemuksiin vihan tuntemuksiin. Äitiys oli monille naisille välillä kamppailua sietämättömää raivoa kohtaan, jonka he pelkäsivät kohdistavansa konkreettisesti omaan lapseensa. Äideille juuri tämän vieterin katkeaminen ja omaa lastaan kohtaan tuntemansa viha oli asia, jonka he pyrkivät pitämään hallinnassa. Äidin roolista selviämisen kokemus voi olla koetuksella, jos nainen kokee olevansa tunteittensa ja varsinkin negatiivisten tunteittensa armoilla, sillä onhan yleisesti äitikuvaan liitettyjä asioita lempeys ja väkivaltaisten

keinojen kaihtaminen. (Nykyri 1998, 130, 142.) Särkän ja Lehmusvaaran (1993, 29) mukaan äidin kokema viha vauvaansa kohtaan saattaa joskus perustua tosiasiaan, että pienen vauvan hoitamisessa ei päde yleensä ihmisten kanssakäymisessä olevat säännöt. Vauva ei ota huomioon äitinsä tunteita, vaan noudattaa aivan omaa vuorokautisrytmiään ja ilmaisee omia tarpeitaan itkemällä.

Äitiyden alkutaipaleella naisen on siis hyväksyttävä vähitellen vauvan riippuvuus ja tarvitsevuus. Kaikilla naisilla äitiyteen sopeutuminen ei kuitenkaan onnistu yhtä helposti. Joillain äideillä saattaa olla vaikea hyväksyä vauvaansa ollenkaan, ja he eivät haluaisi hoitaa tai kasvattaa lastaan. Äärimmäisissä tapauksissa äidillä voi olla jopa kuolemantoiveita vauvan suhteen. Äiti kokee nämä tunteensa ahdistavina ja pyrkii työntämän ne yhä syvemmälle pois tietoisuudestaan. (Mäenpää-Renkola 1997, 33, 35.)

5.3 Äidin ja puolison roolin yhdistäminen sekä sopeutuminen kotona oloon

Ensimmäisen lapsen odotus ja syntymä on aikaa, jolloin nainen tarkastelee äitiyttä osana omaa identiteettiään ja osana itseään suhteessa erityisesti omaan puolisoonsa. Heti lapsen syntymän jälkeen nainen keskittyy yleensä vain äidin rooliinsa, ja vasta lapsen kasvettua äidin ja vaimon roolin yhdistäminen alkaa olla mahdollista. (Niemelä 1985, 141, 162.) Rajalan ja Ruoppilan (1983, 121) mukaan vanhempien välinen hyvä suhde korreloi äidin myönteisiin tunteisiin lasta kohtaan. Tarkka (1996, 117) pitää parisuhteen vakiinnuttamista tärkeänä jo ennen lapsen syntymää, mikä helpottaa vanhempien yhteenkuuluvuuden tunnetta ja antaa tulevalle lapselle oman tilan parisuhteessa.

Hustonin ja Vangelistin (1995) tutkimuksessa ilmeni, että traditionaalisia sukupuolirooleja kannattavat parit kokivat vanhemmuuteen siirtymisen muita helpompana. Tämä on selitettävissä siten, että lapsen syntymän tuomat muutokset avioliittoon ja parisuhteeseen ovat enemmän yhteneviä traditionaalisten sukupuoliroolikäsitysten kanssa. Tasa-arvoisia sukupuolirooleja kannattavien vanhempien saattaa olla vaikeampi suhteuttaa omia arvojaan lapsen syntymän aiheuttamiin muutoksiin. (Huston & Vangelisti 1995, 167, 172.)Tämän tutkimuksen kannalta voisi siis ajatella, että traditionaalisemman ajatusmaa-

ilman omaavan naisen on helpompi sopeutua uuteen äidin rooliinsa. Kalmussen ja Davidsonin (1992, 7) tutkimus osoittaaakin, että naiset, jotka odottavat paljon apua puolisoiltaan lapsenhoidossa, kokevat vanhemmuuteen sopeutumisen muita naisia vaikeammaksi. Tutkimuksen tulokseen ei vaikuttanut, kuinka paljon puoliso todellisuudessa auttoi lapsenhoidossa. Dickien (1987, 131) tutkimuksessa ilmeni myös, että nainen koki, sitä enemmän tulevansa tuetuksi vanhempana parisuhteessa, mitä lähempänä miehen toiminta lapsenhoidossa oli naisen ideaalia hyvästä isyydestä.

Nämä tutkimuksen tulokset eivät mielestäni ole aivan ristiriidattomia. Esimerkiksi tutkimustulos, että traditionaalisempia sukupuolirooleja kannattavien parien sopeutuminen vanhemmuuteen olisi helpompaa, tuntuu oudolta, sillä toisaalta, jos perheessä myös isä hoitaisi lasta tasavertaisesti helpottaisi tämä ainakin äidin sopeutumista vanhemmuuteen. (vrt. Tarkka 1996). Tutkimustuloksesta saa sen kuvan, että ikään kuin vasta lapsen synnyttyä tietyt perheet alkavat jakaa tasavertaisesti esimerkiksi kotitöitä, ja kun tämä ei onnistu niin myös sopeutuminen vanhemman rooliin vaikeutuu. Jos perheessä olevat toimintakäytännöt ovat vakiintuneet ennen lapsen syntymää, ei miehen tasavertainen osallistuminen lapsenhoitoon voi ainakaan huonontaa perheen toimivuutta ja sopeutumista uuteen elämäntilanteeseen.

Leiferin (1980) tutkimuksessa naiset kokivat vaikeaksi yhdistää äidin ja aviopuolison roolit. Tämä tarkoitti sitä, että naiset tunsivat syyllisyyttä parisuhteensa kärsimisestä äidin roolin takia. Naisten oli myös vaikea pyytää lisäapua miehiltään lapsenhoidossa, sillä he tunsivat, että heidän tuli selvitä, sekä vaimon että äidin roolista omin voimin. Lapsen syntyminen kuitenkin paransi monien puolisoitten välejä ja antoi jo ennestään hyvään suhteeseen uuden ylpeyden aiheen. (Leifer 1980, 173-176.)

Leiferin (1980) tutkimuksen naiset eivät siis odottaneet miestensä osallistuvan enempää lastenhoitoon. Taas jälleen tuloksissa tulee esille ajan tuomat vaikutukset, sillä nykyään ymmärtääkseni isien juuri halutaan osallistuvan yhteiseen arkeen lapsen kanssa. Leiferin (1980) tutkimuksen tuloksissa on hieman ristiriitaisuutta, sillä raskausaikana äidit vielä halusivat isän osallistuvan lapsen odotukseen, koska he pelkäsivät isän jäävän sivustaseuraajan rooliin. Lapsen synnyttyä äidit kuitenkin välttelivät lisäavun pyytämistä puolisoilta, sillä muuten he tunsivat itsensä riittämättömiksi äiteinä ja vaimoina. Oliko siis ympäristön käsitykset tietynlaisesta kotiäidistä alkanut vaikuttaa naisten käyttäytymiseen? Toisaalta tutkimuksessa ei tullut esille, missä määrin isät jo osallistuivat lapsenhoitoon.

Täysin jaettua vanhemmuutta lapsenhoidon osalta äidit eivät näyttäneet kuitenkaan odottavan puolisoltaan.

Useimmiten lapsen synnyttyä puhutaan isän mustasukkaisuudesta äidin ja lapsen väliseen suhteeseen. Äidilläkin on kuitenkin usein ristiriitaisia tunteita liittyen perheen uuteen elämäntilanteeseen. Äiti voi olla mustasukkainen isän ja vauvan välisestä suhteesta, tai hän voi kokea ristiriitaa sen välillä, mitä hän itse tuntee vauvaa ja puolisoaan kohtaan. Usein myös tilanne, jossa äiti hoitaa lasta päivät ja isä saa kokea lapsenhoidon parhaat hetket vapaa-aikoinaan, saa äidin kokemaan tullessa kohdelluksi väärin. (Niemelä 1985, 115-116.)

Gordon (1990, 58) tuo esille tutkimuksessaan, että suomalaiset äidit kokivat kotiin jäämisen lapsen kanssa vaikeammaksi kuin englantilaiset äidit. Suomalaisilla naisilla kokemukset kotona olosta rakentuivat enemmän vastuu-puheen ympärille, kun taas englantilaiset naiset käyttivät enemmän tunnetason termejä vastaavista kokemuksista. Myös Vehviläinen-Julkusen ym. (1994, 104, 105) tutkimus osoitti, että suomalaiset naiset eivät korosta niin paljon äitiyden merkitystä elämässään kuin amerikkalaiset ja kanadalaiset äidit. Tämä ei kuitenkaan johdu siitä, ettei suomalaiset naiset arvostaisi äitiyttään vaan kulttuurien ja uskontojen erilaisuudesta. Villanin ja Ryanin (1997, 173) tutkimuksessa yhdysvaltalaiset äidit eivät arvostaneet naisia, jotka olivat kodin ulkopuolella töissä. Erityisesti he pitivät itsekkäinä niitä naisia, jotka kävivät töissä oman tahtonsa eikä pakon vuoksi. Näyttäisi siis siltä, että monissa maissa naiset kokevat lapsen parhaaksi tämän kotihoidon eivätkä haikailekaan työmaailmaan.

Jokinen (1996, 91) käyttää termiä äidin ja kodin taikaympyrä, johon äidin töissä käynti puhkaisee aukon, kirjoittaessaan äidin kokemasta ristiriidasta kodin ja työpaikan välillä. Jos ei ole helppoa jäädä lapsen kanssa kotiin, niin myöskin töihin lähteminen aiheuttaa sen, että äiti tuntee olevansa epätasapainossa äitiyden ja kodin velvollisuuksien kanssa. Kalmussen ja Davidsonin (1992, 6) tutkimuksessa selvisi, että naiset, jotka eivät olleet tyytyväisiä äidin rooliinsa esikoislapsen ollessa vuoden ikäinen, halusivat lähteä kodin ulkopuolelle töihin. Näillä naisilla myös vanhemmuuteen sopeutuminen oli vaikeampaa verrattuna naisiin, jotka olivat tyytyväisiä kotona oloon ja äidin rooliinsa.

5.4 Isäksi tuleminen esikoislapsen syntymän myötä

Kaila-Behm (1997) on tehnyt tutkimuksen ensimmäisen kerran isäksi tulleista miehistä. Miehiä haastateltiin kolme kertaa puolison odotusaikana ja kerran esikoislapsen syntymän jälkeen. Lisäksi tutkimusaineistona käytettiin terveydenhoitajien esseitä tulevien isien käyttäytymisestä. Miesten vastauksissa tuli esille, että heidän oli vaikea konkreettisesti suhtautua lapseen varsinkin raskauden alkuvaiheessa. Tämä on ymmärrettävää, sillä miehillä ei ollut aiempia omakohtaisia kokemuksia isäksi tulemisesta eikä myöskään suoranaista fyysistä kontaktia lapseen. Tärkeitä tapahtumia raskausaikana miehille oli muun muassa tieto raskauden todellisuudesta, lapsen sydänäänten kuuntelu tarkastuskäynneillä sekä lapsen tunnusteleminen äidin vatsan läpi. (Kaila-Behm 1997, 41-42, 58-59.)

Kaila-Behmin (1997, 64-65) tutkimuksen synnytyksen jälkeisissä haastatteluissa havaittiin, että isänä olemisen onnistuneisuutta arvioitiin sen mukaan, kuinka realistisia ajatuksia miehellä oli ollut odotusaikana isänä olemisesta, ja kuinka todellinen arki lapsen kanssa sujui. Osalle miehistä isänä olemisen todellisuus oli vaikeampaa ja suurempaa, kuin oli kuvitellut ja osalle helpompaa. Rajalan ja Ruoppilan (1983) tekemässä kysely- ja haastattelututkimuksessa nuorille lapsiperheille (naisten keski-ikä 21v., miesten 25v.) tuli esille, että suurin osa (87%) miehistä kertoi kokeneensa isyyden lähinnä myönteisenä kokemuksena. Päällimmäisinä asioina isyydestä mainittiin erilaiset ylpeyden tuntemukset. Osa miehistä tunsu aikuistuneensa lapsen myötä. Korkea pohjakoulutus näytti olevan yhteydessä siihen, miten herkästi mies myönsi isyyden herättäneen myös ristiriitaisia tuntemuksia. Myönteinen isä-lapsisuhde lapsen ollessa 10-11-kuukauden ikäinen korreloi siihen, että raskaus oli alkanut toivottuna ajankohtana. Samanlaista yhteyttä raskauden alkamisella ja äidin suhtautumisella lapseen ei tutkimuksessa havaittu. (Rajala & Ruoppila 1983, 124-125, 128.)

Haastattelu- sekä esseeaineiston perusteella Kaila-Behmin (1997, 67-68) tutkimuksessa miehistä pystyttiin erottamaan neljä erilaista isätyyppiä. Sivustaseuraajaisa saattoi olla kahdesta eri syystä haluton osallistumaan lapsen odotukseen ja myöhemmin tämän hoitoon. Ensinnäkin isä saattoi olla niin epävarma omasta roolistaan isänä, ettei osannut osallistua lapsenhoitoon, mutta oli kuitenkin kiinnostunut lapseen liittyvistä asioista. Toisen tyyppinen sivustaseuraajaisa oli mies, joka oli enemmän kiinnostunut

esimerkiksi omista harrastuksistaan kuin lapsesta. Nämä miehet eivät olleet kypsiä isäksi, ja he saattoivat jopa jättää lapsen ja äidin yksin asumaan synnytyksen jälkeen.

Kolmas isätyyppi Kaila-Behmin (1997, 69-71) aineistossa oli tukihenkilöistä, joka keskittyi isyydessään siihen, että puolisoilla oli kaikki hyvin, jotta tämä jaksaisi ensisijaisesti hoitaa lasta. Isän rooliin kuului tällöin lähinnä puolison antamien ohjeiden mukaan tehdyt hoitotoimenpiteet ja muut askareet. Tukihenkilöistä oli kypsä isäksi, mutta häneltä puuttui taidot itsenäiseen lapsenhoitoon. Kumppani-isä oli edelliseen isätyyppiin verrattuna melko samanlainen, mutta hän osallistui oma-aloitteisesti myös lapsenhoitoon. Kumppani-isä koki lapsen syntymän kokemuksena, joka kasvatti puolisoita parina. Tällaisen isän tasavertaisuutta vanhempana kuvaa se, että monet näistä isistä olivat valmiita jäämään lapsen kanssa kotiin perheen elämäntilanteen sitä vaatiessa.

Viimeinen isätyyppi eli perheenpääisä korosti omaa osaansa perheessä erityisesti päätöksentekijänä, eikä niinkään käytännön hoitotoimenpiteiden toteuttajana. Toisilla miehillä tämä näkyi, joko selvänä äidin komenteluna tai sitten enemmän puolison valmentajan ja asianajajan roolissa toimimisena. Perheen elättäminen oli isälle keskeistä, ja työkiireiden takia esikoisen kanssa oloaika oli vähäistä. Isän kiinnostus lapseen näkyi lähinnä hyväntuulisen lapsen hoitamisena sekä lapsen esittelemisenä vieraille. (Kaila-Behm 1997, 71-72.)

Myös Gerson (1997) esittelee kolme isätyyppiä, joista voi löytää yhteneväisyyksiä edellä esiteltyihin isätyyppeihin. Vaikka haastatteluaineisto sisälsi hyvin eri tyyppisiä miehiä, kuten eronneita, lastensa kanssa eläviä tai miehiä, joilla ei ollut ollenkaan lapsia, halusin tuoda vertailun vuoksi esille myös nämä isätyypit. Ensimmäisen ryhmän muodostivat miehet, jotka pitivät isän tärkeimpänä tehtävänä perheen talouden turvaamisen. Toinen isätyyppi oli mies, joka halusi säilyttää oman itsenäisyytensä ja muodosti etäisen suhteen lapseensa, jos oli halunnut hankkia lapsia ollenkaan. Kolmatta miesryhmää kuvasi halu osallistua tasavertaisesti lapsenhoitoon, vaikka tämä ei aina ollutkaan mahdollista työkiireiden takia. (Gerson 1997, 121-122.)

6 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

6.1 Tutkimusongelmat

Äitiyden ensivaiheita on tutkittu varsin paljon, niin kuin teoriataustassani tulee esille. Monissa tutkimuksissa äitien kokemuksia on tutkittu lähinnä haastatteleamalla heitä raskausaikana sekä kerran tai useammin lapsen syntymän jälkeen. Missään tutkimuksessa ei tullut esille, että äitien kokemuksia olisi tutkittu pyytämällä heitä muistelemaan raskausaikaa ja synnytyksen jälkeistä ensimmäistä vuotta. Monissa tutkimuksissa äiti joutui muistelemaan jonkin verran, mutta ei niin pitkän ajan päästä kuin omassa tutkimuksessani. Monet naisten omiin kokemuksiin perustuvat tutkimukset äitiydestä ovat myös jo melko vanhoja, joten uusi tutkimustieto tältä alueelta on aiheellista.

Muistelututkimuksen tekeminen aiheuttaa tiettyjä vaikeuksia, mutta myös joitakin uusia näkökulmia äitiyden alkuvaiheista saattaa tulla esille. Äitien saattaa olla vaikea muistaa tapahtumia, joiden kulumisesta voi olla melkein kaksikin vuotta. Tämä ongelma on kuitenkin vältettävissä siten, että asetetaan kysymykset tarkasti ja herätellään naisten unohtamia asioita. Kysymykset eivät voi tällöin olla kovin laajoja, vaan niillä on pyrittävä kohdistamaan haastateltavan ajatukset juuri tiettyyn tapahtumaan. Toisaalta muistelu- menetelmällä naisten saattaa olla helpompi kertoa tunteistaan, kun ne eivät ole enää niin akuutteja heidän elämässään. Jos muisteltavat tunteet ovat kuitenkin hyvin kielteisiä, ei niistä tietenkään ole helppoa puhua, ja äiti on saattanutkin tietoisesti yrittää unohtaa ne. Myös se, että nainen kertoo kokemuksiaan synnytyksen jälkeiseltä kokonaiselta vuodelta, on oleellista tutkimukseni kannalta. Tänä ajanjaksona naiselle on ehtinyt muodostua selkeämpi kuva äitiydestä, kuin jos synnytyksen jälkeinen haastattelu tehtäisiin lapsen ollessa muutaman kuukauden ikäinen.

Tutustuttuani ensisynnyttäjiä koskeviin tutkimuksiin havaitsin myös, että monet niistä keskittyvät melko suppealle alueelle koko aiheesta. Itse halusin sen sijaan saada laajemman kuvan ensimmäistä kertaa äitiyden kokevan naisen tunteista ja kokemuksista, silti kuitenkin niin, että se on toteutettavissa yhden tutkimuksen aikana. Muistelemisen käyttäminen tutkimusmenetelmänä mahdollistaa tämän, vaikka saatu tieto ei olekaan

ymmärrettävästi kaikilta osiltaan yhtä tarkkaa. Vaikka tutkin naisten tunteita ja kokemuksia koko raskausajalta ja synnytyksen jälkeen, keskityn kuitenkin siihen, että mitä naiset kuvittelivat äitiyden olevan odotusaikana ja millaiseksi äitiys on muotoutunut lapsen syntymän myötä. Uskon nimittäin juuri tämän kysymyksenasettelun vaikuttavan eniten siihen, miten nainen on kokenut äitiyden kokonaisuudessaan. Jos äiti on osannut kuvitella äitiyden sellaiseksi kuin mitä se on, joko tuttavien, sukulaisten, tiedonhankinnan tai muun omakohtaisten kokemusten kautta, hän on tyytyväinen äitiyteensä, eikä hän koe sitä liian vaativaksi. Sen sijaan raskausaikaisten kuvitelmien ja todellisten kokemusten kohtaamattomuus voi aiheuttaa sen, että nainen yllättyy äitiyden tuomista muutoksista, ja hän ei välttämättä koekaan äitiyttä yhtä miellyttäväksi tai ainakin hän kokee sopeutumisensa siihen vaikeammaksi.

Tutkimukseni ongelmat siis ovat:

1. Millaisia kokemuksia ja tunteita esikoisensa synnyttäneillä äideillä on raskausajalta ja lapsen syntymän jälkeiseltä ajalta?

-Millaisia ajatuksia äitiydestä naiset muistelevat itsellään olleen raskausaikana?

-Miten äitiys on muuttunut lapsen syntymästä haastatteluhetkeen, ja onko äitiys ollut sitä, mitä tutkittavat ajattelivat sen raskausaikanaan olevan?

6.2 Haastateltavat sekä heidän valintansa

Tutkimukseni kohdistuu äiteihin, joiden esikoislapsi on noin vuoden ikäinen. Perheissä ei ole muita lapsia, sillä näiden lasten olemassaolo saattaisi vaikeuttaa äidin keskittymistä juuri esikoislapsen raskausaikaan ja synnytyksen jälkeiseen aikaan. Tavoitteenani oli tutkia, miten äidit kokevat äitiyden, ja miten he muistelevat raskausaikanaan ajatelleen

äitiydestä. Onko äitiys ollut sitä, mitä he kuvittelivat sen olevan? Koska tutkimuksessani on kyseessä kvalitatiivinen tutkimus, on ensiarvoisen tärkeää, että fenomenologisen tutkimusotteen mukaisesti tutkittavat nähdään ihmisinä, joiden kokemusmaailma pyritään näkemään heidän perspektiivistään. Tällöin mahdollistuu myös se, että tutkija ymmärtää paremmin tutkittaviensa jokapäiväisiä kokemuksia. (Mostyn 1985, 121.)

Haastateltavistani seitsemän sain Mannerheimin Lastensuojeluliiton perhekahvilatoiminnan kautta Joensuusta. Perhekahvilat ovat paikkoja, jonne äidit tulevat lapsiensa kanssa viettämään aikaa toisten perheiden kanssa. Toimintaan ovat tervetulleita myös isät, mutta käytännössä toimintaan on tullut mukaan lähinnä äitejä ja lapsia. Perhekahviloiden tarkoituksena on antaa vanhemmille "henkireikää" kotona oloon ja tarjota sosiaalisia kontakteja. Vaikka lapsille järjestetään kahviloissa erilaista toimintaa, niiden ensisijaisena tarkoituksena on vanhempien tukeminen. Nämä seitsemän äitiä sain todella helposti mukaan tutkimukseen, sillä toukokuun aikana, jolloin suoritin haastattelut, olin myös samalla työharjoittelussa Mannerheimin Lastensuojeluliitossa. Pääsin kysymään kaikilta äideiltä henkilökohtaisesti suostumusta haastatteluun ja kaikki äidit, joilta asiaa kysyin, suostuivat pyyntööni ensimmäisellä kerralla. Haastateltavat äidit olivat kolmesta eri perhekahvilasta, ja valitsin heidät siten, että jos äiti tuli paikalle yksin lapsen kanssa niin kysyin, joko häneltä itseltään tai perhekahvilaohjaajilta, oliko äidillä muita lapsia. Perhekahviloissa kävi melko vähän ensisynnyttäjiä, joiden lapsi oli noin vuoden ikäinen, joten haastateltavia ei kertynyt tätä kautta seitsemää enempää.

Kahdeksannen haastateltavistani sain tutun kautta siten, että tuttuni kysyi alustavasti kyseisen äidin halukkuutta haastatteluun, jonka jälkeen otin itse äitiin yhteyttä puhelimitse. Tämäkin äiti oli minulle täysin tuntematon ennen haastattelua. Perhekahvilatoiminnasta saamiani haastateltavia olin tavannut noin kerran perhekahviloissa ennen haastattelua.

Haastattelujoukon muodostaneet kahdeksan äitiä olivat iältään 23-31-vuotta. Viisi äitiä sijoittui iältään 25-27-vuoden välille ja keskiarvoksi haastateltaville muodostui 26.75 vuoden ikä. Seurusteluajat nykyisen puolison kanssa vaihtelivat 2-12-vuoteen ja kuusi paria oli seurustellut yli kuusi vuotta. Puolet äideistä oli naimisissa ja loput eli avoliitossa. Lasten iät ryhmittivät siten, että viisi lapsista oli 9-15-kuukauden ikäisiä ja kolme lapsista oli 18-20-kuukauden ikäisiä.

Koska perhekahvilatoiminta on vapaaehtoista ja perustuu vanhempien omaan aktiivisuuteen, haastateltavat äidit olivat ehkä tietyllä tavalla valikoituneita oman aktiivisuutensa takia. Äidit saattoivat olla muita äitejä enemmän ulospäinsuuntautuneita ja sosiaalisia. Voihan tietysti myös olla, että perhekahvilaan hakeutuu äitejä, jotka kokevat olevansa syrjäytyneitä ja hakevat näin perhekahvilatoiminnasta tukea äitiydelleen. Ymmärtääkseni tämä on kuitenkin harvinaisempi tapa tulla mukaan toimintaan.

6.3 Teemahaastattelu tutkimusmenetelmänä

Kvalitatiivinen lähestymistapa tutkittavaan ilmiöön mahdollistaa tutkimustiedon, joka on syvää ja yksityiskohtaista. (Patton 1990, 13). Tämän lisäksi toinen syy, joka vaikutti tutkimusmenetelmäni valintaan oli se, että tutkimukseni käsittelee ihmisen hyvin henkilökohtaisia asioita eli ensimmäisen lapsen raskausajan ja synnytyksen jälkeisiä tunteita ja kokemuksia. Tällöin täytyy tarkoin miettiä, mikä on paras tapa saada tutkittavilta tietoa siten, että he tuntevat olonsa turvalliseksi tutkimustilanteessa ja muutenkin kokevat tutkimuksen luottamukselliseksi. Haastattelun tuottoisuuteen vaikuttaa suuresti haastateltavan saavutettu luottamus. Myötäelävälle haastattelijalle haastateltava saattaa kertoa huomaamattaan hyvinkin henkilökohtaisia asioita. (Eskola & Suoranta 1998, 94). Fieldingin (1993, 138) mukaan ei-standardoitu haastattelu on paras tutkimusmenetelmä silloin, kun tutkimus kohdistuu hyvin arkoihin tai monimutkaisiin ilmiöihin. Ei-standardoidun haastattelun synonyymejä ovat strukturoimaton- sekä kohdistettu haastattelu eli teemahaastattelu.

Hirsjärven ja Hurmeen (2000, 48) mukaan teemahaastattelu on lähempänä strukturoimatonta haastattelua kuin strukturoitua haastattelua, ja he sisällyttävätkin teemahaastattelun kuuluvaksi puolistrukturoituun menetelmään. Teemahaastattelulla tarkoitetaan haastattelun muotoa, jossa edetään ennalta laadittujen aihepiirien eli teema-alueiden mukaan. Haastattelija ei ole muodostanut ennen haastattelua tarkkoja kysymyksiä, eikä myöskään päättänyt, missä järjestyksessä asiat tulevat käsitellyiksi. Teemahaastattelun keskeisenä piirteenä on, että se ottaa huomioon haastateltavien tulkinnat sekä heidän

antamansa merkitykset kysytyille asioille. Myös merkityksien syntyminen vuorovaikutuksessa on teemahaastattelussa oleellista.

Teemahaastattelun yleisen käytön selittää menetelmän avoin luonne, eli vastaajalla on mahdollisuus puhua käsitellyistä teemoista varsin vapaamuotoisesti. Kuitenkin koska teemat ovat kaikille haastateltaville samat, tulevat kaikki aihealueet käsiteltyä kunkin haastateltavan kohdalla tasapuolisesti. Myös haastattelujen jälkeinen analyysivaihe on helppo aloittaa jo olemassa olevien teemojen avulla. (Eskola & Suoranta 1998, 88.)

6.4 Haastattelujen teko sekä haastatteluissa käytetyt teemat

Haastatteluista viisi tein haastateltavien kotona. Neljä näistä haastatteluista tapahtui aikana, jolloin lapset nukkuivat päiväuniaan. Kaksi haastatteluista tein perhekahvilatoiminnan aikana ja toisessa haastattelussa lapsi oli äidin mukana. Yhden haastattelun tein illalla haastateltavan vanhempien kotona. Lapsi oli siis äitinsä mukana kahdessa haastattelussa ja ainoastaan toisessa näistä lapsen mukanaolo mielestäni vaikeutti haastateltavan keskittymistä ja kysymyksiin vastaamista. Kaiken kaikkiaan haastattelut näyttivät sujuvan parhaiten haastateltavalle tutussa ympäristössä, ja tämä näkyi äitien kiireettömyytenä ja monisanaisuutensa vastauksissaan. Haastattelut kestivät noin 20 minuutista vähän yli tuntiin. Keskimäärin haastattelun tekemisessä meni aikaa noin yksi tunti.

Ensin varsinaisten haastattelujen tekoa tein yhden esihaastattelun äidille, joka oli minulle ennestään tuttu mutta jota en ollut kuitenkaan tavannut neljään vuoteen ennen haastattelun tekoa. Esitutkimuksen äiti erosi varsinaisista tutkittavistani vain siten, että hän oli iältään nuorempi muita haastateltavia sekä hänen lapsensa oli vasta puolen vuoden ikäinen haastatteluhetkellä. Tämäkin äiti oli kuitenkin seurustellut useamman vuoden ajan ennen lapsen hankkimista, ja hän oli naimisissa lapsen isän kanssa. Esihaastattelun tekeminen vaikutti lopulliseen teemahaastattelurunkooni siten, että otin mukaan lisää teemoja, jotka huomasin oleelliseksi tutkimusongelmieni kannalta. Sain myös joitakin vinkkejä esihaastateltavani, miten esimerkiksi raskauden aikaisia tapahtumia olisi hyvä kysyä, että ne parhaiten palautuisivat mieleen.

Lopullisia teemoja haastattelussa (liite, teemahaastattelurunko) olivat äidin ajatukset äitiydestä ennen raskautta sekä syyt lapsen hankkimiselle, kaiken kaikkiaan raskaudenai-
kaiset tunteet ja kokemukset, synnytyksen jälkeinen äitiyteen sopeutuminen, tunteet ja
kokemukset äitiydestä lapsen eri ikävaiheissa, ajatukset tulevaisuudesta äitinä sekä
kysytyiden asioiden mieleen palauttamisen kokeminen. Keskeisin asia, jota kysyin äidin
raskausajalta, oli mitä hän oli olettanut äitiyden olevan, ja toisaalta synnytyksen jälkeen,
miten hänen kokemuksensa äitiydestä oli muuttunut, ja oliko äitiys ollut sitä, mitä haasta-
teltava oli ajatellut sen raskausaikanaan olevan. Kysyin myös äideiltä, sekä raskausajalta
että synnytyksen jälkeiseltä ajalta heidän suhteestaan puolisoonsa sekä muista sosiaalisista
suhteista.

Pidin teemahaastattelurunkoa apuna enemmän ensimmäisiä haastatteluja tehdes-
säni. Pyrin sen avulla varmistamaan, että kysyin kaikilta äideiltä suunnilleen samantyyppi-
siä kysymyksiä. Huomasin kuitenkin lähtiessäni analysoimaan vastauksia, että joitakin
kysymyksiä en ollut kysynyt kaikilta mutta kaikki tutkimusongelmieni kannalta oleelliset
kysymykset olin esittänyt jokaiselle äidille. Teemojen käsittelemisen järjestys oli kaikille
äidille suunnilleen sama sillä tavalla, että kysyin ensin aikajärjestyksessä raskautta ennen
tapahtuneet asiat, sitten odotusaikaiset mietteet ja lopuksi synnytyksen jälkeiset tapahtu-
mat. Tarkempien kysymysten järjestys oli kuitenkin jokaisen haastattelun kohdalla
yksilöllinen aina sen mukaan, mitä asiaa oli luontevin käsitellä seuraavaksi. Huomasin
kuitenkin, että joitakin asioita oli parempi kysyä aina tietyssä vaiheessa, jolloin äideiltä sai
paremmin itse tuotettua tekstiä eikä lisäkysymyksiä tarvinnut esittää niin useasti. Tällainen
huomio oli esimerkiksi, että äidin kokemusta siitä, miten hän oli äitinä muuttunut lapsen
syntymän jälkeen oli viisainta kysyä haastattelun lopussa, kun äiti oli kertonut kokonaisu-
udessaan tämän ajan tapahtumista. Näin äiti oli pystynyt palauttamaan mieleensä koko
lapsen elinajan ja vastaaminen koko tuota aikaa käsittelevään kysymykseen helpottui.

Kokonaisuudessaan äidit vastasivat kysymyksiin heti melko vuolaasti, ja vain pari
haastateltavaa oli niukempi sanaisia vastauksissaan ja heille esitinkin useammin lisä-
kysymyksiä. Kukaan haastateltavista ei näyttänyt haastattelujen aikana vaivautuneelta, ja
he kertoivat yksityisemmistäkin asioista aivan luonnollisesti. Kaksi äitiä toi erityisesti
esille, että heistä haastattelu oli tuntunut mukavalta ja kysytyjen asioiden muistelemisen
oli ollut heistä mieleistä.

6.5 Aineiston analysoiminen

Grönfors (1982, 145) kuvailee kenttätyön ja aineiston analyysin suhdetta sanoilla samanai- kaisuus sekä toisiaan täydentävä. Tutkija ei ole aina itse tietoinen tekemästään analyysistä aineistonkeruun aikana tai sitten hän tekee sitä silloin jo hyvinkin systemaattisesti. Myös kentällä tehdyt havainnot muokkaavat tutkimuksessa käytettyjä määreitä ja käsitteitä. Itse huomasin analysoivani äitien puhetta jo haastatteluja tehdessäni ainakin siinä mielessä, että huomioin asiat, joista äidit puhuivat samalla tavalla ja toisaalta eri tavalla.

Analysoiminen tarkoittaa tutkimusaineiston pilkkomista käsitteellisiin osiin ja sen uudelleen yhdistelemistä kuvauksiksi, empiirisiksi yleistyksiksi tai teoreettisiksi johtopäätöksiksi. Kvalitatiivisen aineiston analyysimahdollisuudet ovat rajattomat ja parhaimmillaan jokaisella tutkijalla on halua niiden kehittämiseen ja uusien keksimiseen. (Grönfors 1982, 154-155.) Ihmisen vaikutus kvalitatiiviseen tutkimukseen ja analyysiin on muun muassa tässä mielessä suuri etu, mutta toisaalta jokaisen tutkijan yksilöllinen tausta, kuten kokemus, asettaa laadullisen tutkimuksen ja analyysin tekemiselle myös rajoituksensa. (Patton 1990, 372.)

Itse aloitin varsinaisen analyysin purkamalla kunkin haastattelun erikseen aina sitä mukaa, kun oli saanut niitä tehtyä. Haastatteluihin käytetyn kahden viikon jälkeen haastattelut olin litteroinut noin viikon kuluessa. En pyrkinyt litteroimaan haastatteluja kokonaan sanatarkasti, vaan erottelin niistä oleellisen ja epäoleellisen haastattelupuheen ja keskityin kirjoittamaan vain tärkeimmät kohdat sellaisinaan. Näin litteroitua kahdeksan äidin haastattelupuhetta muodostui noin 71 sivua.

Litteroinnin jälkeen koodasin tekstin siten, että esimerkiksi kursivoin jokaisesta haastattelusta äidin puheen hänen kokemuksistaan äitinä olemisesta ja niin edelleen siten, että aina samaan aihealueeseen liittyvä teksti erottui muusta tekstistä. Tällä tavalla eri haastattelujen pätkiä oli helppo lähteä yhdistelemään samojen teemojen alle. Saadessani muodostettua leikkaa ja liitä tekniikalla yhden yhtenäisen teemakokonaisuuden analysoin sen tarkemmin heti ja vasta sitten siirryin seuraavaan teemaan. Erittelin aina saman aihealueen kohdalla eri äitien vastauksien samankaltaisuuksia ja toisaalta erilaisuuksia

heidän kokemuksistaan ja tunteistaan odotusajalta ja lapsen ensimmäiseltä elinvuodelta. Käyttämäni menetelmän Patton (1990, 376) on nimennyt cross-interview-analyysiksi.

Patton (1990, 376) mainitsee haastattelurungon merkitsevän analyysissä kuvailevaa analyttistä runkoa, vaikka oleelliset tiedot eivät ei-standardoidusta haastattelusta aina löydykään samasta kohdasta kuin toisesta haastattelusta. Omassa tutkimuksessani haastattelurungon teemat tiivistyivät tässä analyysin vaiheessa ja käsittelin joitakin haastattelun eri teemoja saman aihealueen puitteissa silloin, kun ne käsittelivät samaa asiaa mutta olivat kuitenkin tapahtuneet, joko ennen lapsen syntymää tai lapsen syntymän jälkeen. Lopuksi tein vielä tyypittelyn luokittelemalla yhteen kaikki sellaiset äidit, joiden kokemukset äitiydestä lapsen syntymän jälkeen olivat eniten samanlaisia. Erilaisia äitien tyyppiryhmiä muodostui kolme. Pattonin (1990, 400) mukaan erilaisten typologioiden tarkoitus tutkimuksessa on kuvailla tutkimuksen kautta saatua aineistoa. Omassa tutkimuksessani käyttämäni tyypittelyn voisi lisäksi ymmärtää myös eräänlaiseksi yhteenvedoksi äitien kokemuksista lapsen syntymän jälkeen.

6.6 Tutkimuksen yleistettävyys ja luotettavuus

Laadullisen tutkimuksen luonteen takia tutkimukseen pääsee vaikuttamaan tutkijan oma persoonallisuus. Tällöin ei voida vaatia, että tutkimus olisi toistettavissa samanlaisena jonkun toisen tutkijan tekemänä. Sen sijaan laadullisessa tutkimuksessa on oleellisempaa, että tutkimuksen sisäinen validius pyritään varmistamaan tutkimuksen eri vaiheiden huolellisella kuvauksella niin, että tutkimuksen tuloksia voidaan arvioida suhteessa käytettyjen analyysimenetelmien ja tutkimuksen muiden vaiheiden kautta. (Schofield 1990, 203.) Pattonin (1990, 14) mukaan tutkija on laadullisen tutkimuksen tärkein väline, ja hänen taitonsa ja täsmällisyytensä määrää myös tutkimuksen luotettavuuden.

Laadullisen tutkimuksen tarkoituksena ei ole myöskään tuottaa universaaleja lakeja tutkitusta ilmiöstä, mutta laadullisen tutkimuksen tuloksia voidaan kuitenkin käyttää esimerkiksi tehtäessä päätelmiä toisista vastaavista tilanteista. (Schofield 1990, 208.) Varto (1992, 87) antaa ohjeen tämän laadullisen tutkimuksen piirteen ymmärtämiseksi: laadullisen tutkimuksen yksittäistapaus tulee nähdä esimerkkinä yleisestä ilmiöstä.

Yksi tapa arvioida hankitun tutkimusaineiston validiutta ja välttää sen vinoutumia on kysyä haastateltavilta haastattelutilanteen lopuksi, kuinka he kokivat kokonaisuudessaan tilanteen ja esimerkiksi haastattelukysymykset. Tällöin pystytään arvioimaan haastateltavan kognitioita tilanteesta ja selvittämään esimerkiksi hänen motivoituneisuuttaan tutkimustilanteessa. (Brenner 1985, 160.) Omassa tutkimuksessani käytetty muistelemisen vaikeutti haastattelun tekemistä ja erityisesti silloin, jos haastateltava ei kokenut muistavansa kysytyjä asioita. Kysyinkin kunkin haastattelun lopuksi edellä esiteltyä menetelmää käyttäen, kuinka helppoa äitien mielestä oli ollut muistella kysytyjä asioita.

Tutkimuksen reliiabilisuus voi olla myös vaakalaudalla pelkästään siitä syystä, etteivät kaikki haastateltavat ymmärrä kysymyksiä samalla tavalla. (Silverman 1993, 148). Huomasin tämän seikan erityisesti juuri silloin, kun kysyin äideiltä, kuinka helpoksi he olivat kokeneet muistelemisen. Suurin osa ymmärsi kysymyksen niin kuin olin sen alunperin tarkoittanut eli asioiden mieleen palautumisen kannalta. Pari äitiä ymmärsi kuitenkin kysymyksen ensiksi siten, että oliko kysytyt asiat henkisesti vaikeita muistella. Tämän sekaannuksen selvittämiseksi tein äideille jatkokysymyksiä ja varmistuin näin, että kaikki haastateltavat vastasivat samaan kysymykseen. En tiedä oliko sattumaa vai ei, että kaksi äitiä, jotka ymmärsivät tämän kysymyksen ensin eri tavalla kuin muut, olivat muuttaneet Joensuuun viimeisen vuoden sisällä. Näin onkin ehkä mahdollista, että tämä sekaannus kysymyksen väärinymmärtämisestä johtui murre-eroista.

Tutkimukseni tarkoituksena on ollut selvittää naisten tunteita ja käsityksiä äitiydestä raskausaikana sekä synnytyksen jälkeen. Tällöin on otettava huomioon, että naisen saattaa olla vaikea puhua omista yksityisistä tunteistaan varsinkin, jos ne ovat olleet kielteisiä. Raskausaika ja ensimmäisen lapsen syntymä ovat myös hyvin ainutkertaisia hetkiä ihmisen elämässä, joten näitä hetkiä saattaa olla vaikea puheeksi sanoa ja kertoa niistä vieraille haastattelijalle. Törrönen (1998, 39) kuvailee tilannetta näin: "Raskauden, synnytyksen ja vauvavaiheen asiat taipuvat vaikeasti puheeksi. Syvimmät tunnot ja tunnelmat; niin ilot, surut kuin kauhutkin ovat sanattomia. Siksi niitä ei aina ole helppoa jakaa toisen kanssa."

Tutkittaville saattaa tulla houkutus myös esittää asiat sosiaalisesti suotavalla tavalla ja omat todelliset tunteet saattavat jäädä kertomatta. Ribbens (1994, 42) kertoo kokemuksiaan haastatellessaan äitejä, että äitien puheessa oli hyvin paljon vaihtelua sen mukaan, minkä he katsoivat sosiaalisesti suotavaksi. Kokonaisuudessaan hän kuitenkin

huomasi, että naiset kertoivat varsin avoimesti omista tunteistaan ja peloistaan. Myös Gordonin (1990, 5) tutkimuksessa tuli esille, että naiset yleensä olivat innostuneita ja halukkaita puhumaan äitiydestä. Osalla näistä naisista äidiksi tulosta ensimmäisen kerran saattoi olla jo pitkäkin aika. Naisen ja äidin, jolla raskausajan ja ensimmäisen vuoden kokemukset ovat vielä tuoreessa muistissa, saattaa olla näiden aikojen kokemusten kertominen vaikeampaa, jos hänellä liittyy niihin paljon kipeitä muistoja.

Richardson (1993, 4) on kirjassaan sitä mieltä, että naiset, joilla on hyvin perinteisiä käsityksiä äitiydestä tuntevat syyllisyyttä kokiessaan myös kielteisiä tunteita omaa äidin rooliaan kohtaan. Jos äitiys ja siihen liittyvät negatiiviset tuntemukset koetaan ikään kuin henkilökohtaisena riittämättömyytenä, voi se tutkimukseni kannalta tarkoittaa sitä, ettei haastateltava äiti mielellään kerro negatiivisista tuntemuksistaan. Äiti saattaa myös kuvata omia kielteisiä tuntemuksiaan kertomalla kielteisistä tunteistaan omaa lastaan kohtaan tai yleensä yhteiskuntaa, jossa äiti joutuu elämään erilaisten vaatimusten kanssa. (Richardson 1993, 4-5).

Nätkin (1993) huomasi naisten omaelämäkertoja lukiessaan, että nuoremmat naiset kuvaavat helpommin äitiyteen liittyviä konflikteja ja kielteisiä ulottuvuuksia. Vanhempien naisten äitiyden onnellisuuden korostaminen johtuu siitä, että aika on karsinut kielteiset muistot sekä siitä, että aiemmilla vuosikymmenillä ei ollut lupa puhua äitiyden kielteisistä puolista. (Nätkin 1993, 165.) Tutkimuksessani naiset joutuivat muistelemaan elämäänsä korkeintaan kaksi vuotta taaksepäin, joten aika ei vielä ollut kerinnyt kullata muistoja. Uskoisin myös, että nykyään äidit tuovat helpommin esille kielteisiä tunteitaan, koska ne alkavat olla yhä hyväksyttävimpiä yhteiskunnassamme, ja esimerkiksi erilaiset julkisuuden henkilöt ovat alkaneet niistä puhua yhä enemmän.

Nykyään tutkimuksen objektiivisuus ja subjektiivisuus on korvattu termillä neutraalisuus, joka tarkoittaa, että tutkijan tulee olla avoin tutkimuksen tuloksille sekä raportoida tutkittava ilmiö kuten se ilmenee. Neutraalisuus ei sulje pois tutkijan empaattisuutta tutkittaviaan kohtaan, vaan se tarkoittaa, ettei tutkija voi arvostella esimerkiksi haastateltavien vastauksia tai muuta käytöstä. (Patton 1990, 55, 58)

7 TULOKSET

7.1 Ajatukset äitiydestä ennen raskautta ja raskauden aikana

Jokaisen haastattelun aloitin kysymällä äideiltä, millaisia ajatuksia ja tunteita heillä oli ollut äitiydestä ennen raskautta. Naisten vastaukset jakautuivat neljään eri luokkaan. Suurimman ryhmän muodostivat naiset, joille lapsen hankkiminen oli ollut selvää jo pitkään, ja heidän halukkuutensa äitiyteen tuli selvästi esille. Näillä neljällä äidillä kokemukset ja ajatukset äitiydestä olivat muodostuneet pitkälti oman ammatin tai muun elämäkokemuksen kautta, joten monella suhtautuminen äitiyteen oli hyvin realistista. Näiden neljän äidin ammatit olivatkin kaikkiin haastateltaviin verrattuna eniten vanhemmuuteen sekä lastenhoitoon tai -kasvatukseen liittyviä. Tarkemmin sanottuna naisten ammatit olivat opettaja, erityisopettaja, kättilö sekä sosionomi. Yksi näistä äideistä korosti itsellään olleen erityisen kova vauvakuume ennen raskautta, mikä oli esiintynyt lisäntyneenä tiedonhankintana aiheesta. Hän kertoi myös ensisijaisesti halunneensa vauvan, eikä hän ollut ajatellut niinkään itse äitinä olemista. Seuraavat kaksi haastattelulainaa kuvaavat tämän ryhmän äitien varmuutta halustaan tulla äideiksi ja realistisia kuvitelmia siitä, mitä äitiys tulee olemaan.

"Kyllä mie ajattelin, että osaakohan sitä olla ja mie en viihy kotona ja läpäläpälää, mutta en mie oo koskaan pelänny sitä asiaa, että se on mulle ollu aina kauheen selvä asia, että ei ollu niinku, että haluaako äidiksi, että en niinku sitä miettiny pätäkääkään." (äiti, 27v.)

"No työni puolesta, kun joudun olemaan aika paljon äitien kanssa tekemisissä niin mulla, kun mie oon aika realistinen ihminen niin mulle mitään pilvilinnoja oo ollu siitä koskaan, että mie tiedän ja tiesin jo oikeestaan silloin, että on aika rankkaa, mutta -minkälaisia tunteita äitiydestä? että kyllähän pääasiallisesti ne tunteet on positiivisia, mitä silloin ajattelee, että vaikka kuinka yrittää realistisesti ajatella niin kyllä sitä aina ajattelee, että kyllä sitä selvi ja jaksaa niistä tilanteista, joita on esimerkiksi tuttavaperheillä, että jos on jotain konflikteja tai on uupuna tai muuta, että mie oon aina aika vahvasti ajatellu tai ainakin silloin ajattelin, että kyllä myö pärjätään." (äiti, 26v.)

Toisen ryhmän äitejä muodosti kaksi naista, joilla ei ollut varsinaisesti ollut ajatuksia siitä, mitä äitiys on tai tulisi olemaan. Toisen naisen vastauksessa ilmeni hänen yleinen tykkäämisensä lapsista ja toisen jonkinlainen aavistus siitä, millaisen vastuun äitiys toisi mukanaan.

"Ei ennen raskautta ollu juurikaan minkäänlaisia kyllä lapsista tykkäsin, mutta en osannut sillä lailla ajatella." (äiti, 30v.)

"No aika vaikee sanoo, että kyllähän se oli suuri elämänmuutos odotettavissa, että kun piti sitten ottaa toinenkin huomioon." (äiti, 23v.)

Kolmannen tyyppin muodosti yksi äiti, jolle äitiys oli pitkään ollut asia, jota hän ei aikonut toteuttaa elämässään, kunnes pitempiaikainen parisuhde toi tunteen siitä, että hän haluaa äidiksi.

"Pitkään oli selvää lapsena ja nuorena, etten hanki lasta. Sitten, kun olin parisuhhteessa se oli päivänselvää, että kyllä ehattomasti, kumpikin oli sitä mieltä. Ja mielellään usempi kuin yks." (äiti, 31v.)

Neljännän tyyppin muodostaja ja samalla viimeinen äiti kuvasi tunteitaan siten, että lapsen hankkiminen oli parisuhhteesta huolimatta tuntunut etäiseltä ja hän kertoi, ettei ollut koskaan nähnyt itseään äitinä.

"Oikeestaan mie en etes miettiny, en mie niinku ollu ikinä nähny itteeni äitinä, että en olis edes varsinaisesti ajatellu lapsia, että joskus sitten hamassa tulevaisuudessa..." (äiti, 27v.)

Kysymys siitä, mitä naiset olivat raskausaikanaan odottaneet äitiyden olevan, toi osittain samanlaisia vastauksia kuin kysymys siitä, mitä he olivat ajatelleet äitiydestä ennen raskautta. Viisi äideistä kertoi muodostaneensa kuvan tulevasta äitiydestä tuttavien ja sukulaisten kokemusten perusteella tai opintojensa tai muun tiedonhankinnan avulla. Ainoastaan yksi näistä äideistä kertoi ajatuksensa äitiydestä olleen hyvin myönteisiä. Muilla neljällä äidillä oli korostunut äitiyden ajattelemisen realistisesti ja äitiys oli nähty konkreettisena lapsen hoitamisena. Yksi näistä äideistä ja eräs toinen äiti sanoi myös, ettei äitiyttä pysty kuvittelemaan ennen, kuin on itse äiti.

"Siihenkin mulla vaikutti, että mulla oli aika paljon tuttuja, että tiesin, että se ei ole mittään helppoa niin ehkä mie ajattelin silloinkin, että otan sen lapsen mukaan ja menen niihin paikkoihin, missä minä tykkään käydä...ja tuota ja eihän sitä oikeestaan kukaan tajuu ennen kuin se lapsi syntyy, että mitä se on." (äiti, 27v.)

"...kyllä mulla oli aika positiivinen kuva varmasti äitiydestä, että se on vähän ruususempaa, kuin mitä se oikeesti on." (äiti, 25v.)

"No ei oikeestaan muuten, että aluksi sitä syöttämistä ja vaipan vaihtoa ja pikka-sen leikkiä ja sitten myöhemmin semmosta kasvattamista ja rajojen antamista lapselle. Ja että osaa antaa kaikki muutkin neuvot." (äiti, 30v.)

Yhden jo edellä mainitun ja kahden muun äidin vastauksessa tuli myös esille, että he eivät olleet miettineet raskausaikana paljonkaan tulevaa äitiyttään. Yksi näistä äideistä vetosi omaan luonteeseensa, johon ei kuulu tulevien miettiminen etukäteen. Toinen näistä äideistä oli keskittynyt taas itse raskauden kokemiseen, eikä tuleva äitiys ollut sinänsä mietityttänyt. Yksi äideistä kertoi taas muuten eläneensä vain päivän kerrallaan.

"En mä oikeestaan, että musta tuntuu, että mä en kauheesti kuvitellu mitään, että mitä se tulee olemaan. Mä vaan tiesin, että se on vastuu, että mulla on nyt pieni ihminen, että jos mä en tee hommiani kunnolla niin sen elämä menee niinko ohitte...kyllähän mä tiesin, että periaatteessa kasvatuksen pääpiirteet ja kaikki tämmöset asiat, että lapsen uhmaiät ja sen, että aikuisen pitää olla tosi vahva siinäkin, että pystyy olemaan vahva vanhempi lapselleen...että ehkä se oli vaan sellanen ihana tila se raskaus, että mulla on jotain, mitä muilla ei ollu että lapsi oli mun sisälläni, ja vaikka muut yritti kosketella mun mahaa niin mä en antanu niiden tehdä oikeen ees sitä, että se oli niinku mun, että se oli tosi hienoo." (äiti, 25v.)

"...mie otin aika silleen päivän kerrallaan niinku silleesti, että semmoset synnytykset ja semmoset sysäsin sinne, että vasta sitten loppuvaiheessa rupesin miettiä, että minkälaista se on, mutta että eiköhän siitä selvi siitäkii, mutta mie otin aika paljon päivän kerrallaan..." (äiti, 27v.)

7.2 Lapsen hankkimisen syyt ja ensireaktio raskaudesta

Kuudella äidillä raskaus oli suunniteltu. Lapset oli hankittu pitkän seurusteluajan jälkeen, ja lapsi oli saattanut antaa odotuttaa itseään pitemmän aikaa. Pisimmillään erään äidin raskaaksi tulo oli kestänyt kolme vuotta, mutta hän ei ollut kokenut sitä masentavana asiana. Kahdella muulla äidillä raskaus oli ollut yllätys. Toisella äidillä lapsen hankinta oli ollut tarkoitus tapahtua noin vuotta myöhemmin ja toisella se oli ollut aivan suunnittele-maton, mutta hänkään ei ollut edes harkinnut raskauden keskeyttämistä.

Kuudella äidillä, joilla raskaus oli suunniteltu, syyt lapsen hankkimiseen olivat melko samanlaisia. Monella äidillä syitä saattoi olla useampia. Kolme äitiä mainitsi, että elämäntilanne oli ollut sopiva lapsen hankkimiselle. Kahdella näistä äideistä oma ikä oli ollut tekijä, joka oli vaikuttanut. Molemmat äidit olivat halunneet lapsen suhteellisen nuorella iällä. Toinen näistä äideistä ja toinen muu äiti korosti lapsen hankkimista luonnol-lisena jatkumona parisuhteelle. Kahdella äidillä vastaus oli, että he olivat aina pitäneet lapsista ja tätä kautta lapsen hankkiminen oli tullut ajankohtaiseksi. Näiden vastausten lisäksi kaksi äitiä mainitsi myös lapsen hankkimisen luonnolliseksi tai ihmisen vietteihin kuuluvaksi tapahtumaksi, ja yhdellä äidillä lapsen hankkimisen päätökseen oli vaikuttanut myös pelko, ettei lapsen hankkiminen ei välttämättä onnistuisikaan heti.

"Myö ollaan jo niin pitkään oltu yhdessä, että se tulee jotenkin luonnollisena jatkeena siihen. Sen takia, minkä takia mie halusin sen aika äkkiä oli se, että mie koin, että mie olin vasta 27v., mutta mieluummin vähä niinku nuorena ja okei vähän kyllä oli elämäntilanne semmonen, että sai olla vuoden töissä, että sai parempaa äitiysrahaa eikä ollu enää opiskelupaineita, että se oli älyttömän hyvä sauma ja semmonen homma, että lapsi tulee johonkin väliin ja oli muutenkin semmonen elämäntilanne, että nyt olis." (äiti, 27v.)

"Ehkä se oli jonkinlainen jatkumo siihen sille parisuhteelle, että me ollaan oltu jo tietty aika yksissä ja sitten alkaa jo tulla semmonen rutiini ja nyt myö on näin jälkeinpäin mietitty, että mitä ihmettä myö on tehty ennen kuin Minttu oli, että myö on vaan oltu, että sitä sammaahan se oli, että kyllä se lapsi tuo sen jatkumon sille suhteelle ja semmosta uutta ulottuvuutta. Että ehkä se on semmonen vietti, että se lapsi kuuluu siihen." (äiti, 26v.)

Tieto raskaana olemisesta oli saanut suurimman osan äitejä ilon valtaan. Neljä äideistä mainitsi seuraavaksi kokeneensa pelkoa siitä, kuinka tulevaisuudessa käy.

Ainoastaan yksi äiti oli kokenut pelon johtuneen siitä, kuinka raskaus tulee etenemään. Lopuilla äideillä pelko oli liittynyt yleensä vauvan tuomaan uuteen elämäntilanteeseen. Kaksi äitiä mainitsi kokeneensa ilon lisäksi jännitystä ja yksi äiti hämmennystä saadessaan tietää olevansa raskaana. Yksi äiti kertoi olleensa epäuskoinen, että on todella raskaana. Yhdellä äidillä aiempi heti alkuvaiheessa keskeytynyt raskaus oli aiheuttanut epävarmuutta siitä, että raskaus todella etenisi normaalilla tavalla.

"No tuota ensimmäiset tunteet oli tietysti positiivisia heti, mutta kaks seuraavaa viikkoo eteenpäin niin siinä kävin kaikki ne tunneskaalat läpi sieltä ilosta sinne surruun, kun pohti kaiken, mitä se tuo tullessaan ja mites työ ja mites myö sovitaan olemaan tässä ja eli kyllä ne kaikki tunneskaalat kävi läpi, että sen ensimmäisen yön mie valvoin koko yön, että sitä oli varmaan niin sekasin onnesta, että ihan, mutta tottakai ne oli päällisin puolin onnellisia ne ajatukset, että mulla oli tietysti monta miettimisen kohdetta..." (äiti, 26v.)

7.3 Raskausaika ja tunteet

Ainoastaan yksi äiti oli kärsinyt välivuodosta ja tarkkailua vaativasta vaivasta loppuraskauden aikana. Vaikeasta pahoinvoinnista oli kärsinyt kaksi äitiä raskauden ensimmäisinä kuukausina. Toisilla äideillä oli ollut jonkin verran huimausta tai väsymystä, mutta muuten he eivät olleet kokeneet alkuraskauden fyysisesti vaikuttaneen elämäänsä. Erityisesti kolme äitiä korosti raskausajan toista kolmannesta helppona aikana, jolloin he olivat olleet elämänsä kunnossa ja jaksaneet hankkia tavaroita tulevalle lapselle sekä muuten huolehtineet omasta kunnostaan. Kolme äitiä oli ollut hyvässä kunnossa raskauden loppuun asti ja oli kärsinyt vähän fyysisistä vaivoista. Puolet äideistä kertoi odottaneensa loppuraskauden aikana, että synnytys alkaisi, koska he olivat olleet kyllästyneitä raskaana oloon. Monilla äideillä loppuraskauteen liittyi erilaisia fyysisiä vaivoja kuten unettomuutta, jalkojen puutumista, selkäkipuja ja kömpelyyttä. Kahdella äidillä synnytys oli alkanut odotettua aikaisemmin, kun taas muilla synnytys oli viivästynyt tai sitten alkanut suunnilleen laskettuna aikana.

Seitsemältä äidiltä kysyin, olivatko he tunteneet heti alusta asti olevansa raskaana. Näistä äideistä kuusi koki, että varsinkin alussa he olivat olleet epävarmoja raskaudesta ja samalla myös yhteys lapseen oli puuttunut. Vasta lapsen liikkeitä tai ensimmäinen ultrassa

käynti oli alkanut konkretisoida raskautta, ja äidit olivat alkaneet pitää yhteyttä lapseen, esimerkiksi juttelemalla, tai olivat alkaneet muuten tuntea lapsen olemassa olon. Yksi äiti oli kokenut vahvasti jo ennen raskaustestin tekemistä, että on raskaana, ja hän oli kokenut helliä tunteita lastansa kohtaan jo raskauden alusta asti. Erityisesti kolme äitiä oli kokenut lapsen liikkeet miellyttävinä ja tärkeinä hetkinä raskaudesta. Yksi äiti sanoi, että ne olivat olleet kaikkein hienointa raskaudessa. Puolet äideistä oma-aloitteisesti kertoi miettineensä lapsen persoonaa, ulkonäköä tai sukupuolta raskausaikana.

"Ja se oli tosi upee tunne, kun mä tunsin se oli 17 viikkoo, kun mä tunsin liikkeet. Mähän olin koko seuraavan yön hereillä ja vain odotin, että no niin nytkö se liikahdaa, ja mä vaan nukuin kuin pari tuntii ja se oli tosi konkreettinen ja vaikka sitä ennenkin oli ollu, että mä oon raskaana, mutta sitten jotenkin konkretisoitu, että tunsin ne liikkeet, että siellä on ihan oikeesti joku ja sit niitä kyllä metsästettiin aluks, kun niitä oli vaan siellä ja täällä ja se oli kyllä loppuajasta ihan normaali, että siihen niinku tottu, mutta mä muistan, kun mä istuin koulussakin ja kun se lapsi alko liikkua niin ei mulla ollu enää mitään käsitystä, mitä se opettaja puhu, että mä keskityin niin niihin liikkeisiin hirveesti." (äiti, 25v.)

Raskaus oli puolella äideistä alkanut ajankohtana, jolloin he opiskelivat ja puolella äideistä ajankohtana, jolloin he olivat töissä. Kolmella äidillä raskaus oli alkanut heidän opintojensa loppuvaiheessa, ja he olivat opiskelleet raskausaikanaan sekä kaksi heistä jonkin verran vielä lapsen syntymän jälkeen. Yksi äiti oli keskeyttänyt opintonsa raskauden vuoksi, ja kolme äitiä oli kokenut työnsä tai opiskelunsa muuten etäisemmäksi raskauden takia. Tämä oli näkynyt alentuneena opiskelu- tai työmotivaationa sekä suurempana suuntautumisena kotiin, kuten seuraavista lainauksista käy ilmi.

"No sen huomasi, että se valmistuminen oli jotenkin, että jaha nää oli ne päättäjät. Että sitä ei niinku, että sitä oli jo valmis siihen uuteen jo." (äiti, 31v.)

"...että kyllä siihen ympäröivään maailmaan niin mulla ei ollu mitään kiinnostusta, että mä vain ryvin siinä itsessäni ja mietiskelin, mitä mun sisälläni tapahtuu. Mä istuin kotona sohvalla ja mietiskelin, että kyllä semmonen oli, että sen opiskelun ois voinu jättää jo vähän aikasemminkin..." (äiti, 25v.)

Lopuilla äideillä opiskeleminen ja työnteke oli jatkunut samalla tavalla kuin ennen raskauttakin. Kaksi näistä äideistä oli kokenut raskauden tuovan uutta ulottuvuutta työhönsä tai opiskeluunsa.

"Ei todellakkaan, että mie koin ehkä olevani lähempänä...niitä ihmisiä ja koin, että nyt mie oon niinku oikeella alalla, että mulla on jottain yhteistä...ja tuntu, että meillä on yhteys ja että ne...ottaa miut tosissaan enemmän kuin ennen, koska miulla ei ollu sitä kokemusta ja ehkä sitten se kanssa, että sitä herkistyy raskausaikana, että mie oon muutenkin hirveen herkkä, mutta enemmän sitten niin sitä pysty elläytymmään sitten siihen heidän elämäntilanteeseen, koska oli ite kokenut sen saman jossakin asiassa. Sehän on tietysti huono, että mennee liikaa mukaan, mutta positiivisena mie sen koin." (äiti, 26v.)

Neljä äitiä mainitsi raskausaikanaan kärsineensä jonkinasteisista peloista. Yhdellä äideistä pelko oli kohdistunut ensimmäiseen kolmannekseen, sillä hän oli tiennyt sen olevan kriittisin vaihe ja pelännyt keskenmenoa tai muita ongelmia, kun taas toinen äiti mainitsi raskauden loppuvaiheilla lapsen liikkumattomuuden aiheuttaneen pelkoa. Kolmannella äidillä pelko oli liittynyt synnytykseen, mutta ei varsinaisesti kipuun vaan siihen, että hän on avuttomana toisten ihmisten edessä ja menettää tilanteen hallinnan. Neljännellä äidillä oli ollut pelkoja synnytyksen jälkeisestä ajasta ja vastuun ottamisesta uudesta ihmisestä.

"...ensimmäinen kolmannes pelotti hirveesti, että joka paikasta sanottiin ja ittekin ties ja luki, että se on sellanen kriittinen kolmannes, että esimerkiksi, jos keskenmeno tulee silloin niin se tulee silloin, niin sitä pelkäsin ja ehkä vähän liikakin näin jälkeinpäin ajateltuna, että ois voinu ottaa vähän rennomminkin..." (äiti, 25v.)

"...ehkä oli se kuitenkin siellä semmonen pelko, että tulleeke, että mitenhän tässä pärjättään, että varmaan semmonen oli, miusta tuntu. Mullakin varmaan silleen vaihteli, että välillä oli tosi ilonen ja sitten huhuh, että mitähän mie oon mennä tekemään, että onkohan tää mulle tää homma..." (äiti, 27v.)

Muita tunnetiloja tai käyttäytymismalleja, joita äidit mainitsivat raskausajalta, luettelen siten, että jokaisen äidin kokemukset erottuvat toisistaan ja ne on valittu sillä perusteella, mitä äidit toivat eniten mielestäni esille koko raskauden ajalta. Näitä tunteita ja kokemuksia olivat ylpeys, positiivisuus sekä odottava tunnelma, ihanuus, kokemus elämän sisällökkydestä, ulkopuolinen olo, epätodellisuus, itsensä tutkiskelu ja lapsen edun ajatteleminen. Näistä tuon esimerkein esille kolme tapausta.

"...mä olin hirveen ylpee siitä, että olin raskaana, musta oli hienoo olla. En nyt leuhkinu sillä, mutta musta kaikki ois voinu olla vähän kateellisia mulle. Musta se oli niin hienoo." (äiti, 25v.)

"Kyllähän elämä muuttu hirveästi, että siinä on joku semmonen, onko se sitten jotain tulevaisuuteen suuntautumista ja sellasta uuden erilaisen vaiheen odotusta. Jotenkin, että sisällökkäämmältä tuntu." (äiti, 31v.)

"...mulla oli vähän semmmonen ulkopuolinen olo, että jottain kyllä tapahtuu, mutta ei välttämättä, että ehkä loppuvaiheessa alko tuntumaan niinku käsitti sen todella, että jottain siellä on sisällä, että kyllä mie höpöttelin ja tollasta, mutta jotenkin, että miks mie höpötän, että vähän silleen hassulta..." (äiti, 27v.)

Kolme äitiä toivat esille lisääntyneen tiedonhankinnan tarpeensa raskausaikana lapsenhoidosta, vanhemmuudesta sekä äitiydestä. En kysynyt tätä kysymystä äideiltä itse, vaan se tuli esille naisten omasta aloitteesta, joten useammallakin äidillä tiedonhalu on saattanut kuulua raskausaikaan. Kaksi muuta äitiä kertoi tarkkailleensa raskaana olevia naisia tai hakeutuneensa sellaisten ihmisten seuraan kokemuksia vaihtamaan, jotka olivat raskaana tai äskettäin tulleet äideiksi.

"Mutta sitten teki hirveesti mieli lukea äitiydestä, vanhemmuudesta lapsista ja lapsenhoidosta ja tietoa keräs ja hyvin innokkaasti kuunteli toisten kokemuksia..." (äiti, 25v.)

"...että hirmu vaan yritti haalii kaikkee materiaalia, että tilasin vauvalehen ja tämmöstä, että hirveesti halus tietoo tietysti, että mitä tulee ja tapahtummaan ja hirmu kiinnostunu, että ehkä ois kaivannu enemmän vielä niinku serkkukin asu niin kaukana, että ois voinu vaihtaa, että millasta sulla on ollu ja tällastä. Ei ollu sellasia kohtalotovereita, että mulla kun ei kaveripiirissä oikeestaan oo silleen varsinaisesti." (äiti, 27v.)

7.4 Sairaalassa oloaika ja lapsen näkeminen ensimmäisen kerran

Äitien sairaalassa oloaika synnytyksen jälkeen vaihteli kolmesta kahdeksaan päivään. Kahden äidin sairaalassa oleminen oli pitkittynyt lapsen valohoidon takia. Yksi äiti oli joutunut olemaan sairaalassa lapsiveden tulon takia viisi päivää ennen synnytystä. Viisi äitiä korosti sairaalassa oloaikaa mukavana tai hienona kokemuksena, jolloin oli saanut

levätä ja tutustua rauhassa lapseen. Yksi näistä äideistä olisi kuitenkin kaivannut enemmän juttuseuraa muista äideistä, ja toinen kertoi olleensa hyvin herkkä ja kaikki lapsen hyvinvointiin liittyvä oli huolestuttanut. Kolmas näistä äideistä oli taas jännittänyt, ettei saa lasta öisin hiljaiseksi.

"Kyllä mä tykkäsin olla siellä. Mun mielestä oli tosi hienoo aina työntää niitä läpinäkyviä kärryjä sinne muitten äitien kanssa aina päiväkahville. Se oli muutenkin ihan kiva tutustua vauvaan, kun se oli siinä vierihoidossa silloin. Sai siellä ihan kahestaan totutella, kun ei ollu sillä lailla käsitelly pieniä lapsia. Toki sai sitten apua, opetettiin kylvettämään ja vaippaa vaihtamaan ja pylyä pesemään, että se oli tosi ihanaa, että ihan kädestä pitäen näytettiin." (äiti, 30v.)

"Kyllähän se oli semmonen mielenmyllerrys, että siinäkin kävi ne kaikki tunneskaalat läpi siitä ilosta sinne surruun ja oli aivan mielettömän pienistä asioista huolissaan ... ja mie itkin siellä ihan hirveesti, että se kuolee ja en voinu radiotaakaan kuunnella, koska aina kun tuli joku kappale tuli, vaikka rakkauslaulu, että minä ajattelin, että tää tarkoittaa sitä, että se kuolee, ettei voi kuunnella enkä hetkeksikkään laskenu Minttua siitä huoneesta, että ihan kuin jottain sillä välillä ois tapahtunu. Että se huoli, että onko kaikki hyvin oli se päällimmäinen tunne, joka on jäänyt mieleen..." (äiti, 26v.)

Yhden äidin vastauksissa hänen viihtymisensä sairaalassa ei tullut esille, toinen taas kuvasi sairaalassa oloaikaan sähläämiseksi ja yksi äiti kertoi odottaneensa koko ajan kotiin pääsyä. Kolme äitiä olivat olleet sairaalassa perhehuoneessa puolisonsa kanssa. Yksi äiti korosti, että ei olisi halunnutkaan olla perhehuoneessa, vaan oli kokenut paremmaksi olla muiden äitien kanssa samassa huoneessa saadessaan vaihtaa kokemuksia näiden kanssa.

Kaikki synnytykset olivat tapahtuneet normaalisti alakautta, eikä synnytyksestä näyttänyt jääneen kenelläkään äidillä kammoa. Kahdella äidillä ponnistusvaihe oli venynyt pitkäksi, joka oli vaikeuttanut synnytystä. Kolme äitiä olivat kokeneet synnytyksen erittäin helpoksi ja kolme muuta äitiä olivat kokeneet sen jonkin verran vaikeaksi. Yhdellä näistä äideistä kielteisyyttä liittyi siihen, että hän ei ollut kokenut saavansa tarpeeksi henkilökunnan tukea. Ainakin neljällä äidillä oli ollut puoliso mukana synnytyksessä ja yhdellä ei ollut miehen työmatkan takia. En kysynyt tätä kysymystä kaikilta, vaan se tuli muuten esille haastattelun kuluessa.

"No kyllähän se oli aika jännä kokemus silleen, että ei siihen pysty kyllä mitenkään silleen valmistautumaan tohon synnytykseen, kun on ensisynnyttäjä, kun ei tiiä, mitä se on ollenkaan. Se oli kyllä aikamoinen urakka." (äiti, 23v.)

Lapsen näkeminen ensimmäisen kerran kuvailtiin hienoksi, ihmeelliseksi, iloiseksi tai helpottavaksi tapahtumaksi. Helpotus liittyi kolmella äidillä siihen, että lapsi oli ollut terve.

"No mulla oli ainakin ensimmäinen kysymys, että onko kaikki kunnossa, että vähän silleen pelotti, että onko sillä kaikki sormet ja silleen, että se oli ihana, kun se laitettiin tähän rinnalle." (äiti, 23v.)

Kolmen äidin vastaukset olivat melkein samanlaisia, koska he olivat aiemmin luulleet itkevänsä nähdessään lapsen synnytyksen jälkeen, mutta näin ei ollut kuitenkaan käynyt. Yksi näistä äideistä kuvasi olleensa rauhallinen ja ylpeä omasta saavutuksestaan. Toinen taas kertoi olleensa helpottunut, kun lapsi oli vihdoinkin synnytetty ja kolmas kuvasi ensimmäistä tapaamista yllättäväksi, koska lapsi oli ollut niin isänsä näköinen.

"...jo odotusaikana mä ajattelin, että mä olen ihan varma, että mä itken siinä, kun saan sen vauvan siihen ensimmäisen kerran. Ei mua sitten itkettänytkään ja mä ihmettelin, että minkäs takia tämä ei nyt itketä... Ja oikeestaan mä oli kauheen tyyni ja rauhallinen ja samalla sitten kauheen ylpee itestäni ja kättilö sitten mua kehuin siinä, että kun mä olin niin reippaasti synnyttäny ja mä ajattelin, niin olinkin, että kyllä mä olin tosi reipas ja kehu nyt vielä vähän lisää." (äiti, 25v.)

Kaksi äitiä toi esille tämän kysymyksen kohdalla kiintymyksen heräämisen lapseen. Toinen äiti kuvasi tunteittensa lasta kohtaan heränneen heti ja toinen sanoi, ettei rakkaus lapseen ollut tullut vielä sillä hetkellä.

"...ei voi sanoa, että se ois ollu semmonen hetki, että se ois se rakkaus vauvaan siinä hetkessä syntyny, mutta tottakai sitä rakasti sitä lasta, mutta miun mielestä se rakkaus syntyy vasta, kun oppi tuntemaan ja se tulee pikkuhiljaa silleen." (äiti, 27v.)

Puolet äideistä olivat kokeneet kotiin tulemisen sairaalasta helpoksi, vaikka yksi äiti kertoi olleensa muuten ärtyisellä tuulella. Kaksi äitiä koki kotiin tulemiseen liittyneen jonkin verran pelkoja sekä kaksi äitiä kertoi muuten jännittäneensä kotiin tuloa.

"Ei minusta ollu mitään vaikeuksia. Musta tuntu, että se heti alko se rutiini, että ihan kuin ois ollu aina ollu sen vauvan kanssa kotona..." (äiti, 30v.)

"Se oli aivan mieletöntä: ajettiin taksilla Suvantosilta ja se oli jotenkin hirveen semmonen onnellinen ja ilonen ja ylpeäkin olo, että täällä sitä nyt tullaan. Ja sitten mentiin kotiin mentiin kaikki makaamaan sängyn päälle ja se oli semmonen aivan mieletön onnen tunne semmonen, että tuli vaan itku ihan siinä, että se oli niinku niin hienoa, että semmonen täydellisen onnellinen...mutta jonkin verran mulla oli pelkoja siitä, että entäs jos se kuoleekin tai ei osaa hoitaa sitä tai tulee joku kätkytkuolema niin semmosia pelkoja oli kyllä jonkin verran." (äiti, 31v.)

7.5 Valmius äidiksi ja kokemus äitiydestä, kiintymys lapseen sekä äitiys osana identiteettiä

Kysyin äideiltä myös, milloin he olivat kokeneet olevansa valmiita äideiksi tai äitejä, ja milloin rakkaus tai yhteys lapseen oli herännyt. Kaksi äitiä koki olleensa jo ennen raskautta valmis äidiksi, kun taas kaksi muuta äitiä kertoi lapsen syntymän jälkeen tunteneensa, että on äiti. Yhdellä äidillä oli jo raskausaikana ollut vahva tunne siitä, miltä äitiys tuntuu. Vastaus kysymykseen riippui tietysti siitä, ymmärsikö haastateltava kysymyksen valmiuteena äitiyteen vai äitiyden kokemisena.

"Jos tätä ois kysytty silloin, kun mä odotin niin varmaan mä oisin sanonu, että kyllä mä raskausaikana tiedän, että mitä on olla äiti, mutta en mä usko, että mä tiesin nyten kun sitä mieltii. Kyllä mä hirveen tiesin, miten sen sanois, että olin tietonen, miltä se äitiys tuntuu, että oli sellanen pohjavire silloin raskaana ollessa, mutta tietenkin ne käytännön asiat oppii ja tulee käytännön kautta, mutta kyllä musta tuntuu, että se rakkaus lapseen oli jo raskausaikana, jos se äitiys määriteltäs siten niin kyllä se jo sieltä tulee. Mutta jotenkin mä ajattelin jo siinä raskausaikana, että enhän mä tunne sitä lasta loppujen lopuksi, että enhän mä tiedä minkälainen ihminen siellä oli, ja muistan monta kertaa sanoneenikin, että jännittää silleen tutustua siihen kuka siellä mahassa on kasvanu." (äiti, 25v.)

Kolmelta muulta äidiltä, joilta en kysynyt edellistä kysymystä, ja kolmelta äidiltä, joilta sain vastauksen edelliseen kysymykseen, kysyin myös, milloin he olivat ensimmäisen kerran tunteneet kiintymyksen ja rakkauden lapseen heränneen. Näin selvisi, että kaksi

äitiä kuudesta oli tuntenut heti vahvan tunnesiteen lapseen nähdessään tämän ensimmäisen kerran. Neljällä muulla äidillä rakkaus lapseen oli kasvanut ajan myötä, kun lasta oli alkanut tuntea paremmin, vaikka kaksi äitiä olikin aiemmin kertonut kokeneensa jo raskausaikana helliä tunteita ja henkistä yhteyttä lastaan kohtaan. Pisimmillään yksi äiti koki, että vasta puolen vuoden jälkeen lapsi oli alkanut tuntua omalta ja hän oli alkanut mieltää itsensä äidiksi. Yhteensä kolmelta äidiltä kysyin siis, sekä äitiyden kokemisesta että rakkauden heräämisestä lapseen, ja ainakin heidän osaltaan kysymykset näyttivät olevan yhteneviä siten, että esimerkiksi, jos äiti sanoi rakkauden lapseen kasvaneen ajan kanssa niin myös kokemus, että on äiti, oli tullut vasta myöhemmin lapsen syntymän jälkeen.

"...kyllä se kesti, että aluksi se oli ihan outo, että en mä tuntenu sitä, että kyllä siinä meni aikaa, että tuntu, että tää on mun...että ei me kumpikaan koettu sitä silleen, että se ois ollu niiku napista painamalla, että klik, että me ollaan äiti ja isä ja tää on meidän muksu, että tsupitsupi ollaan perhettä, vaan kyllä siihen niinku kasvo, että siihen meni meillä kuukausia, että siihen kasvo, että vaikka mä nimitin itseäni äidiksi heti aluks niin ei se ollu heti niin selkeetä, että tämä on minun lapseni ja minä tunnen sinut perin juurin, että se ehkä, että...se kiintymys kasvo sitä mukaa, kun alko oppii sitä lasta, että aluks se oli vaan kuin kuka vaan outo ihminen, joka ois astunu ovesta sisään." (äiti, 25v.)

Kun kysyin, kuinka äidit kokivat äitiyden osana omaa identiteettiään, viisi äideistä vastasi, että se on luonnollinen osa sitä ja he eivät olleet kokeneet niiden välillä mitään ristiriitaa. Myös kolme muuta äitiä olivat kokeneet äitiyden osana identiteettiään, mutta he kertoivat myös joitakin ristiriitaisuuksia. Kahdella äidillä ne liittyivät ajoittain oman ajan kaipuuseen ja toisella erityisesti halukkuuteen lähteä töihin, mutta hän koki samalla, ettei hän voi jättää lastaan kenenkään muun hoidettavaksi. Yksi näistä kolmesta äidistä kuvasi äitiyttä osana identiteettiään siten, että hän koki olevansa edelleen epäuskoinen, että on äiti, koska hän oli aina kokenut itsensä nuoremmaksi kuin mitä oli.

"Se istuu siihen ihan...tai sillä tavalla. Ok mie oon kauheen räväkkä, enkä sillä tavalla semmonen silleen äidillinen ihminen ehkä monien mielestä, mutta mie kyllä koen, että se on osa minua. Mie jos antasin lapsen pois niin kyllä multa ois iso asia pois, että se on kyllä se kuuluu siihen ja miun mielestä tuo mulle hirveesti lisää, että mie oon aina hirvee häsläämään ja hirvee menemään ja joka paikassa mukana, että miusta on ihana, että joku pakottaa miut tälleen rauhottumaan ." (äiti, 27v.)

7.6 Sosiaaliset suhteet ja puolison rooli raskausaikana sekä lapsen syntymän jälkeen

Kuusi äitiä kertoi, että heillä oli ollut raskausaikana ympärillään ihmisiä, joille puhua asioistaan ja joilta he olivat saaneet tukea. Näistä neljällä äidillä oli raskausaika sattunut yhtä aikaa ainakin yhden ystävän tai sukulaisen kanssa. Yksi näistä äideistä toi esille hyvän suhteen omaan äitiinsä, joka oli vain lähentynyt raskauden myötä. Kuudennelle äideistä työpaikka oli muodostunut tärkeäksi tukijaksi raskausaikana, kun taas toinen äideistä kertoi, että työpaikalla oli esiintynyt myös kielteistä suhtautumista hänen raskautensa. Kahdella muulla äidillä sosiaaliset suhteet raskausaikana olivat olleet vähäisempiä. Näistä toinen äiti kertoi, että hän ei ollut kaivannutkaan enempää seuraa, vaan oma puoliso oli riittänyt ja raskauden helppoudesta johtuen hän oli kokenut selviävänsä ilman läheisempiä ystävyysuhteita. Toisen äidin vastauksista taas selvisi, että hän olisi kaivannut odotusaikana enemmän kohtalotovereidensa seuraa, vaikka hänen samaan aikaan raskaana ollut sukulaisensa oli ollut merkittävä kokemusten jakaja.

"...mie huomasin ihan selvästi, että mie hakeuduinkin sellasten ihmisten seuraan ihan, että halus niinku vaihtaa niitä kokemuksia ja kuunnella, miten teillä mennee ja sattukin silleen oli muutama sellanen, joka oli raskaana tai olivat just saaneet, että oli semmosia, joilla oli vaikea raskausaika ja synnytys meni silleen pylylleen, että sai sellasta realistista ja miusta silleen hirmu hyvä, älyttömän hyvä, että sai vaihtaa niitä kokemuksia." (äiti, 26v.)

Kolmella äidillä sosiaaliset suhteet lapsen syntymän jälkeen eivät olleet muuttuneet. Lopuilla äideillä muutoksia oli tapahtunut jonkin verran. Kolme näistä äideistä mainitsi, että suhde sinkkukavereihin oli muuttunut, mikä tarkoitti kahdella äidillä yhteydenpitojen vähenemistä ja yhdellä äidillä muuten kommunikointivaikeuksien lisääntymistä heihin varsinkin heti lapsen syntymän jälkeen. Lisäksi edellä mainituista äideistä yksi, jonka suhde sinkkukavereihin oli muuttunut, ja eräs toinen äiti kertoi, että yhteydenpidot muihin lapsiperheisiin oli lisääntynyt lapsen syntymän jälkeen. Yksi äideistä toi esille lähentyneen suhteen omaan äitiinsä, joka tarkoitti muun muassa sitä, että

hän oli puhelinyhteydessä äitiinsä päivittäin. Neljällä äidillä oma tai kavereiden muutto raskausaikana tai lapsen syntymän jälkeen oli vähentänyt heidän kanssakäymistään ystävien tai sukulaisten kanssa.

"Kyllähän ne yhteydenpidot on jääny, toisiin ihmisiin on katkennu täysin, että kyllähän sen huomaa, että se kuilu sellasten ihmisten kanssa ja keskellä, joilla on lapsia ja joitten elämäntilanne ei oo vielä siinä, että haluais hankkia lapsia tai eläis etes parisuhteessa, että meidän elämä pyörii niin Mintun ympärillä, että joskus tuntuu, että on hirmu vähän vaihettavvaa ja kuulumisia. En pyöri baareissa, enkä tappaa uusia miehiä, enkä muuta tämmöstä, että joidenkin kanssa ei ole mittään keskustelemista. Ei mulla oo mittään sanomista sellaselle ihmiselle, joka pyörii tuolla seurapiireissä tai muuta, että tuntuu vähän tyhjänpäiväseltä ja jotkut on sanonu ihan suoraan, että ei heitä kiinnosta, että miten se Minttu nyt, että mennee maailmat ristiin silleen, että se on tuntunu kurjalta, mutta kyllä mie oon sen hyväksyny, että en mie yritä väkisin pittää niitä suhteita yllä, että en mie tiedä, että tietysti pienen lapsen kanssa on aika vaikea pittää yhteyksiä että esimerkiksi tavata, että on hirmu vaikee sanoo, että nähdään tänään kahelta, sillä sitten Minttu nukkuu aivan varmasti vaikka kolmeen asti, että enemmänkin sitten sellasta satunnaista..." (äiti, 26v.)

Ainakin viidellä äidillä tuli esille, että lähimmät sukulaiset ja tuttavat olivat suhtautuneet hyvin lapsen syntymään. Kaksi äideistä epäili omien vanhempien halunneen, että lapsi olisi syntynyt myöhemmin tai vasta avioliitossa. Tämä ei ollut kuitenkaan aiheuttanut mitään riitoja, ja lapsi oli ollut loppujen lopuksi odotettu myös isovanhempien taholta. Lopuilla kolmella äidillä ei tullut esille, kuinka lähimmät sukulaiset olivat perheen uuteen elämäntilanteeseen suhtautuneet.

"No kaikki on tietenkin hirveesti hoitamassa Roopee, että molemmat mummot on ollu ihan kilpaa varraamassa, että kumpi saa hoitaa seuraavan kerran." (äiti, 23v.)

Kaikilla äideillä puoliso oli ollut merkittävässä asemassa raskausaikana. Kolme äitiä kertoi suhteen puolisoon muuttuneen raskausaikana. Yksi äiti oli tullut avoimemmaksi puolisoaan kohtaan, toisen äidin puoliso taas oli muuttunut suojelevammaksi, kun taas kolmas äiti kertoi hakeneensa puolisoonsa etäisyyttä raskausaikana ja keskittyneensä enemmän äidin rooliin. Yksi pari oli asunut raskausajasta kuusi kuukautta erillään johtuen miehen opiskelusta toisella paikkakunnalla. Tästä johtuen he olivat pelänneet miehen jäävän syrjään raskaudesta, mutta niin ei ollut kuitenkaan käynyt.

"Kyllä mun mielestä se pääsi siihen aika hyvin mukaan, että hän oli tosi hyvin mukana ja odotti ja jännitti synnytyksessä varmaan paljon enempi kuin minä...että kyllä hän pyrki olemaan sellanen voimakas tukija ja kyllä me aika paljon juteltiin siitä raskaudesta." (äiti, 25v.)

Puolet äideistä sanoivat puolison ja äidin roolin yhdistämisen onnistuneen hyvin jo alusta asti. Kahdella äidillä roolien välillä oli ollut ristiriitaa heti lapsen syntymän jälkeen ja näistä äideistä toisella synnytyksen aiheuttamien fyysisten vaivojen takia. Toinen näistä äideistä oli keskittynyt synnytyksen jälkeen niin itseensä, että puoliso oli jäänyt vähemmälle huomiolle. Kahdella muulla äidillä äitiyden ja puolison roolin yhdistäminen oli edelleenkin hiukan ongelmallista. Ensimmäinen äideistä kuvasi äitiyden menevän puolison roolin edelle, josta ei ollut kuitenkaan syntynyt riitoja, sillä he olivat puolison kanssa keskustelleet asian selväksi. Toinen äideistä kertoi vaativansa mieheltään välillä liikaa lastenhoidossa esimerkiksi silloin, kun mies tulee töistä ja haluaisi levähtää hetken.

"Mun mielestä aika hyvin, että mä oon pystynyt pitää sen, että mä oon äiti, vaimo ja rakastaja, mutta me ollaan kyllä pohdittu se, että me on puhuttu se asia yhdessä Villen kanssa ennen syntymää ja syntymän jälkeen ja me on kyllä ihan työstetty sitä meidän suhteessa, että me jo tiedostettiin se etukäteen, että tämmönen tilanne tulee ja, että se on hirveen tärkeä, että musta ei vaan tuu semmonen mamma, joka pyörii vaan täällä kotona ja äiti tekee sitä ja äiti tekee tätä vaan, että mä joten kuten säilytän sen yksilöllisyyteni ja sen että suhde, joka mulla on miehen kanssa niin se ei mitenkään kuulu mun lapselleni esimerkiksi tai että mä en voi liittoutua lapseni kanssa salaliittoon miestäni vastaan esimerkiks, vaan se on niiko kahden aikuisen välinen juttu ja sitten taas äiti-lapsisuhde ja isä-lapsisuhde on lapsen ja aikuisen välinen juttu." (äiti, 25v.)

Puolison tärkeys lapsenhoitajana ja äidin henkisenä tukena tuli viidellä äidillä esille oma-aloitteisesti. Kaksi äitiä mainitsi puolison tärkeän roolin heti lapsen syntymän jälkeen. Toisen äidin mies oli pystynyt olemaan kotona kolme viikkoa lapsen syntymän jälkeen ja näin äitiyteen sopeutuminen oli helpottunut. Toinen äideistä kuvasi miehen roolia lapsen syntymän jälkeisinä muutamana kuukautena, niin lapsen kuin itsensäkin hoitajana. Yksi äiti korosti miehen tukea koko ensimmäisen vuoden ajan, koska puoliso oli ollut koko tämän ajan kotona ja auttanut lastenhoidossa. Kaksi muuta äitiä toi miehensä lapsenhoitamisen yleisesti esille, mikä liittyi lähinnä siihen, että äidit olivat päässeet myös omille menoilleen ja saaneet omaa aikaa.

7.7 Sopeutuminen äitinä ja kotona oloon sekä lapsen helppohoitoisuus

Kaikki äidit kokivat sopeutuneensa äitiyteen hyvin. Kaksi äitiä toi kuitenkin esille tarpeensa olla enemmän kodin ulkopuolella ja saada myös omaa aikaa sekä yksi äiti kaipasi lisää kontakteja muihin aikuisiin.

"No omasta mielestäni hyvin. Ihan tuntuu siltä, että vois olla kokonaankin kotiäiti ja saada paljon lapsia." (äiti, 30v.)

"Minä oon sopeutunu minusta hirmu hyvin äitiyteen ja minusta se on todella hienoa ja kivaa, mutta tässä vaiheessa mulle on tullu se sosiaalisen ympäristön, että niinku on liian vähän sosiaalisia kontakteja, että yhteisöllisyyttä kaipas enempi kertakaikkiaan. Ei sekään ylittäny, että tää kulttuuri on tämmönen ja sillä selvä. Mut silleen välillä se on tosi rankka se yksinäisyys." (äiti, 31v.)

Lopuilla neljällä äidillä lapsen hankkiminen näytti muuttaneen heidän entistä elämäntapaansa vähiten. Kaksi äitiä näistä korosti, että he ovat päässeet liikkumaan lapsen vauva-ajan jälkeen riittävästi, niin yksin tai lapsen kanssa. Seuraavan otteen äidillä puolison lapsenhoitaminen oli osittain mahdollistanut tämän.

"Hyvin...miun mieskin on niin ihana, että hänkin hoitaa samalla tavalla. Mie pääsen menemään omiin hommiini ja että oikeestaan, että neljään kuukauteen asti mie olin aika paljon kotona ja se oli silloin kokonaan tississä niin eipä silloin jossain kävin nopeesti, mutta en ollu pitkään...ja sen jälkeen mie nautin, että sain olla kotona ei miusta tuntunu pahalta ja sen jälkeen mie oon päässy menemäänkin, että..mutta ei sitä halua edes mennä." (äiti, 27v.)

Toiset kaksi äitiä painotti taas, ettei lapsen syntyminen ollut tuonut erityisiä muutoksia heidän elämäänsä, koska he olivat eläneet varsin säännöllistä elämää jo aiemmin.

"....me on just juteltu mun miehen kanssa, että kun monessa paikassa sanotaan, että se laps tulee siihen, että elämä muuttuu ja kyllä se on sitten ihan erilaista, kun ei voi valmistautua mitenkään, mutta ei se oo kyllä meidän elämää hirveesti muuttanu, että ehkä se johtuu siitä, että me ollaan sellasia koti-ihmisiä vähän kumpikin...Ei se sitten niin kummempaa, että se on siinä sivussa menny tai me on menty, ihan miten vaan..." (äiti, 25v.)

Kolme äideistä sanoi, että vasta viime aikoina heistä on tuntunut, että he ovat saaneet kotona olosta tarpeekseen ja voisivat lähteä kodin ulkopuolelle töihin. Heitä kaikkia oli kuitenkin mietityttänyt se, että lapsi joutuisi menemään hoitoon tai miten työn ja perhe-elämän yhdistäminen tulisi onnistumaan.

"Joo kyllä mä nyt oon tässä vaiheessa oon saanu tarpeekseni, että mä en oon tai mä oon jo valmistunu ammattiin, jossa mä en oo yhtään ehtiny olla. Ja tuntuu, että kynnyks kasvaa koko ajan, että senkin puolesta, jos ei nyt lähe niin sitten ei ikinä. Että haaveena, että jos joskus, vaikka tulis lisääkin lapsia, niin sitten vois olla taas vähä aikaa kotona niin se ois semmosta omalle mielenterveydelle hyvää olla vähän aikaa töissä ja sitten tulla taas kotiin. Mutta loppujen lopuksi mä oon sitä mieltä, että pienen lapsen paras hoitopaikka ois kotona ja mä luulen, että Samillekin ois paras ratkaisu olla vaikka vuoden verran kotona, mutta mä haluan olla, että mä oon tullu siihen lopputulokseen, että tässä tilanteessa pitää olla vähän itsekäs. Että tota mä turhautuisin niin paljon kotona, jos vielä vuoden olisi niin sekään ei olisi hyvä asia." (äiti, 25v.)

Kolme äitiä taas olivat tyytyväisiä kotona oloonsa. Heillä kaikilla tyytyväisyys liittyi siihen, että he kokivat saavansa päivän aikana tarpeeksi aikuiskontakteja ja vapautta liikkuu, niin lapsen kanssa kuin yksinäänkin. Yksi muu äiti koki, että hän kaipasi välillä enemmän kaveriseuraa sekä ajatustyötä aivoille, ja eräs toinen äiti kertoi, että hän voisi alkaa opiskelemaan kotona, mutta he olivat muuten tyytyväisiä kotona oloonsa.

"...kun mie saan olla kotona niin mie nautin, että saan olla täällä, kun mie sitten kuitenkin meen aika paljon, mutta se, että sitä mie oon pitäny kauheen tärkeenä, että mie meen vaan sen lapsen rytmin mukkaan, että alussa tottakai ei päässy menemään ja mie menin vain sillon kun Pauli nukku, että se ei viihtyny silleen vaunuissa, että se vaan jäkäti jäkäti mie täällä vaan olen ja näin ja sinä työntelet. Ei sitten mentiin vain, kun se nukku. Nyt pääsee eri tavalla. Nyt se viihtyy vaunuissa ja rattaissa ja pyörässä ja muutenkin ihan eri tavalla pääsee..." (äiti, 27v.)

"...ei se oo hirvu raskasta riippuen siitä mikä päivä, mut mulla on nimenomaan se, että se sosiaalisen elämän niukkuus, että se on se, joka tekee välillä tosi raskaaksi välillä ihan itkee tai jotain, että missä ne kaikki ihmiset on hei. Mut sit on taas hirveän kivaa niinku eilen, olin koko päivän sitten poikkeuksellisesti töissä niin oli niin ihanaa, kun nää tuli vastaan, rakkaimmat." (äiti, 31v.)

Kahdella äidillä oli jo varma työpaikka syksyksi ja yksi äideistä oli tehnyt satunnaisesti joitain työkeikkoja jo ennen haastattelua. Kaksi äitiä toivoi löytävänsä työtä

viimeistään tämän vuoden joulukuuhun mennessä, ja yksi äideistä oli hakenut jatkokoulutukseen. Kaksi muuta äitiä eivät olleet vielä innokkaita lähtemään kodin ulkopuolelle töihin tai opiskelemaan, vaikka toinen kertoikin silmäilleensä työpaikkailmoituksia. Yhdellä äidillä halu lähteä töihin liittyi siihen, että muutto vieraille paikkakunnalle oli vähentänyt merkittävästi sosiaalisten kontaktien määrää.

Kuudella äidillä lapset olivat olleet erittäin helppohoitoisia, kun äidit vertasivat lastaan muihin lapsiin tai omaan jaksamiseensa äitinä. Lapsen helppohoitoisuus kuvattiin lapsen säännöllisenä rytminä, jolloin lapsi söi hyvin ja säännöllisesti ja oli valvottanut vanhempiaan vähän. Yksi näistä äideistä toi kuitenkin esille lapsen voimakkaan luonteen jonkin verran ongelmia aiheuttaneeksi asiaksi. Kaksi muuta äitiäkään ei kuvannut lapsiaan vaikeiksi hoitaa, vaan ongelmat olivat liittyneet vauva-aikaan, jolloin toinen lapsista oli kärsinyt koliikista ja toinen oli ollut muuten kiukkuinen ja vaatinut jatkuvaa huomiota.

7.8 Äitiyden hyvät ja huonot puolet

Puolet äideistä katsoi äitiyden parhaimpiin puoliin kuuluvan läheisyyden ja hellyyden lapseen. Tämä tarkoitti sitä, että äidit pitivät tärkeinä yhteisiä hetkiä, jolloin lapsi oli sylissä tai osoitti hellyyttä äitiään kohtaan, esimerkiksi koskettamalla tai hymyilemällä. Yksi näistä äideistä tiivisti tämän sanomalla, että lapsen rakkaus on parasta äitydessä. Yhteensä kolme äitiä mainitsi äitiyden parhaimpiin puoliin kuuluvan sen, että on tärkeä jollekin. Kaksi muuta äitiä toivat esille ylpeyden, joka toisella äidillä tarkoitti ylpeyttä lapsesta ja toisella sitä, että oli saanut maailmaan terveen lapsen. Yksi äideistä kertoi äitiyden hyviin puoliin kuuluvan kylässä käymisen sekä äiti-lapsi-kerhoissa olemisen lapsen kanssa. Eräälle toiselle äidille taas äitiyden hyviin puoliin kuului myös tajuaminen, että kuinka tärkeä lapsi oli omille vanhemmille. Muita äideille tärkeitä asioita olivat lapsen luottamus, vastuu lapsesta, lapsen kehityksen seuraaminen, onnellinen lapsi sekä erityiset, hienot hetket, jolloin sekä äidillä että lapsella on hauskaa.

"Hyvä puoli on se, että musta on ihanaa olla äiti ja se lapshan se on siinä se hyvä puoli. Mitenkä sen nyt sanois varmasti se on sitä, että pystyy antamaan jollekin toiselle ihmiselle jotakin, joka on semmosta, jotta toinen tuntee olevansa rakastet-

tu ja haluttu ja ruokittu ja ravittu ja hoidettu ja oisko se sitten, että se vastuu siinä on semmonen hyvä puoli." (äiti, 25v.)

"No äitiyden hyvistä puolista minusta on ihanaa, että kun Atte aamulla herrää niin tulee silittämään päätä ja -äiti ja kaikki ne hymyt ja sanat ja vauvana jokellukset ja kaikki semmoset on minusta ihanaa..." (äiti, 30v.)

"Parhaita puolia on se, kun ollaan tekemässä jotakin ja on niinku hirveen sellanen hieno tunnelma, joko semmonen tyytyväinen tai sitten naurattaa lasta ja itteä hirveästi ja tehdään jotain. Semmosia erityisiä hetkiä, jotka jäävät mieleen ja sitten miusta on esimerkiksi hirmu hieno käydä kylässä ja silleen niinku olla yhdessä muitten ihmisten kanssa ja sitten oon käyny näissä äiti-lapsi-kerhoissa on ihan kivoja jotkut...Ehkä se on se läheisyys aika tärkeä osa sitä, että ihanaa on pitää sylissä lasta ja sillä lailla." (äiti, 31v.)

Äitiyden huonoihin puoliin kuului vastuu ja kiinni oleminen lapsessa yötä päivää, joka tuli esille kolmen äidin vastauksissa. Kolme äitiä mainitsi huonona puolena, että oma aika oli vähentynyt lapsen syntymän jälkeen. Yhdelle näistä äideistä tämä oli ollut erityisesti parisuhteen kannalta kielteinen asia. Kolmella äidillä äitiyden kielteiset asiat liittyivät jollain tavalla lapsen esiin tuomiin omiin puutteisiin tai huonoon omaantuntoon. Kahdella äidillä tämä liittyi lapsen kiukkuisuuteen, joka sai äidit suuttumaan lapsilleen, josta seurasi huono omatunto tai tajuaminen, että itsessä on sellaisia puolia, joita ei haluaisi olevan. Kolmas äiti koki huonon omantunnon johtuvan siitä, ettei anna lapselle riittävästi sellaista laatuaikaa, jolloin lapsi saisi riittävästi virikkeitä. Lisäksi muita äitiyden huonoja puolia olivat huolestuneisuus lapsen tulevaisuudesta sekä yhteiskunnan vähäinen äitiyden arvostus, joka näkyy taloudellisesti.

"...Negatiivisia puolia tietysti on se, että sä oot kiinni siinä lapsessa totaalisesti myös silloin, kun haluaisit olla rauhassa, että se ei onnistu, jos lapsi vaatii sut. Negatiivisia puolia on myös se, että sä näät itsessäsi niitä huonoi puolia, että mä hikeennyn tohon muksuun, että oon ihan täpöt, jos tuo lapsi raivoo mulle vielä, että vaikka se ois vaan ihan sitä, että lapsella on huono päivä. Se vastuu se on toisaalta positiivista vastuuta, mutta joskus tuntuu, että hitsi, että nyt mä lähdän, että periaatteessa, vaikka ei sitä antais mistään hinnasta pois ja jos kysyttäs, että jommasta kummasta on luovuttava pojasta tai miehestä niin kyllä mä siitä miehestä luopusin..." (äiti, 25v.)

7.9 Kokemuksia ja tunteita liittyen äitiyteen ja onko äitiys ollut sitä, mitä oletti?

Kukaan äideistä ei kertonut kärsineensä varsinaisesti masennuksesta lapsen syntymän jälkeen. Yksi äideistä oli ollut kuitenkin sairaalassa ollessaan hyvin herkässä mielentilassa ja hän kertoi itkeneensä silloin paljon. Yksi äiti kertoi muuttuneensa lapsen syntymän jälkeen ärtyisemmäksi ja hän sanoi olevansa sitä edelleenkin. Tämä sama äiti kuvaili myös kokeneensa masentuneisuutta aina silloin, kun imetti vauvaansa. Näistä epämiellyttävistä tuntemuksista huolimatta hän oli imettänyt lastaan pitkään. Yhdellä äidillä taas joskus apea mieliala näytti liittyvän sosiaalisten suhteiden niukkuuteen päivisin. Toisaalta erityisesti kaksi äitiä kokivat sosiaalisen tuen riittävyyden taanneen sen, etteivät he olleet kärsineet masennuksesta lapsen syntymän jälkeen. Muita kielteisiä tuntemuksia liittyen lapsen saamiseen tai äitinä olemiseen oli eräällä äidillä ollut kilojen tuskastuttaminen synnytyksen jälkeen ja eräällä toisella äidillä ristiriitaiset tuntemukset, joita oli aiheuttanut hänen epävarmuutensa äitinä.

"En ainakaan omasta mielestäni oo ollu, että ehkä silleen kun ei oo ollu masentunu koko ikänsä aikana niin se ei oo ollu, ettei oo ollu isoja menetyksiä tai kolauksia niin siinä mielessä varmaan. Sitten kaikki ystävät kävi ja auttoivat, että laittoivat pyykkiä ja täällä olivat leipomassa ja muuten, että siinä mielessä oli ihan kiva tullakkin kotiin, kun oli kakut ja pullat valmiina." (äiti, 30v.)

"No mun luonteelle ei se tasanen sovi. Niin kyllä varmana sellasia ristiriitaisia tunteita. Noin niin kuin pääpiirteissään onnellinen. Mut välillä tulee sellasta ja se niinku liittyy siihen epävarmuuteen. Ja kun mä oon luonteeltani sellanen, että tota niin, että mä voin olla hirveen onnellinen ja sitten, jos on sellanen asia, joka mun mieltä painaa niin se pitäs saada heti selvitettyä se pois, että mä voisin taas olla hirveen onnellinen niin sillä tavalla on aaltoliikettä." (äiti, 25v.)

Kuusi äitiä ilmaisi ajatuksensa äitiydestä muuttuneen lapsen syntymästä haastattelutkeen. Kahdella äidillä varmuus äitinä oli kasvanut, vaikka toinen heistä koki edelleenkin olevansa jostain asioista epävarma.

"...kun se vauva oli siinä olemassa niin mä olin hirveen huolissani joka asiasta ja meneekö kaikki nyt ihan oikein ja onkohan sillä nyt maha kipeä ja mitähän nyt, kun sitä itkettää... ja mä ehkä kaipasin jotain sellasta auktoriteettiä, että joka ois

sanonu, että näin sitä lasta hoidetaan...ja niinku siihen oppi kaikkeen tälläseen. Mutta varmasti alussa tuntu, että kaikki pitäis tehdä oikein ja että on yksi ainut tapa, joka on oikea ja mikä se nyt sitten on." (äiti, 25v.)

Kaksi äideistä kertoi, että äitinä olo on helpottunut lapsen kasvamisen myötä, koska lapsi ottaa jo itse kontaktia eri tavalla kuin vauvana tai on muuten helppohoitoisempi. Toisella näistä äideistä äitiys oli vauva-ajan jälkeen muuttunut myös siten, että vasta nyt hän osasi nauttia äitiydestä ja tunsii itsensä enemmän äidiksi.

"...miusta tuntuu, että oikeestaan tässä vaiheessa ruppee vasta nauttimaan tai oikeestaan siinä puolen vuoden jälkeen alko nauttii siitä, että ihan tosiaankin, että tää on miun oma eikä oo kenenkään muun ja kyllä miusta, että oon mie tykänny hirveesti ja nyt mie huomaan, että alussa mie en osannu itteäni äitiks sanoo, että just silleen, että Heinin ainakaan ensimmäinen sana ei oo äiti, että kun mie aina, että tuuhan tänne, että nyt on alkanu silleen, että mie ossaan sanoo itteeni äidiks ja huomaa, että toinen luottaa täysin." (äiti, 27v.)

Viidennellä äidillä näytti käyneen päinvastoin, sillä hän koki vaikeammaksi lapsen oman tahdon lisääntymisen ja lapselle vapauksien antamisen kuin vauva-ajan, jolloin lapsi on enemmän aikuisen vallassa. Sama äiti kertoi myös tajunneensa, ettei ole vain yhtä oikeaa tapaa olla äiti, vaan muidenkin kokemuksista voi oppia. Eräs äiti toi esille muun muassa kiintymyksen kasvamisen lapseen, oman äitisuhteen pohtimisen sekä tajuamisen, että muutkin kuin hän itse pystyy vastaamaan lapsen tarpeisiin, kun kysyin hänen kokemiaan muutoksia äitiydessä vauva-ajan jälkeen.

"No se rakkaus siihen lapseen kasvaa koko ajan, mutta tietysti, kun mie oon ollu kauheesti Mintun kanssa kahestaan, että se ei oo ollu vieraassa hoidossa ollenkaan niin sitä kuvittelee olevansa sellanen yli, että vain minä pystyn vastaamaan sen lapsen tarpeisiin ja se on ihan hirveetä huomata, että joku muukin pystyy siihen. Että mie oon ainut oikee ja kyllä mie ehkä, että vaikka mulla ei olevinaan ollu aikaisemmin mitään ideologioita äitiydestä niin kyllä sitä on kuitenkin käynny läpi sitä ommaa äitisuhdetta ja tulee mieleen niitä kaikenlaisia muistikuvia lapsuudesta ja että tuolla tavalla mie en haluaisi tehdä, mutta sitten ehkä joskus kuitenkin tulee tehtyä ja kyllähän sitä joutuu painiskelemaan tai mie oon joutunu paljonkin painiskelemaan sen kanssa, että oonko mie huono äiti tai komennanko mie liikaa..." (äiti, 26v.)

Seitsemän äitiä sanoi, että äitiys on ollut ainakin pääpiirteittäin sitä, mitä he kuvittelivatkin sen raskausaikanaan olevan. Viisi äitiä näistä toi kuitenkin esille, että

joihinkin asioihin ei ollut osannut varautua. Kolmella äidillä vastuu ja lapsen sitovuus kotiin oli ollut asia, joka oli hiukan yllättänyt. Yksi äideistä taas sanoi, että ennen lapsen syntymää ei voinut todella tietää, miltä lapsen itku kuulostaa silloin, kun itse on väsynyt.

"On, mutta ei sitä tajunnu, että kuin niinku kiinni siinä lapsessa on, että se on ehkä semmonen, jota ei ensimmäisen raskauden aikana tajua, että se lapsi pystyy niinku sanelee sun elämäs rytmin ihan totaalisesti, vaikka sen tiesi niin, sitä ei sisäistänyt, että ei sitä pysty tietää ennenkun se muksu on tossa pomottamassa sua, koska eihän se lapsi saa sua negatiivisella tavalla pomottaa, mutta siltä se päivärytmit ja syömiset niin ne hirvittävästi jakaa sitä päivää, että nyt esimerkiksi, kun Konsta siirty vähän aikaa sitten yksin uniin niin se helpottaa hirveesti, kun voi suunnitella, että minne mennä ja mitä tehdä..." (äiti, 25v.)

Eräs toinen äiti sanoi ajatuksensa äitiydestä olleen ruusuisempia, kuin mitä todellisuus oli ollut. Tämä oli kuitenkin johtunut hänen mielestään lapsen vahvasta temperamentista, eikä yleisesti äitinä olemisesta.

"Kyllä se pääpiirteittäin on ollu. Oli mulla ehkä liian vaaleenpunasia kuvitelmia. Perusasiat mitä oon lastenkasvatuksesta ja tämmösestä ja perhe-elämästä yleensä niin kyllä ne on pysynyt ihan samana. Mutta ehkä siihen vaikuttaa se, mistä mä jo sanoin, että kun tutustuu siihen ihmiseen, joka sieltä syntyy niin se vähän vaikuttaa siihen, että minkälaiseksi käytännön elämä muuttuu, että jos mulla ois semmonen lapsi, joka ois ihan hissukka ... niin varmasti se sitten tää nykyinen tilanne vastais, mitä mä silloin odotusaikana ajattelin..." (äiti, 25v.)

Yksi äideistä korosti taas konkreettisesti lapsenhoitoon liittyviä tavaroita ja vaatteita, joiden määrään ei ennen lapsen syntymää osannut varautua. Kahdeksannen äidin ajatukset tähän kysymykseen eivät tulleet selvästi esille. Hän sanoi, ettei ollut raskausaikana kuvitellut, mitä äitiys tulee olemaan. Hän kertoi kuitenkin, ettei äitiys ollut tuonut mukanaan mitään suurempia yllätyksiä.

7.10 Tulevaisuus äitinä

Kolme äitiä toi esille toisen lapsen hankkimisen, kun kysyin, että mitä he odottivat tulevaisuudelta äitinä. Yksi näistä äideistä sanoi, että hän haluaisi toisen lapsen mahdollisimman pian. Lopuista viidestä äidistä yksi kertoi, että yksi lapsi riittää hänelle tällä hetkellä, ja hän odotti jo syksyllä alkavaa työtään ja uusia työtehtäviä sekä sitä, miten perhe-elämän ja työn yhdistäminen tulee onnistumaan.

"No en mä tiiä, että ennen kun mä tulin raskaaksi niin mä olin sitä mieltä, että mä haluan hoitaa lapseni kotona kolme vuotiaaksi. Mä haluan monta lasta ja nyt kun mä oon tän yhden lapsen kanssa tahkonnu täällä kotona niin mä tiedän, että mä haluan lisää, etten mä haluu ainuuta, sillä mun mielestä ei oo oikee tapa kasvattaa lasta, että se on perheen ainoa ja että se on semmonen kukka kämmenellä, vaikka sä yrittäisit sellasta tasapuolista systeemiä sen ainoonkin lapsen kanssa niin mä en usko, että se onnistuu, että yhden lapsen pillin mukaan on niin helppo mennä, mutta sitten kun niitä on kaks jo niin ne joutuu jakamaan niitä, että kyllä mä yhä toivon, että mä jaksaisin kaks tai kolme lasta, että mun mielestä, mitä enemmän niitä on niin sitä paremmin ne kasvattaa toinen toistaan ja ne oppii semmosta vuorovaikuttamista ja jakamista, mikä on pakko osata tässä maailmassa." (äiti, 25v.)

Viidennen äidin tulevaisuuden toiveena oli, että lapsen pystyisi kasvattamaan kunnon kansalaiseksi ja saisi kunnialla maailmalle. Yhdellä äidillä oli haaveena, että voisi tulevaisuudessa toteuttaa yhteisöllisempää vanhemmuutta, johon kuuluisi esimerkiksi yhteistä ruuanlaittoa sekä ulkoilua muiden lasten ja vanhempien kanssa. Erästä toista äitiä huolestutti lapsen meno hoitopaikkaan syksyllä, koska hän ei tiennyt tulevan hoitajan kasvatuserityksiä, sekä miten mustasukkainen tulee olemaan itse siitä, että toinen aikuinen saa olla lapsen kanssa enemmän tämän valveilla olo ajasta kuin hän itse. Kahdeksannella äidillä oli päällimmäisenä toive tulevaisuudesta, jolloin hän ja lapsi pystyisivät säilyttämään mahdollisimman avoimen suhteen toisiinsa, ja hän itse äitinä pystyisi hyväksymään myös vastoinkäymiset.

"Se ois ihana, että myö oltais niin läheisiä, että pystyittäis keskustelemaan niinku monista asioista ja vaihtamaan niinku kokemuksia ja pystyittäis olemaan avoimia ja kestäis sen, että niitä epäonnistumisia tullee, että kaikki ei mee kaavojen mukaan tai muuta. Sitä mie ehkä eniten sitä yhdessäoloa perheenä kanssa, että ois sellasta turvallista ja sitä tosissaan niinku, että jos joskus Mintulle tullee jotain

negatiivista sattunu niin ei tarvii pelätä, että kun tullee kotiin niin siellä hirvee huuto ois, että pystyttäis keskustelemaan, että se ois hirmu tärkeätä, ettei niinku ikinään tarviis peitellä tekemisiään tai sanomisiaan ja ois semmonen avoin." (äiti, 26v.)

Lopuilta kolmelta äidiltä, joiden halukkuus toiseen tai mahdollisesti useampiin lapsiin ei tullut esille edellisessä kysymyksessä, kysyin sitä erikseen. Kaikki sanoivat haluavansa lisää lapsia, vaikka ajankohdasta ei ollutkaan tietoa. Kahdella äidillä oli kuitenkin esteitä toisen lapsen hankkimiselle. Toisella äideistä oma terveys oli sellainen, ettei toisen lapsen hankkiminen ollut vielä mahdollista ja toisen äidin puoliso oli tyytyväinen perheen nykyiseen elämäntilanteeseen.

7.11 Synnytyksen jälkeinen aika ja äitityypit

Yhteenvedona tuon vielä esille äidit omina tyyppiluokkina synnytyksen jälkeistä aikaa koskevien vastausten perusteella. Kokonaisuudessaan äidit olivat kokeneet tämän ajan positiivisesti, eikä kenelläkään ollut kokemuksia varsinaisesta synnytyksen jälkeisestä masennuksesta tai myöhemmästäkin masennuksesta. Äitiys ei ollut tuonut myöskään mukanaan kenellekään suurempia yllätyksiä, joihin he eivät olleet osanneet varautua. Lähinnä lapsen tarpeisiin vastaaminen ympärivuorokautisesti sekä yksinäisyys ja kotona olo ilman omaa aikaa koettiin vaikeaksi. Tällainen äitien luokittelu ei välttämättä ole mielekästä, sillä osa äideistä voisi sopia kahteen eri ryhmään toisten vastaustensa perusteella. Yritin kuitenkin luokitella äidit sen mukaan, mitkä piirteet näyttivät heidän vastauksissaan hallitsevimmilta.

Ensimmäinen äitityyppi voitaisiin nimetä äitiyteen kasvajaksi, joka ei kokenut lapsen vauva-aikaa niinkään miellyttävänä, vaan äitiyteen oli kasvettu ja sopeuduttu ajan myötä. Tähän vaikutti erityisesti se, että lapsi alkoi isompana olla oma-aloitteisempi ja kontaktikykyisempi ja lapsen tarpeisiin oli helpompi vastata. Merkityksellistä oli myös oman liikkumavapauden lisääntyminen sitä mukaa, kuin mitä enemmän lapsen pystyi ottamaan mukaan erilaisiin paikkoihin. Näillä äideillä ei ollut vauva-aikanakaan ollut suurempia vaikeuksia lapsen hoitamisessa, mutta tätä aikaa ei koettu muuten yhtä miellyttävänä äitiyden kokemisen kannalta. Tähän ryhmään haastateltavista sijoittui kaksi äitiä.

Toisen ryhmän äitejä muodosti äidit, joille äitiys oli ollut koko ajan helppoa. Vaikeuksia ei ollut niin syntymän jälkeen kuin myöhemminkään. Nämä äidit olivat erityisen tyytyväisiä kotona olemiseen. Yksi äiti kertoi kuitenkin ajoittain kärsivänsä yksinäisyydestä, mutta hänkään ei ollut aikunut laittaa lastaan kokopäivähoitoon ja lähteä töihin vaan hän koki olevansa tyytyväinen, jos sai tehdä töitä satunnaisesti ja näki riittävästi aikuisseuraa. Tämän ryhmän äideille, jotka muodostivat kolme naista, äitiys näytti olevan hyvin luonnollinen ja tavallaan itsestään selvä asia, johon sopeutuminen kuin myös päätöksen tekeminen lapsen hankkimisesta oli ollut helppo. Äitiys otettiin vastaan sellaisena kuin se oli, ja näille äideille näytti hiukan tuottavan vaikeuksia pohtia omaa äitiyttään syvällisemmin.

Kolmannen ja samalla viimeisen ryhmän muodostivat kolme äitiä, joille oli ominaista oman äitiyden pohdiskeleminen ja asioihin suhtautuminen omien tunteiden kautta. Nämä kolme naista kertoivat miettineensä, esimerkiksi sellaisia asioita, kuin että ovatko he hyviä vai huonoja äitejä, ja kuinka lapsi on vain heillä lainassa ja tulevaisuudessa heidän pitää osata antaa lapselle omaa liikkumatilaa ja vapauksia. Nämä äidit korostivat myös erityisen paljon juuri rakkauttaan lapseen ja kuinka tärkeää lapsen rakkaus ja lapsen näkeminen tyytyväisenä ja onnellisena heille oli. Nämäkään äidit eivät kertoneet erityisimmistä vaikeuksista äitiyteen sopeutumisessa, mutta syvälinen asioiden pohdiskelu näytti tuottavan heille omat vaikeutensa, kuten huolestuneisuuden lapsen tulevaisuudesta sekä omasta pärjäämisestään äitinä. Yhdellä näistä kolmesta äidistä oli alussa ollut erityisen epävarma olo siitä, että tekeekö hän kaikki asiat oikein lapsenhoidossa, mutta vähitellen epävarmuus oli vähentynyt oman varmuuden kasvaessa ja huomattaessa, että muut äidit painiskelevat aivan samanlaisten ongelmien kanssa.

7.12 Oliko helppo muistella?

Kun kysyin äideiltä, kuinka helppo kysyttäjä asioita oli muistella ja palauttaa mieleen, niin huomasin, että osa äideistä ymmärsi kysymyksen siten, että miten hyvin asiat olivat säilyneet mielessä ja osa siten, että miten helppoa asioista oli kertoa ja puhua niiden tunnelatauksen perusteella. Kaksi äitiä, jotka ymmärsi kysymykseni jälkimmäisellä tavalla

sanoivat, ettei kysytyihin asioihin liittynyt mitään kielteisiä tunteita, joten muistelemisen oli helppoa. Loput kuusi äitiä, jotka ymmärsivät kysymyksen mieleen palautumisen kannalta ja samalla siten, miten olin kysymykseni alunperin tarkoittanut, jakautuivat vastaustensa perusteella, sekä muistamisen helppouden puolesta että vastaan. Kaksi äitiä näistä kuudesta sanoi, että kysytyt asiat olivat palautuneet hyvin mieleen. Toinen äideistä sanoi muistinsa olevan yleensäkin hyvä. Kaksi äitiä taas sanoi, että muistelemisen oli tuottanut vaikeuksia, vaikka näiden äitien lapset olivatkin iältään koko otoksen nuorimpia, joten kysytyistä asioista oli näillä äideillä kulunut vähiten aikaa. Kaksi äideistä, jotka eivät kuulunut kummankaan edellä mainitun luokituksen piiriin vastasivat samantyyllisesti. Toinen sanoi, että omien tunteiden erittelemisen oli vaikeaa näin jälkikäteen ja ensimmäiseksi mieleen tulivat positiiviset asiat. Toinen taas korosti, että kaikkia asioita ei muista, että esimerkiksi synnytyskivut unohtaa, kun saa sellaisen palkinnon urakan päätteeksi.

Yritin paikata edellisen kysymyksen tuomia väärinkäsityksiä kysymällä, että olisiko haastateltavat puhuneet raskausaikanaan eri asioista kuin haastatteluhetkellä, joka ei aivan tarkoittanut samaa kuin edellinen kysymys, mutta se sai kuitenkin kaikki äidit ymmärtämään asian samalla tavalla. Näin lopulta selvisi, että kolme äitiä piti mieleen palauttamista helppona ja saman verran piti sitä vaikeana, kun taas kaksi äitiä sijoittui näiden kahden vaihtoehdon välille. Seuraavissa katkelmissa tulevat esille nämä kaikki eri vaihtoehdot.

"Oli...koska tuota aika hyvin muistan yleensä no tietysti jonkin verran se vaikuttaa, että missä ajankohdassa muistelee mitään et silleen se näkökulma muuttuu, mut musta tuntuu, et ei oo tällä välin hirveesti muuttunu, että sit vois olla, jos sä kysysit viiden vuoden päästä niin sit oliskin ihan erilainen." (äiti, 31v.)

"No oikeestaan hirmu vaikeeta niitä omia tunteitaan eritellä jälkeinpäin, että tuota, että kuitenkin päällisin puolin tulee ensimmäisenä mieleen ne positiiviset asiat, mutta tuota ihan kiva on aina kerrata, että miltä miusta tosissaan tuntu sillon ja silleen ja. Harmi ettei tullu mittään päiväkirjaa." (äiti, 26v.)

"Itseasiassa aika moni asia on, vaikka aattelee, että siitä on vaan vuos aikaa niin siinä ajassa on tapahtunu niin hirveesti, että ne niinku unohtuu, että varsinkin semmoset, että mitä sillon ajatetteli tästä ajasta niin se tavallaan sotkeutuu tähän aikaan, että ei oo kauheen helppo kyllä." (äiti, 27v.)

Oleellista muistamiseen liittyen oli, että yksi äiti käytti haastattelussa apuna päiväkirjaa, jota hän oli kirjoittanut raskausaikanaan. Mielestäni kuitenkin päiväkirja ei ratkaisevalla vaikuttanut siihen, että tämän äidin haastattelu olisi muodostunut muita haastatteluja erilaisemmaksi. Lähinnä päiväkirjaan kirjoitetut asiat näyttivät olevan välillä ristiriidassa äidin sanomisiin haastatteluhetkellä. Päiväkirja vaikutti kuitenkin ainakin osittain siihen, että kyseessä ollut äiti koki asioiden mieleen palauttamisen vaikeaksi, sillä hän sanoi unohtaneensa niitä asioita, joita oli päiväkirjaan kirjoittanut.

8 TULOSTEN VERTAILU AIKAISEMPIIN TUTKIMUKSIIN

Jo Gordonin (1990) tutkimuksesta selviää, että nainen haluaa lapsen, koska hän kokee sen kuuluvan luonnolliseksi osaksi elämää. Omassa tutkimuksessani osa naisista tarkoitti suunnilleen samaa sanomalla, että he halusivat lapsen, koska he ovat aina pitäneet lapsista ja se tuntui luonnolliselta ja ihmisen vietteihin kuuluvalla tapahtumalla. Myös Leifer (1980) mainitsee, että naisilla ei ole aina varsinaista syytä, miksi he ovat halunneet lapsen vaan he sanovat vain aina pitäneensä lapsista. Luonnollisuus korostui myös osan oman tutkimukseni äidin vastauksissa, kun he sanoivat, että lapsen hankkiminen oli tuntunut luonnolliselta jatkumolta parisuhteelle. Karilan (1989) mainitsema rationaalinen syy lapsen hankkimiselle eli oman elämäntilanteen sopivuus ilmeni myös tässä tutkimuksessa. Tämä syy oli ymmärrettävä, koska suurin osa näin vastanneista äideistä oli saanut opiskelunsa loppuun ja kerinnyt olla jo jonkin aikaa työelämässä. Yhdelle äidille lapsen hankkimispäätöstä oli jouduttanut ajatus, ettei raskaaksi tuleminen olekaan välttämättä niin helppoa. Tällainen syy on mielestäni usein seurausta naisen kokemuksista lapsettomuudesta, joko tuttavien tai muun tiedonhankinnan kautta. Tälläkin äidillä oma ammatti oli vaikuttanut hänen ajatuksiinsa.

Coltranen (1996) toteamus, että mitä enemmän ihmisellä on muun muassa koulutusta sitä myöhemmäksi ensimmäisen lapsen hankkiminen siirtyy, pitää paikkaansa myös tässä tutkimuksessa. Suunniteltu lapsen hankkiminen ja äidin iän sijoittuminen yli 26-vuoden tienoille merkitsi tutkimuksessani sitä, että äiti oli saanut, joko yliopistokoulutuksen tai opiskellut jossain muussa oppilaitoksessa pitkälle. Kaiken kaikkiaan tutkimukseni naisten keski-ikä sijoittui hiukan alle yleensä Suomessa ensimmäisen lapsensa synnyttävien naisten keski-ikää.

Haastattelemillani äideillä raskausaikaiset muistot olivat enemmän myönteisiä kuin kielteisiä. Äidit sanoivat muun muassa tunteneensa olevansa raskaudestaan ylpeitä tai elämä oli tuntunut muuten sisällökkäämmältä. Kielteiset asiat pelkojen lisäksi, joista muutama äiti mainitsi, liittyivät vain raskauden fyysisiin oireisiin, kuten pahoinvointiin, kömpelyyteen tai tuskastumiseen itse raskaana olemiseen ison mahan takia. Rofe`n,

Blitnerin ja Lewinin (1993) tutkimuksessa esiin tuleva jako, jossa naisten fyysiset oireet korostuu alkuraskauden aikana ja henkiset oireet loppuraskauden aikana, ei ilmennyt haastattelemillani äideillä. Omassa tutkimuksessani vain kaksi äitiä sanoi kärsineensä merkittävästä pahoinvoinnista alkuraskauden aikana. Sen sijaan useat äidit kertoivat kärsineensä erilaisista fyysisistä oireista loppuraskauden aikana. Naisten kokemus itse raskaudesta ei näyttänyt myöskään muuttuvan raskauden edetessä siten, että henkiset oireet olisivat olleet fyysisiä hallitsevimpia loppuraskauden aikana. Raskaana olevan naisen epävarmuus, josta Niemelä (1989) puhuu tarkoittaen naisen omia tunteita itsestään, tuli esille vain osalla naisista epävarmuutena siitä, että olivatko he todella raskaana ja tulisiko raskaus etenemään normaalisti. Yksi naisista yhdisti oman epävarmuutensa odotusaikana omaan ammattiinsa ja siihen, että hän oli tiennyt mikä kaikki lapsen kehityksessä saattaisi häiriintyä.

Tutkimuksessani naisten raskausaikaiset pelot näyttivät jakautuvan siten, että suurimmalla osalla peloista kärsineistä ne kohdistuivat raskauden loppuajalle, synnytykseen tai synnytyksen jälkeiseen aikaan. Myös Leiferin (1980) tutkimuksessa naisten pelot kasvoivat raskauden edetessä, ja samoin kuin omassa tutkimuksessani ne liittyivät lähinnä lapsen hyvinvointiin. Kaiken kaikkiaan haastateltavieni pelot olivat kuitenkin vähäisiä, koska vain puolet äideistä kertoivat niitä kokeneensa. Synnytyskipuja ei kukaan äideistä ollut osannut pelätä, mutta yksi äiti kertoi pelänneensä yleensä synnytystilannetta, koska hän oli pelännyt menettävänsä tilanteen hallinnan. Omassa tutkimuksessani siis synnytyspelkojen näennäinenkin lisääntyminen, josta Eräsaari (1997) puhuu, kumoutuu. Myöskään puolison menettämiseen liittyviä pelkoja, joita Leifer (1980) ja Niemelä (1989) tuovat esille, ei kukaan äideistä maininnut.

Feldmanin (1987) tutkimustulos, jonka mukaan miesten pelot puolison raskausaikana kohdistuvat perheen taloudelliseen tilanteeseen, ei saanut tukea omasta tutkimuksestani. Kaksi äitiä, jotka mainitsivat miestensä peloista raskausaikana, toivat esille sellaisia asioita kuin miehen jäämisen syrjään raskaudesta sekä miehen pelon puolison hyvinvoinnista ja turvallisuudesta raskausaikana.

Tutkimustulokseni, jonka mukaan puolet äideistä kokivat etääntyneensä tunnetasolla työhön tai opiskeluun liittyvistä asioista raskauden aikana, on yhtenevä Leiferin (1980) tutkimuksen tuloksen kanssa, missä myös puolet haastateltavista olivat kokeneet samoin. Toisaalta omassa tutkimuksessani tuli esille, että kahdella äidillä raskaus oli ollut

merkittävä lisä työssä tai opiskelussa, koska tätä kautta he olivat paremmin ymmärtäneet tekemiään asioita omakohtaisten kokemusten kautta.

Niemelän (1985) mukaan odottava äiti tuntee myös kielteisiä tunteita sikiötä kohtaan. Tämä ei tullut kuitenkaan esille omassa tutkimuksessani, sillä esimerkiksi vauvan liikkeistä ei kukaan äiti maininnut kielteisessä mielessä vaan monelle äidillä ne olivat olleet oleellisia raskauden konkretisoitumisessa ja muutenkin mieleen jääneitä kohokohtia raskaudesta. Eräsaaren (1997) esiin tuoma ultraäänessä käynnin merkitys raskauden todentumisessa oli sen sijaan havaittavissa tutkimukseni naisten vastauksissa, sillä suurimmalle osalle äideistä raskaus oli tuntunut alussa epätodelliselta ja vasta, joko ultrassa käyminen tai lapsen potkut olivat aiheuttaneet yhteyden heräämisen syntymättömään lapseen.

Niemelän (1989) tutkimuksen mukaan syntymän jälkeinen äiti-lapsisuhteen muodostuminen helpottuu, jos äiti on jo raskausaikana tuntenut lapsen omakseen. Tämä tutkimustulos tuli esille tutkimuksessani ainoastaan yhden naisen kohdalla, sillä hän kertoi olleensa koko raskauden ajan epäuskoinen, että on raskaana ja yhteydenpito lapseen oli tuntunut oudolta, vaikka hän kertoikin jutelleensa lapselleen. Lapsen syntymän jälkeen äiti kertoi hoitaneensa lastaan kuin vierasta lasta, ja hänen tunteensa äitiydestä oli herännyt vasta kuukausien jälkeen lapsen syntymän jälkeen. Sen sijaan kahden äidin kohdalla ilmeni, että yhteyden tunteminen lapseen raskausaikana ei tarkoita itsestään selvästi sitä, että rakkaus lapseen ja kokemus äitiydestä heräisi heti lapsen syntymän jälkeen. Niemelän tutkimustulos ei siis tältä osin pidä paikkaansa oman tutkimukseni kanssa. Eräs äideistä kertoi vierastavansa sanaa "oma", kun kysyin hänen suhdettaan syntymättömään lapseensa. Tälle äidille äitiys ei ollut lapsen omistamista, vaan hän koki enemmänkin, että hän sai olla jollekin ihmiselle äiti.

Niemelän (1985) mainitsevat naisen mielikuvat syntymättömästä lapsesta tuli esille myös omassa tutkimuksessani neljän naisen aloitteesta. Lähinnä äidit olivat mietti-neet lapsen persoonaa, ja vain yksi äideistä kertoi toivoneensa lapsensa olevan juuri tiettyä sukupuolta. Nämä asiat olisivat tulleet varmasti useammankin äidin vastauksissa esille, mutta en kysynyt niistä heiltä suoraan. Toisaalta tämäkin tutkimustulos tuo esille äitien eroja heidän tavassaan kertoa raskausajastaan: toiset äidit puhuivat enemmänkin esimerkiksi fyysisistä vaivoistaan, ja toiset tunteistaan ja ajatuksistaan lapsesta.

Leiferin (1980) haastatteleminen naisten kanssa yhteneviä kokemuksia, jotka liittyivät raskausaikaiseen tiedonhaluun äitiydestä sekä hakeutumiseen samassa elämäntilanteessa olevien ihmisten seuraan, kertoi tutkimukseni haastateltavista suurin osa. Naisten tiedonhankinnan halu on riippunut tietysti siitä, kuinka paljon nainen on kokenut jo tietävänsä aiheesta etukäteen. Myös jos naisen ystäväpiirissä on ollut lapsiperheitä jo ennen raskautta, joiden kanssa hän on ollut paljon tekemisissä, ei äidin ole raskausaikanaankaan tarvinnut erityisesti hakeutua heidän seuraansa. Särkän ja Lehmusvaaran (1993) mainitsema "raskauden harrastaminen" ilmeni aineistossani selvästi yhden naisen kohdalla, sillä hän kertoi todella paneutuneensa odottamiseen niin itsetutkiskelun kuin tiedonhankinnan kautta.

Niemelän (1985) mukaan on tavallista, että odottava nainen suhtautuu äitiyteen liian sinisilmäisesti eikä osaa huomioida tulevia vaikeuksia. Tutkimuksessani näin kertoi tehneensä ainoastaan yksi äiti. Puolet äideistä kertoi sen sijaan varautuneensa äitiyteen hyvin realistisin ajatuksin. Tämän monet äidit sanoivat johtuneen tuttavaperheiltä saadusta kokemuksista siitä, mitä arki pienen lapsen kanssa on.

Kaikkein ongelmallisemmaksi kysymykseksi näytti tutkimuksessani muotoutuvan kysymys, että milloin nainen oli kokenut olevansa valmis äidiksi tai äiti. Tämä johtui ensinnäkin siitä, että äidin vastaukseen vaikutti se, että vastasiko hän äitinä olemisen valmiuteen vai äitiyden kokemiseen. Toiseksi huomasin, että sanajärjestys olisi pitänyt tämän kysymyksen kohdalla olla erityisesti samanlainen kaikille haastateltaville, sillä se vaikutti äidin tapaan vastasi. Kolmanneksi vastausten analysointia vaikeutti se, etten esittänyt tätä kysymystä kaikille äideille. Toisaalta kysymystä voisi lähestyä siltä kannalta, että koska kuudella äidillä raskaus oli suunniteltu, he ovat ainakin osittain tunteneet jo silloin olevansa valmiita äideiksi. Tämä ajatus sai tukea myös sitä kautta, että ainoastaan kaksi äitiä, joilla raskaus ei ollut suunniteltu, sanoivat kokemuksensa äitinä olemisesta syntyneen ajan kanssa lapsen syntymän jälkeen. He halusivat ymmärtää kysymyksen juuri äitiyden kokemisena, eikä äitinä olemisen valmiuden kautta. Vastausten erilaisuus ei siis välttämättä ole täysin sattumanvarainen, sillä äiti on saattanut vastata kysymykseen siten, miten hän halusi painottaa kokemustaan äitiydestä eli, oliko hän kokenut olevansa jo ennen raskautta kypsä äidiksi, vai oliko vasta lapsen syntymä ollut merkityksellinen äitiyden kokemisen herättäjänä. Leiferin (1980) mukaan äidin parempi henkinen valmistautuminen lapsen tulon helpottaa hänen kokemistaan itsensä äidiksi jo raskausaikana.

Sairaalassa oloaika oli ollut Leiferin (1980) sanoin siirtymävaihe myös tutkimukseni äideille siinä mielessä, että suurin osa heistä koki ajan miellyttäväksi, koska lapsen tutustumiseen oli ollut aikaa ja henkilökunta oli auttanut tarvittaessa sekä äidit olivat saaneet jutella muiden äitien kanssa. Leiferin mainitsemat raskausajan kaipaaminen ja äidiksi tulemisen ahdistavuus ei tullut sen sijaan esille kenelläkään äidillä. Muutaman äidin kielteiset kokemukset sairaalassa oloajasta liittyivät lähinnä konkreettisiin lapsenhoidon ongelmiin, omaan mielialaan tai toisilta äideiltä saamaansa kohteluun.

Sopeutuminen äitiyteen oli sujunut kaikilla haastattelemillani naisilla hyvin. Tämä tutkimustulos pitää täysin paikkaansa Kalmussen ja Davidsonin (1992) tutkimustuloksen kanssa. Heidän päätelmänsä onkin, että 20-35-vuotiaat parisuhteessa elävät naiset sopeutuvat äitiyteen helposti. Myös muut äitiyteen siirtymistä helpottavat tekijät, kuten lapsen helppohoitoisuus, äidin tyytyväinen mieliala ja puolison sekä ystävien tuki, jotka Tarkka luettelee (1996), toteutuivat melkein kaikilla haastattelemillani äideillä.

Suurimmalla osalla äideistä äitiys oli sujunut lapsen syntymän jälkeen tasaisen hyvin, eikä siitä pystynyt erottamaan erityisiä vaiheita. Kahdella äidillä tuli kuitenkin selvästi esille äitinä olemisen helpottuminen lapsen vauva-ajan jälkeen, mistä myös Särkkä ja Lehmusvaara (1993) sekä Kaustio (1999) kirjoissaan mainitsevat. Yhdellä äidillä lapsen oman tahdon kasvaminen oli vaikeuttanut äitinä olemista, jolloin Almayn ja Hanhijoen (1999) toteamus äitiyden vaikeutumisesta ajan myötä pitää paikkaansa. Tämän äidin kokemus äitinä olemisen vaikeutumisesta ajan myötä saattoi johtua myös siitä, että lapsen ollessa pienempi lapsen isä oli ollut kokopäiväisesti kotona ja auttanut lapsenhoidossa. Yhdellä äidillä epävarmuus omasta pärjäämisestään äitinä oli helpottunut, kun hän oli jutellut vaikeuksistaan muiden äitien kanssa. Niemelän mukaan (1985) tällainen epävarmuus johtuu siitä, ettei nainen hyväksy itseään äitinä vaan joutuu tukeutumaan toisiin äiteihin tai äitimyyttiin etsiessään omaa äidin rooliaan.

Äitiyden kokeminen osana omaa identiteettiä oli suurimmalle osalle äideistä selvää ja ristiriidatonta. Sen sijaan kaipuu työelämään ja omaan vapaa-aikaan oli aiheuttanut pienellä osalla äideistä ongelmia. Gordonin (1990) tutkimuksessa esiintyi myös äitiyden kokeminen luonnolliseksi osaksi identiteettiä ja kaipuu työelämään. Tämän lisäksi osa äideistä kertoi kokeneensa, että heidät nähdään pelkästään äiteinä eikä omana itsenään. Tämä ei tullut esille haastattelemillani naisilla kysyessäni heiltä, miten äitiys oli sopinut osaksi heidän identiteettiään. Sen sijaan eräs äideistä kertoi muussa yhteydessä

tietoisesti pyrkivänsä säilyttämään oman yksilöllisyytensä erillään äidin roolista. Coltranen (1996) toteamus, että nuorempi äiti ei puhu niin paljon omista yksilöllistä tarpeistaan kuin omasta roolistaan äitinä, piti paikkaansa myös tässä tutkimuksessa. Tulosta ei voi kuitenkaan pitää merkittävänä, koska ainoastaan yksi äiti aineistossani oli tällainen nuori äiti ja hänkin oli jo 23-vuotias. Hänen vastauksissaan korostui kuitenkin merkittävästi lapsen edun ajattelevuus, ja hän oli esimerkiksi keskeyttänyt opintonsa raskauden takia.

Jokisen (1996) mainitsema ristiriita töissä käymisen ja kotona olemisen välillä tuli esille tutkimuksessani vain muutamalla äidillä. Nämä äidit näyttivät vierastavan ajatusta, että joku muu ihminen hoitaa heidän lastaan eivätkä he ole lapsen saatavilla suurimmaksi osaksi päivää. Työn ja kodin välisistä ristiriidoista puhumisen puuttuminen äitien vastauksista selittyy sillä, ettei kukaan tutkimukseni äideistä ollut haastatteluhetkellä vakituisesti töissä ja vain parilla äidillä oli tulevaisuudessa tiedossa varma työpaikka. Osalla äideistä töihin meno oli siis vielä varsin hämärä käsite, ja toisaalta puolet äideistä kokivat olevansa melko tyytyväisiä kotona olemiseensa. Kalmussen ja Davidsonin (1992) tutkimustulosta, jonka mukaan esikoislapsen ollessa noin vuoden ikäinen äiti on halukkaampi lähtemään töihin, jos hän on ollut tyytymätön äitinä olemiseensa, on vaikea kannattaa tai kumota oman tutkimukseni perusteella. Neljä äitiä, jotka olivat halukkaita lähtemään töihin, kertoivat ehkä aavistuksen verran enemmän kielteisiä asioita äitiydessään, mutta he eivät kuitenkaan selvästi eronneet muista äideistä vastauksissaan. Oleellisinta kotona olemisen mielekkääksi näkemisessä oli, että nainen koki saavansa riittävästi seuraa myös aikuisista päivän aikana ja tarvittaessa myös omaa vapaa-aikaa. Kotona olemista ei siis näillä naisilla vaikeuttanut itse äitinä oleminen, vaan muut tekijät, kuten sosiaalisten suhteiden puuttuminen.

Niemelän (1985) mukaan on hyvin yleistä, että nainen keskittyy vain lapsen varsinkin esikoisen syntymän jälkeen puolison jäädessä sivummalle. Omassa tutkimuksessani puolet äideistä oli kokenut puolison ja äidin roolin yhdistämisen ristiriitaiseksi, joko heti lapsen syntymän jälkeen tai myöhemmin. Osa näistä äideistä kertoi, ettei äidin rooliin keskittyminen ollut kuitenkaan haitannut puolisoa, koska asia oli yhdessä puhuttu selväksi. Kukaan äideistä ei maininnut myöskään kärsineensä syyllisyydestä, vaikka puoliso oli jäänytkin vähemmälle huomiolle. Leiferin (1980) tutkimuksessa tällainen syyllisyys kuului tuoreen äidin tuntemuksiin usein. Tarkan (1996) huomautus, että jo ennen lapsen syntymää vakiintunut parisuhde helpottaa lapsen liittymistä osaksi parisuhdetta, pitää paikkaansa

ainakin osittain myös tässä tutkimuksessa. Melkein kaikilla haastattelemillani naisilla oli ollut takana pitkä seurustelu-aika lapsen isän kanssa ennen lapsen syntymää, ja näistä äideistä vain puolet kertoi äidin ja puolison roolin yhdistämisessä olleen joitakin vaikeuksia.

Leiferin (1980) haastattelemat naiset olivat kokeneet oman äidin tuen tärkeämmäksi synnytyksen jälkeen kuin oman puolisonsa. Tämä ei ilmennyt kenenkään naisen vastauksessa tässä tutkimuksessa. Yksi äideistä oli kyllä kokenut jo raskausaikana ja toinen äiti lapsen syntymän jälkeen suhteensa omaan äitiinsä lähentyneen, minkä myös Niemelä (1989) kirjoittaa helposti tapahtuvan äidin ja tyttären välille heidän uusissa rooleissaan. Suurin osa äideistä korosti kuitenkin puolison tuen merkittävyyttä lapsen syntymän jälkeisinä muutamana viikkona tai myöhemmin. Osalla näistä pareista oli ollut ihanteelliset olosuhteet tutustua uuteen perheen jäseneseen yhdessä, sillä mies oli pystynyt järjestämään töistä lomaa täksi ajaksi tai hänen elämäntilanteensa oli tehnyt sen muuten mahdolliseksi. Näytti siltä, että suurimman osan tämän tutkimuksen naisten puolisoista olivat lähinnä Kaila-Behmin (1997) esittelemää tukihenkilöisiä tai kumppani-isiä, jotka osallistuvat lapsenhoitoon, joko äidin ohjeiden mukaan tai oma-aloitteisesti.

Leiferin (1980) tutkimuksessa ilmeni, että miehen työkiireet olivat osaltaan vaikuttaneet siihen, että naisten oma äiti oli noussut merkittävämmäksi synnytyksen jälkeiseksi tukijaksi. On varmasti totta, että tässäkin tutkimuksessa naisen kokemukseen puolisonsa roolista lapsen syntymän jälkeen vaikutti se, kuinka paljon puolisoilla on ollut, esimerkiksi ajallisesti, varaa panostaa lapsen kanssa olemiseen ja tämän hoitamiseen. Kukaan äideistä ei suoranaisesti kuitenkaan kertonut nähneensä tätä ongelmana, mutta muutama äideistä sanoi, että heidän äitinä olemistaan oli selvästi helpottanut tai helpottaisi miehen mahdollisuus olla enemmän kotona auttamassa lapsenhoidossa ja -kasvatuksessa. Gersonin (1997) tutkimusaineistosta muodostui isäryhmä, joka halusi osallistua tasavertaisesti lapsenhoitoon, mutta se ei aina ollut mahdollista työpaikan kiireiden takia. Niemelän mainitsema (1985) äidin mustasukkaisuus isän ja lapsen väleistä ei tullut ilmi tutkimukseni äitien vastauksissa, mutta eräällä äidillä tuli muuten esille ilo siitä, että lapsi ilmaisi kokevansa suhteen äitiinsä eri tavalla kuin suhteen isäänsä.

Katvalan (1996) tutkimus sekä Särkän ja Lehmusvaaran (1993) mainitsema äitimyytti ei tullut selvästi esille tässä tutkimuksessa. Melkein kaikki äidit sanoivat tekevänsä lapseen liittyvät asiat omien päätöstensä mukaisesti, eikä toisten neuvot ollut

vaikeuttanut heidän äitiyttään. Ainoastaan yksi äiti kertoi ottavansa herkästi vastaan toisilta saamaansa kritiikkiä ja miettivänsä, onko hän hyvä äiti. Osa äideistä sanoi sen sijaan kärsivänsä ajoittain huonosta omastatunnosta, joka voi ehkä johtua äitimyytin luomista käsityksistä siitä, kuinka hyvän äidin tulisi toimia. Kaikilla asiasta maininneilla äideillä huono omatunto liittyi syyllisyyteen siitä, että he olivat suuttuneet lapselleen tai eivät olleet antaneet muuten tälle tarpeeksi huomiotaan. Näiden äitien suuttuminen lapsilleen ei ollut sama asia, kuin Nykyrin (1998) tutkima äitien kokema viha lapsiaan kohtaan. Heille näytti olevan kuitenkin yhtä tärkeää kuin Nykyrinkin tutkimuksen naisille, että oman pinnan olisi kestävä aina ja lapselle ei saisi näyttää omaa suuttumustaan.

Kaustion (1999) kirjassa esiin tulevat ensimmäisen lapsensa saaneiden äitien puheenvuorot äitiyden onnesta olivat melko pitkälle samanlaisia tämän tutkimuksen äitien kanssa. Näitä samoja asioita olivat lapsen antama rakkaus sekä hellyyden osoitukset, lapsen kehityksen seuraaminen, itsensä tunteminen tärkeäksi sekä lapsen kanssa yhdessä tekeminen. Myös äitiyden kääntöpuolet näyttivät olevan, sekä Kaustion äitien puheenvuoroissa, että omassa tutkimuksessani lähellä toisiaan. Näitä asioita olivat oman ajan puute, parisuhteen kärsiminen, vastuu lapsesta sekä huoli lapsen tulevaisuudesta. Muut äitiyden kielteiset asiat liittyivät haastattelemillani äideillä huonoon omatuntoon, kun taas Kaustion äideillä lähinnä epävarmuuteen. Kaustion esittelemissä äitien puheenvuoroissa tuli ilmi äitiyden huonona puolena myös väsymys, joka ei kuitenkaan tullut esille kellään oman tutkimukseni äidillä. Tämä johtui yksinkertaisesti siitä syystä, ettei kukaan tutkimukseni äideistä ollut kärsinyt pitempiaikaisesta tai heitä häirinneestä väsymyksestä. Väsymyksen puuttuminen äitien kokemuksista aiheutti myös sen, että Jokisen (1996) mainitsemat äitiyden onnenhetket, kuten hyvät yöunet ja nukkuvat lapset, jäivät pois heidän puheestaan äitiyden kohokohdista.

Vastuu lapsesta oli asia, joka yhdelle tutkimukseni äidille hyvä puoli ja osalle äideistä huono puoli äitiydessä. Muutaman äidin vastauksien kautta pystyi kuitenkin havaitsemaan vastuuseen liittyvän kaksijakoisuuden, sillä nämä äidit saattoivat sanoa monen asian vaikeutuneen lapsen myötä, mutta toisaalta he sanoivat, ettei lapsesta luopuisi koskaan eikä vastuuseen liittyviä kielteisiä puolia haluakaan ajatella. Tämä tutkimustulos selittyy osittain Jokisen (1996) tutkimuksen äitien päiväkirjamerkintöjen kautta, sillä näille äideille äitiyden onni liittyi tajuamiseen, että vaikka lapset vaativatkin paljon niin he myös antavat paljon eikä heitä voi korvata mikään muu asia maailmassa.

Koko tutkimukseni tulosten vertaaminen aiemmin tehtyjen tutkimusten tulosten kanssa on vaikeaa, koska aiempia tutkimuksia ei ole tehty käyttäen tutkimusmenetelmänä muistelua. Monet tulosten ristiriitaisuudet saattavat johtua siitä, että naiset eivät muista tiettyjä asioita samoin tai että he muistavat esimerkiksi vain positiivisia asioita, kuten Linton (1986) sanoo ihmisten helposti tekevän. Toisaalta pidän muistelemisen tuomana etuna tutkimuksessani sitä, että monet äidit saattoivat puhua asioista avoimemminkin, kuin mitä he olisivat puhuneet esimerkiksi raskausaikana tai jos olisin haastatellut heitä heti lapsen syntymän jälkeen. Kun äiti on ajan kanssa hyväksynyt kokemansa asiat, on myös niistä puhuminen helpompaa. Äitiyteen ja raskauteen liittyvät muistot ovat nimittäin asioita, jotka järjestyvät uusiin uomiinsa äidin vaihtaessa kuulumisia muiden äitien kanssa. Monet asiat, kuten erään äidin haastattelussa tuli esille, helpottuvat tai saavat pienemmän merkityksen elämässä, kun kuulee muilla olevan tai olleen samanlaisia ongelmia. Kyseessä olleen äidin epävarmuus äitinä oli vähentynyt, kun hän oli tajunnut muiden äitien kamppailevan samanlaisten ongelmien kanssa.

9 POHDINTA

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on ollut selvittää ensisynnyttäjien kokemuksia ja tunteita raskausajalta sekä synnytyksen jälkeiseltä ensimmäiseltä vuodelta. Äitien muistelemisen avulla on pyritty tarkastelemaan, onko äitiys ollut tutkittaville sitä, mitä he ajattelivat sen raskausaikanaan olevan, ja miten kokemus äitiydestä on muuttunut lapsen kehittymisen myötä.

Haastattelemilleni äideillä äitiys oli ollut lähinnä myönteinen kokemus. Kukaan äideistä ei ollut kärsinyt varsinaisesta masennuksesta, eikä sopeutuminen äidin rooliin ollut tuottanut kenellekään suurempia vaikeuksia. Masentuneisuuden puuttumisessa ja toisaalta hetkittäisessä alakuloisuudessa näytti osalle äideistä olevan oleellista sosiaalisen tuen riittävyys tai vähyys, jotka myös Niemi (1997) näkee ratkaisevina tekijöinä masennuksen puhkeamisessa. Suurimmalle osalle äideistä tuntui olleen vaikeaa sopeutua kotona oloon ja vähäisiin sosiaalisiin suhteisiin, joka ilmeni jo Leiferin (1980) tutkimuksessa. Nämäkään ongelmat eivät tulleet esille hallitsevina haastattelemieni naisten vastauksissa, vaan ne mainittiin lähinnä sivumennen vastausten lomassa. Suurin osa äideistä oli osannut varautua jo raskausaikanaan äitiyteen realistisin ajatuksin, eikä äitinä oleminen ollut tuonut mukanaan yllätyksiä. Silti osa näistäkin äideistä kertoi, että vastuu lapsesta ja lapsen ehdoilla eläminen on asia, johon ei täysin pysty valmistautumaan etukäteen. Puolison tuki niin raskausaikana kuin lapsen syntymän jälkeen korostui naisten vastauksissa. Tämän ohella lähes kaikki äidit kuvailivat lapsensa myös helppohoitoisiksi. Uskonkin, että nämä kaksi seikkaa muun muassa vaikutti siihen, että haastattelemani äidit olivat sopeutuneet äitiyteen hyvin.

Kahdeksan äitiä yhtä lukuun ottamatta sain haastatteluun mukaan Mannerheimin Lastensuojeluliiton perhekahvilatoiminnan kautta, mikä ehkä osaltaan aiheutti sen, että tutkimuksen tulokset olivat näinkin positiivisia. Masentuneet äidit, joilla olisi tarvetta päästä kotoa toisten ihmisten seuraan, harvoin löytyvät tämän tyyppisestä toiminnasta. Nämä seitsemän äitiä, jotka olivat itse omasta halustaan lähteneet mukaan toimintaan, olivat siis ehkä jonkin verran muista äideistä poikkeavia. Toisaalta oli haastateltavien hankintatapa mikä tahansa on vaarana tietysti aina, että vain tietyn tyyppiset äidit lupautu-

vat haastateltavaksi. En siis koe, että loppujen lopuksi perhekahvilatoiminnan kautta saadut äidit olisivat poikenneet suuresti muilla tavoin tutkimukseen mukaan hankituista äideistä.

Haastattelemilleni äideille tieto raskaudesta oli enemmän tai vähemmän yllätys. Vain pienellä osalla äideistä raskaus ei ollut varsinaisesti suunniteltu. Tämä ei kuitenkaan tarkoittanut sitä, ettei lapsi olisi ollut haluttu vaan sitä, että raskaaksi tulo oli tapahtunut suunniteltua aikaisemmin. Suunnitelluista raskauksista kolme oli alkanut ongelmitta, mutta kaksi muuta äitiä oli joutunut kokemaan joitakin vaikeuksia. Toisella näistä äideistä ensimmäinen raskaus oli päättynyt keskenmenoon heti alussa ja toisella äidillä raskaaksi tulo oli kestänyt kolme vuotta. Nämä kokemukset aiheuttivat ehkä sen, että kumpikin äiti kertoi alussa olleensa epävarma, että he olivat todella raskaana. Myös pahoinvoinnin ja muiden oireiden puuttuminen sekä pieni vatsa odotusajan alussa näyttivät olevan tekijöitä, jotka vaikuttivat siihen, että naiset eivät olleet kokeneet olevansa todella raskaina. Lapsen hankkimisen suunnittelemattomuus näytti olevan yhteydessä siihen, että nämä äidit kertoivat eniten olleensa huolissaan synnytyksen jälkeisestä ajasta ja omasta pärjäämisestään äitinä.

Puolet äideistä olivat kokeneet saavansa tarpeeksi henkistä tukea raskausaikana, koska raskaus oli sattunut ihanteellisesti samaan aikaan kuin jollain kaverilla tai sukulaisella. Yhden äidin kohdalla raskauden sujuminen hyvin oli yhteydessä siihen, ettei hän ollut kaivannutkaan lisää kaverisuhteita. Ainoastaan yksi äideistä kertoi kaivanneensa odotusaikana enemmän samanlaisessa elämäntilanteessa olevien ihmisten seuraa ja kokemuksia. Puolet äideistä olivat kokeneet raskausaikana tai lapsen syntymän jälkeen, joko oman tai kavereiden muuton takia ystävyys- tai sukulaisuussuhteiden muuttumisen ja tästä johtuvan yksinäisyyden tai lapsenhoidon avun puutteen. Tähän liittyviä seurauksia olivat ehkä ainakin osittain näiden äitien tyytymättömyys kotona oloon ja kaipaaminen työelämään sekä parisuhteelle jäävän ajan vähyys.

Synnytykokemukset jakautuivat äideillä siten, että puolet kuvailivat sitä enemmän myönteisesti ja puolet kielteisesti. Myönteinen synnytykokemus näytti olevan muun muassa yhteydessä siihen, että äiti oli lukenut tai katsonut synnytykseen liittyvää materiaalia etukäteen, varautunut ajallisesti pitempään synnytykseen tai siihen, että äiti oli suhtautunut synnytykseen hyvin luonnollisena tapahtumana. Osalla äideistä syy synnytykokemuksen positiivisuuteen ei tullut esille muuten, kuin että he vain kuvailivat synnytyksensä

olleen helpon. Erään haastateltavan kertomuksen perusteella voi myös sanoa, että synnytyksen myönteinen kokeminen ei liity pelkästään helppoon synnytykseen. Tämä äiti nimittäin kertoi itsellään olleen pitkän ponnistusvaiheen ja tästä johtuen synnytyksestä palautuminen oli kestänyt kauan, mutta silti muisto koko synnytyksestä oli hänellä myönteinen. Loputkaan äideistä ei ollut kokenut synnytystä traumaattisena, mutta he kertoivat kuitenkin enemmän siihen liittyviä kielteisiä asioita tai sitten he eivät korostaneet synnytyksen myönteisiä puolia.

Sopeutuminen äitiyteen ja uuteen elämäntilanteeseen ei ollut aiheuttanut kenellekään äidille vaikeuksia. Muutaman äidin vastauksissa tuli myös esille heidän elämänsä vakiintuminen tiettyyn malliin jo ennen lapsen syntymää ja he kokivatkin, ettei lapsen syntymä ollut suuremmin muuttanut heidän elämäntapaansa. Tämän syyn lisäksi eräs toinen merkittävä seikka aiheutti ehkä myös sen, että tämän tutkimuksen naiset olivat kokeneet äitiyteen sopeutumisen helpoksi. Tämä toinen syy oli mielestäni naisten realistiset ajatukset jo raskausaikana siitä, mitä äitiys tulee konkreettisesti lapsen syntymän jälkeen olemaan. Kun naiset olivat jo raskausaikana kuvitelleet äitiyden tietynlaiseksi, ja miksi se sitten lapsen syntymän jälkeen muotoutuikin, he kokivat sopeutuneensa äitiyteen hyvin, koska he eivät olleet joutuneet kokemaan mitään suurempi ennalta arvaamattomia yllätyksiä.

Erityisesti tunteiden ja omien ajatusten muisteleminen jälkikäteen voi tuntua vaikealta. Tämä tulikin osan äidin vastauksissa ilmi kysyessäni haastattelun lopussa, miltä muisteleminen oli heistä tuntunut. Mielestäni juuri tämä muisteleamiseen liittyvä vaikeus tuli esille erityisesti tiettyjen kysymysten kohdalla. Näitä kysymyksiä olivat, että mitä nainen oli ajatellut äitiyden olevan raskausaikanaan ja toisaalta sitten, oliko äitiys ollut synnytyksen jälkeen sitä, mitä hän oli kuvitellut sen raskausaikana olevan. Näiden kysymysten kohdalla tuli nimittäin eniten sellaisia vastauksia, että en ajatellut tätä asiaa silloin tai en tiedä, onko äitiys ollut sitä mitä kuvittelin. Uskon, että haastatteleamalla äitejä jo raskausaikana sekä jonkin ajan kuluttua lapsen syntymän jälkeen olisi tuottanut eniten erilaisia vastauksia juuri tämän kysymyksen kohdalla. On kuitenkin huomioitava, että hieman yli puolet äideistä pystyi muistelemissenkin kautta esimerkiksi kertomaan, mitä he olivat ajatelleet äitiyden olevan raskausaikaan. Ei ole kuitenkaan varmaa, että he ovat ajatelleet äitiyttä yhtä realistisesti, kuin monen äidin vastauksessa tuli ilmi sillä jälkikäteen heidän on ehkä ollut helpompi sanoa niin, koska ovat jo kokeneet, mitä äitiys todella on.

Myös joillakin äideillä raskausajan fyysisten oireiden kuvaamisen korostuminen tunteiden sijaan saattoi johtua osittain siitä, että konkreettiset tapahtumat odotusajalta olivat jääneet paremmin mieleen.

Väärin muistamiseen ja unohtamiseen liittyvä ongelma kuuluu kuitenkin koko tutkimusmenetelmäni luonteeseen, sillä voin pohtia jokaisen kysymyksen kohdalla erikseen, että vastasiko äiti kysymykseen niin, kuin todellisuudessa oli tapahtunut. Saamani tulokset ovat nimittäin tuotosta äidin senhetkisen elämäntilanteen ja todellisista tapahtumista kuluneen ajan muokkaamia, ja ne ovat juuri niin totuudenmukaisia, kuin mitä äidit ne haastatteluhetkellä kertoivat.

Jatkotutkimuksissa olisi hedelmällistä keskittyä äiteihin, joiden ikä, koulutus sekä sosiaaliset suhteet olisivat erilaisia kuin tässä tutkimuksessa. Tämän tutkimuksen erityispiirteenä oli myös, että kaikki lapset olivat haluttuja, vaikka pienellä osalla äitejä raskaus ei ollutkaan varsinaisesti suunniteltu. Kaikkia näitä tekijöitä varioimalla uusissa tutkimuksissa saataisiin erilaisia tuloksia. Erityisesti yksi äiti toi monta kertaa haastattelun aikana esille, että ensimmäinen raskaus ja ensimmäisen lapsen syntymä ovat asioita, jotka eroavat muista raskauksista sekä kokemuksesta useamman lapsen äitinä. Tästä tulikin mieleeni, että joko tutkimalla pelkästään toisen lapsensa saaneita äitejä tai vertaamalla ensimmäisen ja toisen lapsensa saaneiden naisten ajatuksia äitiydestä saisi aiheeseen taas uutta ulottuvuutta. Tällä tavoin toteutetuissa tutkimuksissa lapsen persoonallisuuden vaikutus äitiyteen tulisi ehkä korostuneemmin esille. Ensisynnyttäjä äidin kokemukset äitiydestä kohdistuvat pelkästään kokemukseen äitiydestä yhden tietyn lapsen äitinä, eikä hänellä ole vertailupohjaa sille, että mikä osa äitiyden kokemuksen erilaisuudesta on lapsen vaikutusta ja mikä osa itse äitiyden aiheuttamaa. Myös tutkimalla jo haastattelemiani äitejä myöhemmin lapsen ollessa useamman vuoden ikäinen toisi tietoa siitä, miten äitiys muuttuu lapsen siirtyessä muihin ikävaiheisiin, kuten uhmaikään, ja niin edelleen.

Lapsen odotukseen, synnytykseen ja lapsen syntymän jälkeisen ajan kokemukset mietityttävät ihmisiä varsinkin silloin, jos lapsen hankinta alkaa olla ajankohtaista. Toisten ihmisten kokemuksia voi kuunnella ja niistä voi ottaa opikseen, mutta kuitenkin jokaisen ihmisen kokemukset näiltä alueilta ovat yksilöllisiä. Pahimmillaan äitiyden ensihetket ovat kokemuksia, joihin nainen ei ole osannut lainkaan varautua ja omat käsitykset äitiydestä ovat olleet jotain aivan muuta, kuin todellisuus äitinä olemisena muodostuu. Tutkimukseni avulla aiheesta saatu tieto voi tavallaan valmentaa naisia tulevaan äitiyteen, koska tällöin

äitiyden tuomiin muutoksiin osataan varautua, vaikka ne eivät tulisikaan toteutumaan samanlaisina kuin tämän tutkimuksen äideillä.

LÄHTEET

- Almay & Hanhijoki. 1999. Äimistelijät. Saarijärvi: Gummerus.
- Brenner, M. 1985. Intensive interviewing. Teoksessa M. Brenner, J. Brown & D. Canter (toim.) The research interview. Uses and approaches. London: Academic Press, 147-162.
- Brewer, W.F. 1986. What is autobiographical memory? Teoksessa D.C. Rubin (toim.) Autobiographical memory. Cambridge University Press, 25-49.
- Chodorow, N.& Contratto, S. 1992. The fantasy of the perfect mother. Teoksessa B. Thorne & M. Yalom (toim.) Rethinking the family. Some feminist questions. Boston: North Eastern University Press, 191-214.
- Collins, N.C., Dunkel-Schetter, C., Lobel, M. & Scrimshaw, S.C.M. 1993. Social support in pregnancy: Psychosocial correlates of birth outcomes and postpartum depression. *Journal of Personality and Social Psychology*. 65 (6), 1243-1258.
- Coltrane, S. 1996. Family man. Fatherhood, housework and gender equity. New York: Oxford University Press.
- Conway, M.C. 1990. Autobiographical memory. An introduction. Milton Keynes: Open University Press.
- Eräsaari, L. 1997. Sikiö ruudussa. Teoksessa E. Jokinen (toim.) Ruumiin siteet. Kirjoituksia eroista, järjestyksistä ja sukupuolesta. Tampere: Vastapaino, 189-215.
- Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Jyväskylä: Gummerus.
- Feldman, S.S. 1987. Predicting strain in mothers and fathers of 6-month-old infants. A short-term longitudinal study. Teoksessa P.W. Berman & F.A. Pedersen (toim.) Men`s transitions to parenthood. Longitudinal studies of early family experience. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, 13-35.
- Fielding, N. 1993. Qualitative interviewing. Teoksessa N. Gilbert (toim.) Researching social life. London: Sage, 135-153.
- Gerson, K. 1997. The Social Construction of Fatherhood. Teoksessa Arendell, T. (toim.) Contemporary Parenting. Challenges and Issues. Thousands Oaks: Sage, 119-153.

- Goldstein, L.H., Diener, M.L., & Mangelsdorf, S.C. 1996. Maternal characteristics and social support across the transition to motherhood: Associations with maternal behavior. *Journal of family psychology* 10 (1), 60-71.
- Gordon, T. 1990. *Feminist mothers*. London: Macmillan.
- Grönfors, M. 1982. *Kvalitatiiviset kenttätyömenetelmät*. Porvoo: WSOY.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2000. *Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Helsinki: Yliopistopaino.
- Hirsjärvi, S., Laurinen, L. & tutkijaryhmä. 1998. Kasvustraditiot ja niiden muuttuminen. Teoksessa L. Laurinen (toim.) *Koti kasvattajana, elämä opettajana. Kasvatus- ja oppimiskulttuurit tutkimuskohteina*. Jyväskylä: Atena, 12-35.
- Huston, T.L. & Vangelisti, A.L. 1995. How parenthood affects marriage. Teoksessa M.A. Fitzpatrick & A.L. Vangelisti (toim.) *Explaining family interactions*. Thousand Oaks: Sage, 147-176.
- Jokinen, E. 1996. Väsynyt äiti. Äitiyden omaelämäkerrallisia esityksiä. Helsinki: Gaudeamus.
- Järvilehto, T. 1996. Mihin "muistia" tarvitaan?. Teoksessa K. Määttänen & T. Nevanlinna (toim.) *Muistikirja: jälkien jäljillä. Tutkijaliiton julkaisuja 80*. Helsinki: Tutkijaliitto, 26-34.
- Kaila-Behm, A. 1997. Miehestä esikoisen isäksi. *Kuopion yliopiston julkaisuja E. yhteiskuntatieteet* 49.
- Kalmuss, D. & Davidson, A. 1992. Parenting expectations, experiences and adjustment to parenthood: A test of the violated expectations framework. *Journal of Marriage & family* 54 (3), 516-527. Saatavilla [www-muodossa:<URL:http://www.epnet.com/cgi-bin/ebscologin30;html>](http://www.epnet.com/cgi-bin/ebscologin30;html).25.11.1999.
- Karila, I. 1989. Siirtymä vanhemmuuteen. *Jyväskylän yliopiston psykologian laitoksen julkaisuja* 304.
- Katvala, S. 1996. Äitiyden myyttiset kahleet. Pro-gradu työ. Jyväskylän yliopiston kasvatustieteen laitos.
- Kaustio, A. 1999. *Esikoinen tulee taloon. Tarinoita neljän seinän sisältä ja tähtitaivaan tasolta*. Jyväskylä: Gummerus.

- Korkiakangas, P. 1996. Muistoista rakentuva lapsuus. Agraarinen perintö lapsuuden työnteon ja leikkien muistelussa. Kansantieteellinen arkisto 42. Helsinki: Suomen muinaismuistoyhdistys.
- Koskinen, R., Meriläinen, J., Gissler, M. & Virtanen, M. 1998. Perinataalitulastot 1996. Tilastoraportti 31. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus. Helsinki: Stakes.
- Kuronen, M. 1989. Onnellinen ja ongelmallinen äitiys. Tutkimus lasten hoidon ja kasvatuksen asiantuntijoiden äitiyttä koskevista käsityksistä. Tampereen yliopiston sosiaalipolitiikan laitoksen tutkimuksia B 2.
- Leifer, M. 1980. Psychological effects of motherhood. A study of first pregnancy. New York: Praeger.
- Linton, M. 1986. Ways of searching and the contents of memory. Teoksessa D.C. Rubin (toim.) *Autobiographical memory*. Cambridge University Press, 50-67.
- Mostyn, B. 1985. The content analysis of qualitative research data: A dynamic approach. Teoksessa M. Brenner, J. Brown & D. Canter (toim.) *The research interview. Uses and approaches*. London: Academic Press, 115-145.
- Mäenpää-Renkola, E. 1997. Naisen verhottu sisin. Helsinki: Yliopistopaino.
- Mänttari, S. 1992. Nainen kolmen maailman asukkaana. Tasa-arvojulkaisuja. Sarja D. Naistutkimusraportteja 1/1991. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö.
- Määttänen, K. 1996. Muisti ja muistaminen tunnot. Teoksessa K. Määttänen & T. Nevanlinna (toim.) *Muistikirja: jälkien jäljillä*. Tutkijaliiton julkaisuja 80. Helsinki: Tutkijaliitto, 10-25.
- Niemi, H. 1997. Soiko äidin ja isän sydämessä Baby Blues? Raportti ensikodin mahdollisuuksista auttaa väsyneitä, masentuneita, itkeviä äitejä, isiä ja vauvoja. Ensi- ja turvakotien liiton julkaisu 15.
- Niemelä, P. 1985. Vauva on tulossa-elämä muuttuu. Helsinki: Otava.
- Niemelä, P. 1989. Äidiksi tuleminen elämän käännekohtana. Teoksessa P. Niemelä & J-E. Ruth (toim.) *Ihmisen elämänkaari*. Helsinki: Otava, 141-153.
- Nikander, T. 1992. Suomalaisnaisen perheellistyminen. Tilastokeskus. Väestö 10.
- Nykyri, T. 1998. Naisen viha. Jyväskylän yliopisto. SoPhi, 24.

- Nätkin, R. 1993. Äitiys ja sukupuolten väliset suhteet. Teoksessa U. Piela (toim.) *Aikanaisia. Kirjoituksia naisten omaelämäkerroista. Tietolipas 127*. Tampere: Tammer-paino Oy, 165-187.
- Nätkin, R. 1997. *Kamppailu suomalaisesta äitiydestä*. Helsinki: Gaudeamus.
- Oechsle, M. & Zoll, R. 1992. Young people and their ideas on parenthood. Teoksessa U. Björnberg (toim.) *European parents in the 1990s. Contradictions and comparisons*. New Brunswick: Transaction Publishers, 45-58.
- Patton, M.Q. 1990. *Qualitative evaluation and research methods*. Newbury Park: Sage.
- Rajala, K. & Ruoppila, I. 1983. Nuori lapsiperhe. Esikoisen odotusajalta tämän ensimmäisen ikävuoden lopulle. Mannerheimin lastensuojeluliiton lapsiraportti A42.
- Ribbens, J. 1994. *Mothers and their children. Sociology of childrearing*. London: Sage.
- Riikonen, T. 1991. Vahvaa elämää keittiön ikkunasta? Teoksessa S. Nopola (toim.) *Äiti tuu ikkunaan. Äitiys-elämä vai kohtalo?* Porvoo: WSOY, 149-158.
- Rofe, Y., Blittner, M. & Lewin, I. 1993. Emotional experiences during the three trimester of pregnancy. *Journal of clinical psychology* 49 (1), 3-12.
- Saarenheimo, M. 1997. *Jos etsit kadonnutta aikaa: vanhuus ja oman elämän muisteleminen*. Tampere: Vastapaino.
- Saariluoma, P. 1988. Ihmisen muisti. Teoksessa A. Hautamäki (toim.) *Kognitiotiede*. Helsinki: Gaudeamus, 71-99.
- Schofield, J.W. 1990. Increasing the generalizability of qualitative research. Teoksessa E.W. Eisner & A. Peshkin (toim.) *Qualitative inquiry in education. The continuing debate*. New York: Teachers College Press, 201-232.
- Siddiqu, A. & Hagglof, B. 1999. Pregnancy; psychological aspects; fetus; motherhood. *Journal of reproductive and infant psychology*. 17 (4), 369-382. Saatavilla [www.muodossa:<URL:http://www.epnet.com/cgi-bin/ebscologin30/html>](http://www.epnet.com/cgi-bin/ebscologin30/html).1.4.2000.
- Silverman, D. 1993. *Interpreting qualitative data. Methods for analysing talk, text and interaction*. London: SAGE.
- Smart, C. 1996. Deconstructing motherhood. Teoksessa E.B. Silva (toim.) *Good enough mothering? Feminist perspectives on lone motherhood*. London: Routledge, 35-57.

- Särkkä, S. & Lehmusvaara, L. 1993. Äitikirja: Selviytymisopas. Helsinki: Kansan sivistystyön liitto.
- Tarkka, M-T. 1996. Äitiys ja sosiaalinen tuki. Ensisynnyttäjän selviytyminen äitiyden varhaisvaiheessa. Tampereen yliopiston hoitotieteen laitoksen julkaisuja. Sarja A/518.
- Turunen, R. 1996. Asuinpaikka: äiti. Reproduktiivisen teknologian ihmeellinen maailma. Teoksessa Vanhemmuuksia. Helsingin yliopiston yksityisoikeuden laitoksen julkaisuja 45, 61-76.
- Törrönen, H. 1998. Ehjänä perille: Kokemuksia lastensuojelun vauvatyön kehittämistä. Ensi- ja turvakotien liitto. Helsinki: Nykypaino.
- Varto, J. 1992. Laadullisen tutkimuksen metodologia. Sarja:Hygieia. Terveyden- ja sairaanhoitajan kirjasto. Helsinki: Kirjayhtymä.
- Vehviläinen-Julkunen, K., Lauri, S., Kivivirta, L. & Callister, L.C. 1994. Naisten synnytyskokemuksia eri kulttuureissa: Vertailututkimus suomalaisten ja pohjois-amerikkalaisten keskuudessa. *Hoitotiede* 6 (3), 99-106.
- Villani, S & Ryan, J. 1997. Motherhood at the crossroads. Meeting the challenge of a changing role. New York: Plenum Press.
- Welles-Nyström, B. 1996. Scenes from a marriage. Equality ideology in Swedish family policy, maternal ethnotheories and practice. Teoksessa S. Harkness & C.M. Super (toim.) Parents` cultural belief systems. Their origins, expressions and consequences. New York: The Guildford Press, 192-214.
- Woollett, A. & Phoenix, A. 1991. Psychological views of mothering. Teoksessa A. Phoenix, A. Woollett & E. Lloyd (toim.) Motherhood. Meanings, practises and ideologies. London: Sage, 28-46.

LIITE: HAASTATTELURUNKO

HENKILÖTIEDOT: Ikä, seurustelu-aika, nykyinen elämäntilanne ja lapsen ikä

TILANNE ENNEN RASKAUTTA

- Millaisia ajatuksia äitiydestä ennen raskautta
- Lapsen hankkimisen suunnittelu: ajatukset, tunteet, syyt
- Raskauden varmistuminen: tunteet

KOKONAISUUDESSAAN KOKO RASKAUSAJAN TUNTEET, KOKEMUKSET

- Kaikenkaikkiaan millaisia tunteita: pelot, masentuneisuus, onnellisuus
- Kokemus äitiyden heräämisestä
- Raskauden tuomat konkreettiset muutokset elämään
- Mitä ajatteli äitiyden tulevan olemaan
- Puolison rooli sekä muut sosiaaliset suhteet

SYNNYTYKSEN JÄLKEISET TUNTEET, KOKEMUKSET

- Tunteet heti synnytyksen jälkeen: sairaalassa/kotona
- Lapsen näkeminen ensimmäisen kerran / kiintymyksen herääminen
- Sopeutuminen äitinä oloon
- Äitiyden parhaat/huonoimmat puolet
- Ajatukset äitiydestä synnytyksen jälkeen vrt. nykyhetkeen
- Lapsen helppohoitoisuus
- Puolison ja äidin roolin yhdistäminen / äitiys osana omaa identiteettiä
- Sopeutuminen kotona oloon
- Ympäristön antama tuki äitiydelle / sosiaalisten suhteiden muutos
- Onko äitiys ollut sitä, mitä kuvitteli raskausaikana olevan?
- Tulevaisuus äitinä
- Muistamisen ja muistelemisen helppous/vaikeus